

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΜΣ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

**"Εξυπνη Εξειδίκευση ως εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης: Η περίπτωση της
Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2014-2020"**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αργυρώ Ι. Πίκουλα

Αθήνα, 2020

Τριμελής Επιτροπή Καθηγητών

Επιβλέπων: Παπαγιάννης Δονάτος- Καθηγητής

Μέλη: Μουστάκας Μελέτιος- Καθηγητής

Παπαδάκη Πολυξένη- Καθηγήτρια

Copyright © Αργυρώ Ι. Πίκουλα, 2020

Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.

Την παρούσα εργασία την αφιερώνω στον συζυγό μου Κοντογεώργο Δημήτριο για την αμέριστη συμπαράσταση του στην ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Ένα θερμό Ευχαριστώ στον καθηγητή κ. Παπαγιάννη Δονάτο για την πολύτιμη στήριξη και καθοδήγησή του.

Συντομογραφίες

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development

RIS3: Research and Innovation System for Smart Specialization

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΑΠΑ: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία

ΒΤΓΕ: Βασικές Τεχνολογίες Γενικής Εφαρμογής

ΓΓΕΤ: Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας

ΔΕΑ: Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης

Ε&Α: Έρευνα και Ανάπτυξη

Ε&Κ: Έρευνα και Καινοτομία

ΕΔΕΤ: Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΠ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΕΠΑΝΕΚ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»

ΕΣΠΑ: Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης

ΕΤΑΚ: Έρευνα Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

ΕΥΔ: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης

ΜΑΔ: Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης

ΜΜΕ: Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις

ΠΠ: Περιφέρεια Πελοποννήσου

ΠΑΓ: Πλατφόρμα Ανταλλαγής Γνώσεων

ΠΕΠ: Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΟΠ: Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης

ΠΣΕΚ: Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας

ΠΣΚΕ: Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων

ΣΕΣ: Σύμβαση Εταιρικής Σχέσης

ΤΠΕ: Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνιών

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	10
Εισαγωγή	12
Λέξεις-Κλειδιά.....	15
Κεφάλαιο 1ο-Πολιτική Συνοχής & Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης.....	17
1.1 "Πολιτική Συνοχή"-Κοινωνικοοικονομική Πολιτική της ΕΕ.....	17
1.2 Οι Στρατηγικές RIS3 από ακαδημαϊκή ιδέα σε στρατηγικό εργαλείο.....	21
1.3 RIS3 και "Ευρώπη 2020".....	24
1.4 Η συμβολή της Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ανάπτυξη.....	25
1.4.1 Σκεπτικό της πολιτικής RIS3.....	26
1.4.2 Στόχοι της έξυπνης εξειδίκευσης σε οικονομικό επίπεδο.....	27
1.5 Εμβληματικές πρωτοβουλίες Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και RIS3	30
Κεφάλαιο 2ο-Έξυπνη εξειδίκευση στην Ελλάδα.....	33
2.1 Εισαγωγή.....	33
2.2 Εθνικές και Περιφερειακές Στρατηγικές.....	34
2.3 Στόχοι και κατευθύνσεις των Στρατηγικών RIS3 Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο περιόδου 2014-2020.....	36
2.4 Ο Σχεδιασμός των Εθνικών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας (RIS3- Research & Innovation Strategies).....	41
2.4.1 Σκιαγράφηση του δομικού πλαισίου της RIS3 σε έξι στάδια.....	41
2.4.2 Η λογική της παρέμβασης πίσω από τον σχεδιασμό της RIS3 ως μέθοδος παρακολούθησης και αξιολόγησης της στρατηγικής. (Joint Research Center, 2015). – Παράδειγμα.....	48
2.4.3. Αναθεώρηση της RIS3: Η μέθοδος της Αξιολόγησης από Ομότιμους... ..	52
2.4.4 Η αξιολόγηση του σχεδιασμού μιας RIS3: Ο τροχός αξιολόγησης	53
Κεφάλαιο 3ο-Παρουσίαση του Κοινωνικοοικονομικού προφίλ της Περιφέρειας Πελοποννήσου.....	55
.....	55
3.1. Γενικά χαρακτηριστικά.....	55
3.1.1 Μακροοικονομικά στοιχεία ως προς την επιχειρηματική δομή και απασχόληση.	57
3.1.2 Ανισότητες και Μειονεκτήματα του οικονομικού ιστού της.....	61

3.1.3 Αγορά εργασίας.	63
3.2 ΑΕΙ Πελοποννήσου.....	66
3.3 Έρευνα και Καινοτομία.....	68
Κεφάλαιο 4ο-Αξιολόγηση Σχεδιασμού της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου...	73
4.1 Δίκτυο Εμπειρογνομώνων της RIS3.....	73
4.1.1 Η εκπόνηση κατάρτιση της Στρατηγικής.....	74
4.1.2 Οι βασικοί στόχοι της Στρατηγικής.....	75
4.2 Ενότητα: Αξιολόγηση του σχεδιασμού της Στρατηγικής Ευφούς Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου – Σε έξι βήματα.....	78
4.2.1 - 1ο Βήμα-Ανάλυση των χαρακτηριστικών της περιφέρειας και των δυνατοτήτων που έχει για την ανάπτυξη και αξιοποίηση της καινοτομίας.....	78
4.2.2 - 2ο Βήμα-Δημιουργία υγιούς δομής διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων εκ των κάτω, χωρίς αποκλεισμούς. Βαθμολόγηση Βήματος.....	80
4.2.3 - 3ο Βήμα-Επεξεργασία ενός κοινού οράματος για το μέλλον της χώρας/περιφέρειας. - Βαθμολόγηση βήματος.....	83
4.2.4 - 4ο Βήμα-Ανάλυση προτεινόμενων Δράσεων – Ιεράρχηση Προτεραιοτήτων. 85	
4.2.4.1 Η Επιχειρηματική Ανακάλυψη στην Περιφέρεια.....	85
4.2.4.2 Αγροδιατροφικός τομέας με προϊόντα.....	86
4.2.4.3 Τουρισμός-πολιτισμός και Δημιουργική Βιομηχανία.....	87
4.2.4.4 Βαθμολόγηση βήματος.....	88
4.2.5 - 5ο Βήμα-Δημιουργία του κατάλληλου συνδυασμού πολιτικών, έργων και δράσεων. - Βαθμολόγηση Βήματος.....	89
4.2.6 - 6ο Βήμα-Δημιουργία μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης με την δημιουργία συστήματος τεκμηρίωσης της εφαρμογής της Στρατηγικής καθώς και την Επικοινωνία με Κοινωνικούς Εταίρους.....	91
4.2.6.1 Μηχανισμοί παρακολούθησης	91
4.2.6.2 Δείκτες.....	92
4.2.6.2.i Δείκτες-Ανθρώπινοι πόροι.....	93
4.2.6.2.ii Δείκτες-Έρευνα-Τεχνολογία-Καινοτομία.....	93
4.2.6.2.iii Δείκτης-Επιχειρηματικότητα- Δικτύωση.....	93
4.2.6.2.iv Δείκτης-Αξία εξαγωγών.....	93
4.2.6.3 Αξιολόγηση.....	94

4.2.6.4 Βαθμολόγηση.....	95
4.2.7 Αξιολόγησης της Στρατηγικής RIS3 Πελοποννήσου.....	95
4.2.8 Συμπεράσματα από την αξιολόγηση του σχεδιασμού της Στρατηγικής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	97
Κεφάλαιο 5ο-Θεώρηση του σχεδιασμού Περιφέρειας Πελοποννήσου-Εξαγωγή συμπερασμάτων.....	99
5.1 Θεώρηση Σχεδιασμού.....	99
5.2 Αδυναμίες του σχεδιασμού της RIS3 ως προς τη Δομή Διακυβέρνησης.....	102
5.2.1. Αδυναμίες χρηματοδότηση της RIS σε συνάρτηση με την έννοια “τοπικού και δημοσίου χαρακτήρα υπόθεση”.....	104
5.2.2 Προβλήματα Οριζόντια & Προβλήματα ΕΠ όπως καταγράφονται από την Διαχειριστική Αρχή της ΠΠ βάσει του ερωτηματολογίου.....	108
5.3 Προτάσεις βελτίωσης και αναβάθμισης της Στρατηγικής RIS3 εκ των έσω	109
5.4 Προτάσεις βελτίωσης και αναβάθμισης της Στρατηγικής RIS3 με την συνδρομή της Κεντρικής Διοίκησης.....	113
5.5. Μοντέλο Συστήματος Δομής Διακυβέρνησης και η Οργανωτική δομή του.	118
Πηγές-Βιβλιογραφία.....	122
Α΄ Νομικό Πλαίσιο.....	122
Β΄ Εκθέσεις-Επίσημα Κείμενα.....	124
Γ΄ Χρήσιμες Ιστοσελίδες.....	125
Δ΄ Άρθρα-Δημοσιεύσεις.....	126
Ε΄ Βιβλία.....	127

Πίνακες

Πίνακας 1: Εμβληματικές πρωτοβουλίες Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και αντιστοίχιση με τον στόχο της «Εξυπνης Εξειδίκευσης».....	32
Πίνακας 2: Πεδία παρέμβασης και επίπεδο αναφοράς ανά κλάδο προτεραιότητας Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Κλάδοι προτεραιότητας.....	38
Πίνακας 3: Ο τροχός αξιολόγησης.....	53
Πίνακας 4: ΑΕΠ ανά ΠΕ Πελοποννήσου (%).....	58
Πίνακας 5: ΑΠΑ ανά περιφέρεια (%).....	59
Πίνακας 6: ΑΠΑ ανά ΠΕ Πελοποννήσου (%).....	60
Πίνακας 7: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά περιφέρεια της Ελλάδας (%).....	64
Πίνακας 8: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά ΠΕ στις ηλικίες 25-65+ ετών (%).....	66
Πίνακας 9: Σχολές, Κέντρα Επιμόρφωσης και Ερευνητικές Ομάδες.....	67
Πίνακας 10: Δαπάνες Ε&Α (εκατ.€) στις Ελληνικές Περιφέρειες 2015.....	68
Πίνακας 11: Ο τροχός αξιολόγησης της Πελοποννήσου	96

Σχήματα

Σχήμα 1: Τροχός Αξιολόγησης.....	54
Σχήμα 2: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά οικονομικό τομέα (2015).....	59
Σχήμα 3: Απασχολούμενοι κατά κλάδο.....	61
Σχήμα 4: Διάρθρωση Απασχόλησης ανά οικονομικό τομέα (2015).....	62
Σχήμα 5: Δαπάνες για καινοτομικές δραστηριότητες στις Ελληνικές Περιφέρειες 2014.....	69
Σχήμα 6: Προσωπικό Ε&Α στη συνολική απασχόληση στις Ελληνικές Περιφέρειες 2015.....	70
Σχήμα 7: «Διάγραμμα Αράχνη»-Αξιολόγηση Πελοποννήσου.....	97

Περίληψη

Η Στρατηγική της "Εξυπνης Εξειδίκευσης", θεσμός της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" για τη στήριξη των πληττόμενων από την οικονομική κρίση κρατών - μελών της Ένωσης και τη διασφάλιση της απειλούμενης από την ανεργία Κοινωνικής Συνοχής, επενδύει στην έρευνα, την καινοτομία και την ανάπτυξη-αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στον κλάδο των επιχειρήσεων.

Η Ελλάδα, στη δίνη της οικονομικής κρίσης, ενστερνίσθηκε τους σκοπούς της RIS3 και προσάρμοσε τόσο την εθνική όσο και την περιφερειακή οικονομική πολιτική της στις απαιτήσεις της Στρατηγικής με τις 13 Περιφέρειες της να εστιάζουν σε οκτώ κρίσιμους κλάδους της οικονομίας: Αγροδιατροφή, Υγεία-Φάρμακα, Τεχνολογία-Πληροφορική και Επικοινωνίες, Ενέργεια, Περιβάλλον και Βιώσιμη Ανάπτυξη, Μεταφορές, Υλικά-Κατασκευές, Τουρισμός-Πολιτισμός-Δημιουργικές Βιομηχανίες.

Η ανά χείρας εργασία επικεντρώνεται, μέσω της ανάλυσης έξι βημάτων σχεδιασμού, στη Στρατηγική Ευφυούς Εξειδίκευσης-RIS3 που χάραξε η Περιφέρεια Πελοποννήσου προς επίτευξη των δικών της αναπτυξιακών στόχων. Αναλύει και αξιολογεί τον σχεδιασμό της περιφερειακής RIS3 με εργαλείο τον «Τροχό Αξιολόγησης» και τα δεκαοκτώ κριτήρια που αυτός προβλέπει, κρίνει εκ του αποτελέσματος και εκφράζει τον προβληματισμό για τις εν γένει αδυναμίες του όλου εγχειρήματος.

Τα συμπεράσματα που συνάγονται προκύπτουν τόσο από την επεξεργασία στοχευμένων ερωτηματολογίων όσο και από τις προτάσεις για τη νέα Προγραμματική Περίοδο (2021-2027) του Φορέα Διαχείρισης & Παρακολούθησης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

“Smart Specialization” strategy, an institution in the “Europe 2020” strategy, in order to support the affected by the economic crisis Member States and ensure the threatened social cohesion, invests in Research, Innovation and Development, Exploitation of competitive advantage in the business sector.

Greece, in the torrent of the economic crisis, embraced the RIS3 objectives and adopted both its national and regional policy to the requirements of the strategy, having its 13 regions focus on eight crucial economic sectors: Agri-food, Health-Medicines, Technology and Computing Environment and Communication- Energy

and Environment and Sustainable Development, Transportation, Materials-Construction, Tourism, Culture, Creative Industry.

Through the analysis of six design steps this work focuses on the Smart Specialization strategy RIS3 which has been set out by the Peloponnese region in order to achieve its own development objectives. It analyzes and evaluates the designing of the regional RIS3 with the "Evaluation Wheel" as a tool, along with the 18 provided criteria. From the results, it determines and reflects its concern about the general weaknesses on the whole project.

The conclusions drawn, come out both; from processing targeted questionnaires and the proposals for the upcoming Programming period(2021 2027) of the Managing and Monitoring Authority of the Peloponnese Region.

Εισαγωγή

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι η εθνική ή περιφερειακή, καινοτόμα στρατηγική που θέτει προτεραιότητες για την αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, με την ανάπτυξη και την αντιστοίχιση της δικής της έρευνας και καινοτομίας, με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, ώστε να αντιμετωπίσει τις αναδυόμενες ευκαιρίες και τις εξελίξεις της αγοράς, με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγει την περιττή επανάληψη (Duplication Effect) και τον κατακερματισμό των προσπαθειών στον ευρωπαϊκό χώρο E&A.

Η Στρατηγική της "Έξυπνης Εξειδίκευσης" είναι το εργαλείο που υιοθετήθηκε από την Στρατηγική Ευρώπη 2020 για να αποτελέσει την αιχμή του δόρατος κατά της ύφεσης και της οικονομικής κρίσης που έπληξε τα Κράτη Μέλη της Ένωσης. Κύριο μέλημα η εξασφάλιση της Συνοχής και κυρίως της Κοινωνικής που απειλείτο από την ανεργία και οδηγούσε εκατομμύρια Ευρωπαίους πολίτες στον αποκλεισμό και στην φτώχεια.

Οι περιορισμένοι πόροι και οι μέχρι τούδε χρησιμοποίησή τους απέβαλε «εκ των άνω», στο νέο θεσμό, στενούς περιοριστικούς όρους για τη χρηματοδότηση του. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την «εκ των προτέρων αιρεσιμότητα» (ex ante conditionality) στην χρηματοδότηση των δράσεων Έρευνας και Καινοτομίας από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ δεν άφησε περιθώρια ελιγμών στα Κράτη-Μέλη.

Η Ελλάδα βρισκόμενη στην δίνη της μεγαλύτερης οικονομικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος, ενστερνίσθηκε τους σκοπούς της RIS3 και προσάρμοσε τόσο την Εθνική όσο και Περιφερειακή οικονομική πολιτική στις απαιτήσεις της Στρατηγικής.

Εκπονήθηκε η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης και δέκα τρεις Περιφερειακές εστιάζοντας και προβάλλοντας οκτώ κλάδους -πρωταθλητές που μπορούν μέσω της Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) και με συγκεκριμένες πηγές χρηματοδότησης να συμβάλουν στον Μετασχηματισμό της οικονομίας. Η Εθνική Στρατηγική Έρευνας & Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση δομείται στη βάση τριών στρατηγικών επιλογών και τεσσάρων αξόνων προτεραιότητας που «τέμνουν εγκάρσια» τις στρατηγικές επιλογές.

Μέσα από τους συγκεκριμένους Κλάδους (Αγροδιατροφή , Υγεία-φάρμακα, Τεχνολογία πληροφορική και επικοινωνίας, Ενέργειας, Περιβάλλον και βιώσιμη

ανάπτυξη, Μεταφορές, Υλικά- κατασκευές, Τουρισμός-Πολιτισμός-Δημιουργικές Βιομηχανίες) ακολουθώντας τη Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης όλες οι Περιφέρειες συμπεριλαμβανομένης και της Πελοποννήσου, με την χρησιμοποίηση πλατφόρμας καινοτομίας του ΓΓΕΤ, προέβηκαν η κάθε μια στην δική της ανακάλυψη των δυναμικών της κλάδων και σχεδίασε η κάθε μία την δική της RIS3. Αφού ολοκληρώθηκε η κατάρτιση των, εγκρίθηκαν από τα αντίστοιχα Περιφερειακά Συμβούλια και αναρτήθηκαν στο «Κοινό Σύστημα Επιμερισμένης Διαχείρισης Ταμείων (SFC 2014) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο σχεδιασμός της Στρατηγικής Ευφυούς Εξειδίκευσης-RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αποσκοπεί να συμβάλει στην ανάπτυξή της, μέσα από συγκεκριμένους στόχους και χρησιμοποίηση συγκεκριμένων εργαλείων.

Μέσα από κεφάλαια 3 και 4 της Τελικής Εργασίας αναλύουμε την Στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου δηλαδή τον τρόπο της χρήσης και της σύζευξης των υπαρχόντων μέσων της (υψηλής ποιότητας φυσικό περιβάλλον με ιστορική και πολιτιστική παράδοση, παραγωγή υψηλής ποιότητας πιστοποιημένων γεωργικών προϊόντων, εγγύτητα σε μεγάλα αστικά κέντρα) για την επίτευξη των περιφερειακών στόχων (goals) της. Στόχων, από τους οποίους θα πηγάζει η υποστήριξη των περιφερειακών συμφερόντων εν όψει μάλιστα της υπάρχουσας σύγκρουσης υπαρκτών αδυνάτων σημείων της (γήρανση και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της , χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας και χρήσης ΤΠΕ, μικρό μέγεθος επιχειρήσεων και απουσία σημαντικών ερευνητικών κέντρων, καθώς και έλλειψη καινοτομικής καλλιέργειας-κουλτούρας) καθώς και των απειλών της (ανταγωνισμός από αναπτυσσόμενες χώρες παραγωγής παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, απουσία δικτύωσης και συνεργασιών τομέων και κλάδων, η μη προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών στον πρωτογενή τομέα). Διαπιστώνεται ότι αποτελεί επιστήμη και τέχνη που βασίζεται στην εμπειρία των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Συνοχής και Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και απαιτεί ιδιαίτερο τάλαντο η αξιοποίηση των Στρατηγικών έξυπνης Εξειδίκευσης για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων και ιδιαίτερα την κατάκτηση της εσωτερικής και διεθνούς αγοράς με νέα καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες.

Στο σχεδιασμό της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της ΠΠ ακολουθήθηκε η διαδικασία των έξι (6) βημάτων, ήτοι: 1. Ανάλυση των

χαρακτηριστικών της περιφέρειας και των δυνατοτήτων της, που έχει για την ανάπτυξη και αξιοποίηση της καινοτομίας (National/Regional Assets), 2. Δημιουργία μιας υγιούς δομής διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων «εκ των κάτω», χωρίς αποκλεισμούς (Governance), 3. Επεξεργασία ενός κοινού οράματος για το μέλλον της περιφέρειας (Shared Vision), 4. Επιλογή ενός περιορισμένου αριθμού προτεραιοτήτων για την ανάπτυξη της περιφέρειας (Identification of Priorities), 5. Δημιουργία του κατάλληλου συνδυασμού πολιτικών, έργων και δράσεων (Policy Mix), 6. Δημιουργία μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης της στρατηγικής (Monitoring and Evaluation Mechanisms).

Για την αξιολόγηση του σχεδιασμού της περιφερειακής RIS3 χρησιμοποιήθηκε η χρήση ενός απλού και εύχρηστου εργαλείου, του «Τροχού Αξιολόγησης» που περιλαμβάνει δεκαοχτώ (18) κριτήρια (δηλ. τα 6 βήματα του σχεδιασμού επί 3 στοιχεία υλοποίησης για κάθε βήμα).

Από την ανάλυση προέκυψε ότι η Περιφέρεια πέτυχε ένα καλό επίπεδο σχεδιασμού της στρατηγικής ως προς το επιχειρησιακό σκέλος, με την ουσιαστική συνδρομή των υπηρεσιακών παραγόντων του Φορέα Διαχειριστικής Αρχής, ο οποίος διαθέτει εμπειρία από την συμμετοχή της Περιφέρειας στα Προγράμματα της Πολιτικής Συνοχής. Αναφορικά με τις αδυναμίες έντονος είναι ο προβληματισμός ως προς α) την Δομή Διακυβέρνησης, η οποία χρήζει άμεσης συγκρότησης β) την πορεία Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της Στρατηγικής γ) την διαδικασία Αναθεώρησης της Στρατηγικής και δ) την επαναξιολόγηση των Προηγούμενων Προτεραιοτήτων.

Τα συμπεράσματα που συνάγονται από την ανάλυση που προηγήθηκε στην παρούσα εργασία προέκυψαν και από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων καθώς και από τις προτάσεις για την νέα Προγραμματική Περίοδο (2021-2027) του Φορέα Διαχείρισης & Παρακολούθησης της περιφέρειας Πελοποννήσου.

Λέξεις-Κλειδιά

Είναι λέξεις κλειδιά που με το πληρέστερο εννοιολογικό τους περιεχόμενο αποδίδουν την δυναμικότητα του νέου, την διεύρυνση και την ενσωμάτωση της υπάρχουσας Γνώσης, που με την χρήση της τεχνολογίας, ανοίγονται νέοι δημιουργικοί ορίζοντες για ανάπτυξη και προοπτική.

Καινοτομία: Μία Ελληνική λέξη που αποτελείται από δύο συνθετικά (καινό= νέο και τομή) που υποδηλώνουν την έλευση του νέου, την ανανέωση του δυναμικού. Και για τις λατινογενείς γλώσσες ο όρος καινοτομία (innovation) από το ρήμα innovate σημαίνει: «κάνω κάτι καινούργιο και διευρύνω το υπάρχον», Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ελληνική καινοτομία η επινόηση που δίνει ζωή σε ανεγχείρητους καρδιοπαθείς και εξασφαλίζει ισόβια αντοχή των αρτηριακών μοσχευμάτων.

Η λέξη- κλειδί, που κυριολεκτικά “εισέβαλε” στην Ευρώπη και κυριάρχησε στις πολιτικές της, για αύξηση θέσεων Εργασίας και με την συνδρομή της Έρευνας και Τεχνολογίας αποτελεί ήδη την αιχμή του δόρατος κατά της Ανεργίας, της Φτώχειας και του Αποκλεισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

Στην τρέχουσα γλώσσα μας σημαίνει ταυτόχρονα και διαδικασία και αποτέλεσμα. Είναι λοιπόν η μετατροπή μιας ιδέας σε ένα νέο ή βελτιωμένο προϊόν ή σε μια λειτουργική βιομηχανική ή εμπορική διαδικασία ή σε μια νέα μέθοδο οργάνωσης, όπου ο εφευρέτης ή κάποιος άλλος, έχει αναλάβει να εφαρμόσει ή να διακινήσει, ως εμπορεύσιμο αγαθό. (Steele, 1989).

Τεχνολογική καινοτομία είναι ότι αφορά τεχνολογικά νέα ή τεχνολογικά βελτιωμένα προϊόντα ή διαδικασίες τα οποία έχουν ήδη υλοποιηθεί και είναι έτοιμα να εφαρμοστούν ή να διακινηθούν στην αγορά (Oslo Manual, 1997, σ. 61).

Σταδιακή (incremental) καινοτομία: αφορά μικρές βελτιώσεις σε ήδη υπάρχουσες ή γνωστές τεχνολογίες.

Ριζική (radical) καινοτομία: αφορά σημαντικές τεχνολογικές αλλαγές που ενσωματώνουν νέα γνώση και ανοίγουν νέους ορίζοντες στις επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε τέτοιου είδους δραστηριότητες ριζική καινοτομία είναι η κυκλοφορία ενός νέου εμβολίου (βλέπε Covid-19).

Η Ανάπτυξη περιλαμβάνει δραστηριότητες που εφαρμόζουν ήδη υπάρχουσες γνώσεις με σκοπό την δημιουργία νέων υλικών- προϊόντων.

Όραμα (Vision): Καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο ένας οργανισμός ή μια επιχείρηση θα φαίνεται στο μέλλον. Όραμα είναι μια μακροπρόθεσμη προοπτική, που περιγράφει πώς η οργάνωση θα ήθελε να είναι ο κόσμος στον οποίο δραστηριοποιείται.

Στρατηγική «ετυμ. ἄγω = οδηγώ».(Strategy): Στρατηγική, με τη στενή έννοια, σημαίνει «η τέχνη του στρατηγού». Ένας συνδυασμός των στόχων (goals) για τους οποίους η επιχείρηση αγωνίζεται και των μέσων (πολιτικές-policies) με τις οποίες προσπαθεί να φτάσει εκεί. Μια στρατηγική ονομάζεται μερικές φορές οδικός χάρτης ο οποίος αποτυπώνει την διαδρομή που επιλέγεται για να οδηγήσει προς το τελικό όραμα. Το πιο σημαντικό μέρος της υλοποίησης της στρατηγικής είναι η διασφάλιση της εταιρείας ώστε να κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση που είναι προς το τελικό της όραμα.

Πάνω στην Στρατηγική και στο Όραμα στήθηκε το οικοδόμημα του Στρατηγικού σχεδιασμού με συγκεκριμένους στόχους και χρησιμοποίηση συγκεκριμένων εργαλείων με την ελπίδα να επιτευχθεί η πολυπόθητος ανάπτυξη.

«Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης» νοείται η εθνική ή περιφερειακή, καινοτόμα, στρατηγική που θέτει προτεραιότητες για την αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, με την ανάπτυξη και την αντιστοίχιση της δικής της έρευνας και καινοτομίας με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, ώστε να αντιμετωπίσει τις αναδυόμενες ευκαιρίες και τις εξελίξεις της αγοράς, με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγει την περιττή επανάληψη.

Στρατηγικός σχεδιασμός: ανάπτυξη στρατηγικού πλάνου. Το στρατηγικό σχέδιο χαρακτηρίζετε από έξι βήματα (Tetenbaum, 1998, σ. 22-48).

Αυτά τα έξι βήματα θα ακολουθήσουμε-θα αναλύσουμε έχοντας για 'οδικό χάρτη" τον Στρατηγικό Σχεδιασμό της Έξυπνης Εξειδίκευσης ή της καινοτόμου-Research and Innovation Strategy (RIS3) για να οδηγηθούμε προς την υλοποίηση του Οράματος των Περιφερειών της Ευρώπη της Ανάπτυξης και της Ευημερίας των Πολιτών της.

Κεφάλαιο 1^ο-Πολιτική Συνοχής & Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης

Η αλληλεγγύη αποτελεί θεμελιώδη αρχή της ΕΕ και η περιφερειακή πολιτική την εφαρμόζει στην πράξη, ιδίως σε περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση, υποφέρουν από σοβαρά δημογραφικά μειονεκτήματα ή είναι γεωγραφικά μειονεκτικές, όπως είναι τα νησιά και οι διασυνοριακές και ορεινές περιοχές. Η πολιτική συνοχής και η περιφερειακή πολιτική καλύπτουν επίσης τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες και τις αστικές περιοχές. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται το ευρύτερο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, από το οποίο απορρέει η προϋπόθεση κατάρτισης των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης. Πιο συγκεκριμένα, το κεφάλαιο πραγματεύεται αφενός τη σημασία, το σκοπό και την εξέλιξη της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, στην πορεία προς την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020, και αφετέρου παρουσιάζει τις πρόσφατες εξελίξεις εισαγωγής νέων εργαλείων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι Εθνικές και Περιφερειακές Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3).

1.1 "Πολιτική Συνοχή"-Κοινωνικοοικονομική Πολιτική της ΕΕ

Η Πολιτική Συνοχής αναγνωρίστηκε ως κοινοτική πολιτική το 1986 από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, της οποίας το άρθρο 158¹ ορίζει ως βασικό στόχο της Κοινότητας την ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής συνοχής. Στη συνέχεια το άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχτ², την καθιστά επίσης κρίσιμο στόχο της ΕΕ³. Αντίστοιχα η Συνθήκη της Λισαβόνας⁴ αναφέρεται επίσης στην κοινωνικοοικονομική και εδαφική συνοχή και κυρίως στις «αγροτικές περιοχές, τις ζώνες που συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές», ως αναπτυξιακά υπολειπόμενες περιοχές. Οι διαστάσεις της Πολιτικής Συνοχής είναι η Κοινωνική, η Περιφερειακή και η Εδαφική⁵. Η χρηματοδότηση των υλοποιούμενων

¹ Άρθρο 158 Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης του 1986

² ΕΕ C 191 της 29.7.1992 «Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (συνθήκη του Μaastricht)»

³ Ανδρικοπούλου Ε. «Η πολιτική συνοχής και οι πόλεις»

⁴ ΕΕ C 306/01 της 13.12.2007 «Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας»

⁵ Παπαδάκη Ο. (2013) «Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής: Η επιλογή υιοθέτησης στρατηγικών οικονομικού μετασχηματισμού και έξυπνης εξειδίκευσης»

δράσεων και έργων της Πολιτικής Συνοχής διαχρονικά γίνεται μέσω των παρακάτω ταμείων⁶:

- Του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ με Κανονισμό αριθ.1303/2013).

Το αποτελεί εργαλείο της Περιφερειακής διάστασης της Πολιτικής Συνοχής και στοχεύει στην προώθηση της κοινωνικοοικονομικής συνοχής και τη σύγκλιση μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών.

- Του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ με τον κανονισμό αιθμ1301/2013).

Το ΕΚΤ αντίστοιχα αποτελεί εργαλείο της Κοινωνικής διάστασης της Πολιτικής Συνοχής και επικεντρώνεται στην ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού, στην ενίσχυση της απασχόλησης και στην κοινωνική ενσωμάτωση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού και την αντιμετώπιση της φτώχειας.

- Ταμείου Συνοχής (ΤΣ με τον κανονισμό αριθμ1304/2013).

Το ΤΣ συμβάλλει στους στόχους της Πολιτικής Συνοχής επικεντρώνοντας τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους του στα κράτη μέλη.

- Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ με τον κανονισμό αριθ.1305/2013).

Το ΕΓΤΑΑ αποτελεί το ταμείο χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Αγροτικής Πολιτικής, στοχεύοντας στην ενίσχυση των αγροτικών περιοχών για την αντιμετώπιση των σύγχρονων κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων.

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ με τον κανονισμό αριθ.508/2014).

Τέλος, το ΕΤΘΑ αντίστοιχα αποτελεί το ταμείο χρηματοδότησης της ευρωπαϊκής πολιτικής σχετικά με τη θάλασσα και την αλιευτική δραστηριότητα. Η κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων βασίζεται στο μέγεθος και τη δυναμική της σχετικής δραστηριότητας ανά κράτος μέλος.

Το σύνολο των παραπάνω πέντε ταμείων είναι γνωστά ως τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).

⁶ *ec.europa.eu*

Εκτός των παραπάνω διαμορφώθηκαν επίσης δύο κανονισμοί για τον στόχο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας⁷ και τον Ευρωπαϊκό Όμιλο Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ)⁸

Η λειτουργία τους διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού της ΕΕ αριθ. 1303/2013⁹, οι οποίες αναφέρονται στον έλεγχο και την παρακολούθηση των επιδόσεών τους, στην υποβολή σχετικών εκθέσεων αναφορών στο πλαίσιο της αξιολόγησής τους και στους κανόνες επιλεξιμότητας των υποψήφιων προς χρηματοδότηση δράσεων. Επίσης το συγκεκριμένο θεσμικό κείμενο καθορίζει τους Θεματικούς Στόχους τους οποίους καλούνται να υποστηρίξουν τα παραπάνω ταμεία.

Η Πολιτική Συνοχής μέσω των θεματικών της Στόχων επιδιώκει να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»¹⁰ της στρατηγικής που αντικατέστησε την "Στρατηγική της Λισαβόνας"¹¹ θέτοντας πέντε αντιπροσωπευτικούς και μετρήσιμους στόχους σε ενωσιακό επίπεδο μέχρι το 2020 και οι οποίοι αφορούν την απασχόληση (καθώς η απώλεια των θέσεων εργασίας και η νεανική ανεργία μαστίζουν την Ευρώπη), την Ε&Α, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, την εκπαίδευση, την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

- Απασχόληση 75% του συνόλου των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών
- 3% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ να επενδύεται σε έρευνα και ανάπτυξη
- Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή απόδοση:
 - Μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 20% σε σχέση με το 1990
 - Παραγωγή 20% της καταναλισκόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
 - Αύξηση 20% της ενεργειακής αποδοτικότητας

⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1302/2013 Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) όσον αφορά την αποσαφήνιση, την απλούστευση και τη βελτίωση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των ομίλων.

⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

⁹ Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund and the European Maritime and Fisheries Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1083/2006

¹⁰ COM (2010) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ευρώπη 2020 - Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη».

¹¹ COM (2005) 24 Ανακοίνωση προς το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 2ας Φεβρουαρίου 2005 με τίτλο «Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση. Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας (2005)»

- Εκπαίδευση:
 - Περιορισμός ποσοστών σχολικής διαρροής σε χαμηλότερα του 10% επίπεδα
- Τουλάχιστον 20 εκ. λιγότερα άτομα που βρίσκονται υπό του κινδύνου ή σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού¹².

Τα αποτελέσματα της Πολιτικής Συνοχής τα έχουν εισπράξει τα κράτη μέλη κατά την περίοδο 2007-2013, με πόρους που ανήλθαν στο 36% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ (συνολικά περί τα 350 δις. ευρώ), αποτελώντας μαζί με την Κοινωνική Πολιτική και την Κοινή Αγροτική Πολιτική τις πιο κρίσιμες ευρωπαϊκές πολιτικές¹¹. Βάσει των ισχυόντων κανονισμών των ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-2020 καθορίστηκαν αντίστοιχα οι διαθέσιμοι πόροι της Πολιτικής Συνοχής, οι οποίοι ανέρχονται για το σύνολο της επταετίας υλοποίησης στα 351,8 δις. ευρώ (το ένα τρίτο του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ)¹³.

Στην Ελλάδα, οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Δυτική Ελλάδα και Ήπειρος) λαμβάνουν συνολικά 6,8 δις. ευρώ (57,1%), οι περιφέρειες σε μετάβαση (Στερεά Ελλάδα, Δυτική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά, Κρήτη και Βόρειο Αιγαίο) λαμβάνουν 2,6 δις. ευρώ (21,0%) και τέλος οι περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (Νότιο Αιγαίο και Αττική) λαμβάνουν 2,5 δις. ευρώ (21,0%).

Οι πόροι της Πολιτικής Συνοχής έχουν διαχρονικά κατευθυνθεί στις αναπτυξιακά υστερούσες ευρωπαϊκές περιφέρειες με σκοπό την άμβλυνση των ανισοτήτων σε σχέση με τις ισχυρότερες, υποδηλώνει την αλληλεγγύη που σημειώνεται μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, παρόλο που αυτή τα τελευταία χρόνια έχει υποστεί πλήγμα λόγω της οικονομικής ύφεσης που εξελισσόμενη έλαβε και πολιτικές διαστάσεις επηρεάζοντας τις σχέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών.

Όμως προτάσεις¹⁴ όπως η θεματική κατεύθυνση της στόχευσης και της κατανομής των διαθέσιμων πόρων, η έμφαση ως προς την επίτευξη αποτελεσμάτων, η απλούστευση διαδικασιών υλοποίησης και η χρήση χρηματοπιστωτικών μέσων ανοίγουν συζήτηση προς ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της Πολιτικής Συνοχής. Επίσης απόψεις¹⁵ όπως, ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ευελιξία της

¹² *ec.europa.eu*

¹³ *2007-2013.espa.gr*

¹⁴ *Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011) «Πολιτική Συνοχής 2014-2020 – Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*

¹⁵ *-Πρόεδρος του ΕΛΚ στην Επιτροπή των Περιφερειών.*

Πολιτικής και στην άρση της πολυπλοκότητας του ρυθμιστικού πλαισίου των ΕΔΕΤ και της γραφειοκρατίας των διαδικασιών, καθυστερήσεις υλοποίησης, καθώς επίσης ασάφεια και αμφιβολία στις κατά τόπους διαχειριστικές αρχές. Έντονος επίσης ο προβληματισμός ως προς τον τρόπο σύνδεσης των ΕΔΕΤ με το ΕΤΣΕ, μέσω του οποίου υλοποιείται το Σχέδιο Γιούνκερ¹⁶, στο οποίο θα πρέπει να γίνουν βήματα αποσαφήνισης του τρόπου με τον οποίο είναι δυνατός ο συνδυασμός τους, ενώ επίσης κρίσιμη θεωρείται η αντιμετώπιση των παρατηρούμενων γεωγραφικών ανισομερειών της λειτουργίας του ΕΤΣΕ καθώς ορισμένες περιοχές έχουν χαμηλή συμμετοχή στην υλοποίηση έργων μέσω αυτού.

Η διατήρηση του βασικού στόχου της Πολιτικής Συνοχής έχει τεθεί σε συζήτηση και σε τούτο συμβάλει η οικονομική κρίση που δοκιμάζει την αλληλεγγύη των κρατών μελών. Ταυτόχρονα όμως και μια διαφαίνουσα μεταβολή ως προς ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του συνόλου της ΕΕ αντί της μέχρι τούδε ενίσχυσης των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της Ένωσης. Η διαφαίνουσα αποδυνάμωση της Πολιτικής Συνοχής μετριάστηκε εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από την ενίσχυση της «έξυπνης εξειδίκευσης» και των σχετικών στρατηγικών της.

1.2 Οι Στρατηγικές RIS3 από ακαδημαϊκή ιδέα σε στρατηγικό εργαλείο.

Τον Νοέμβριο του 2009, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε έκθεση μιας ομάδας εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο: “Knowledge for Growth”. Η ομάδα εμπειρογνομόνων με την έκθεσή της “Γνώση και Ανάπτυξη” πρότεινε πως οι δημόσιες πολιτικές μπορούν να επεκτείνουν τις δημόσιες επενδύσεις

-Αντωνόπουλος Ρ. (2016) «Schneider: Αναγκαία η περαιτέρω αξιοποίηση του ΕΤΣΕ στην Πολιτική Συνοχής» Άρθρο στο [euractiv.gr](https://www.euractiv.gr), 17 Νοεμβρίου 2016, (<https://www.euractiv.gr/section/periferiaki-politiki/interview/schneider-anagkeia-i-peretero-axiopiisi-tou-etse-stin-politiki-synochis>)

European Commission (2016) «Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the financial rules applicable to the general budget of the Union and amending Regulation (EC) No 2012/2002, Regulations (EU) No 1296/2013, (EU) 1301/2013, (EU) No 1303/2013, EU No 1304/2013, (EU) No 1305/2013, (EU) No 1306/2013, (EU) No 1307/2013, (EU) No 1308/2013, (EU) No 1309/2013, (EU) No 1316/2013, (EU) No 223/2014, (EU) No 283/2014, (EU) No 652/2014 of the European Parliament and of the Council and Decision No 541/2014/EU of the European Parliament and of the Council», Brussels, 14.9.2016, COM(2016) 605 final

-Ομάδα Σοσιαλιστών και Δημοκρατών (S&D) του Κοινοβουλίου
Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (EPP)

¹⁶ -Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014) «Η ΕΕ ξεκινά επενδυτική επίθεση για την τόνωση της απασχόλησης και της οικονομικής ανάπτυξης», Στρασβούργο, Δελτίο Τύπου της 26 Νοέμβριος 2014

-griechenland.ahk.de – Ιστοσελίδα Ελληνογερμανικού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου
-ec.europa.eu

στην γνώση και στην καινοτομία¹⁷. Οι κυβερνήσεις εθνικές κυρίως δε Περιφερειακές, θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις επενδύσεις σε τομείς που θα συμπληρώνουν τα υπόλοιπα παραγωγικά περιουσιακά στοιχεία της χώρας ώστε να δημιουργήσουν ικανότητες (capacities) για το μέλλον και διαπεριφερειακό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. (Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations RIS3, Foray et al. 2012)

Αυτή η Ιδέα της ομάδας Ειδικών που πήρε την μορφή της στρατηγικής πρότασης ονομάστηκε Έξυπνη Εξειδίκευση-Η Μεγάλη Παγκόσμια Κοινότητα που φέρει το όνομα Ευρωπαϊκή Ένωση αλλάζει θέση ως προς την Στρατηγική που ακολουθούσε στην Έρευνα και για καινοτομία. Και υιοθετεί την Έξυπνη Εξειδίκευση στην Στρατηγική “Ευρώπη 2020”¹⁸.

Σύμφωνα με τους Dominique Foray και Xabier Goenaga (The Goals of Smart Specialisation, S3 Policy Brief Series by Joint Research Centre, No. 01/2013), “η έξυπνη εξειδίκευση είναι μια καινοτόμος πολιτική που δίνει έμφαση στην αρχή της ιεράρχησης με κάθετη λογική (ώστε να ευνοούνται ορισμένες τεχνολογίες, τομείς, όσοι στελεχώνουν τις επιχειρήσεις) και καθορίζει μια μέθοδο προκειμένου να εντοπίσει αυτά τα επιθυμητά πεδία. Η λογική της στηρίζεται τόσο στο γεγονός ότι, ακόμη και στην εποχή της πληροφορίας, η έννοια της εξειδίκευσης είναι άθικτη, ιδιαίτερα για μικρές οντότητες όπως οι περιφερειακές οικονομίες της Ευρώπης, όσο και στο ότι το έργο της ταυτοποίησης (σχετικά με το που θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα) είναι πολύ δύσκολο και συνεπώς χρειάζεται μια εκλεπτυσμένη πολιτική σχεδιασμού”.

Η Έξυπνη Εξειδίκευση είναι θεμελιωδώς βασισμένη στην επιχειρηματική ανακάλυψη¹⁹. Οι επιχειρηματίες με την ευρεία έννοια (εταιρείες, ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ανεξάρτητοι εφευρέτες και καινοτόμοι) είναι σε πλεονεκτική θέση όσον αφορά την ανακάλυψη κλάδων E&A και καινοτομίας στους οποίους κάθε

¹⁷ «Knowledge for Growth - Prospects for science, technology and innovation», Selected papers from Research Commissioner Janez Potočnik's Expert Group.

¹⁸ Η “Ευρώπη 2020” είναι μια στρατηγική που έχουν υιοθετήσει από κοινού τα ευρωπαϊκά όργανα, τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι. Σε επίπεδο ΕΕ, κάθε θεσμικό όργανο διαδραματίζει το δικό του ρόλο στη χάραξη των δράσεων που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής αυτής. Όσον αφορά τα κράτη μέλη, είναι αναγκαία η απόλυτη οικειοποίηση της στρατηγικής από τους αρχηγούς των κρατών και κυβερνήσεων, καθώς και από τις περιφερειακές αρχές http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

¹⁹ Διαδραστική διαδικασία στην οποία οι δυνάμεις της αγοράς και του ιδιωτικού τομέα ανακαλύπτουν και παράγουν πληροφορίες σχετικά με νέες δραστηριότητες και οι κυβερνήσεις αξιολογούν τα αποτελέσματα και ενδυναμώνουν τους συμμετέχοντες, καθιστώντας τους πιο ικανούς να υλοποιήσουν τη στρατηγική (INDUSTRIAL POLICY FOR THE TWENTY-FIRST CENTURY, Dani Rodri).

Περιφέρεια έχει τις μεγαλύτερες πιθανότητες να πετύχει με τις υπάρχουσες δυνατότητες και παραγωγικά αγαθά. Για πολλές Περιφέρειες και Χώρες ισχύει ότι, οι πιο σημαντικές ‘καινοτομίες’ δεν είναι τεχνικές αλλά αντίθετα, συνίστανται στην αποκάλυψη ενός συγκεκριμένου επαγγελματικού προσανατολισμού, που θα έπρεπε τη δεδομένη στιγμή, να επιδιωχθεί με κατευθυνόμενες εφευρετικές και καινοτομικές δραστηριότητες. Συνεπάγεται επομένως μια πρωτότυπη ένωση της υπάρχουσας επιστημονικής και τεχνικής γνώσης με τους βιομηχανικούς πόρους και τις δυνατότητες της περιφέρειας.

Η αποφυγή λαθών συντονισμού κατά το πεδίο εφαρμογής υπόκειται στους φορείς που χαράσσουν πολιτική, πώς θα βοηθήσουν τον επιχειρηματικό οικονομικό ιστό τους να ανακαλύψει, τι να κάνουν και πώς να εφαρμόσουν τη στρατηγική σύμφωνα, με όσα έχουν διαπιστώσει.

Οι φορείς (οι αρμόδιες περιφερειακές, τοπικές, αστικές και άλλες δημόσιες αρχές, οικονομικό και κοινωνικοί εταίροι, φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, περιλαμβανομένων των περιβαλλοντικών εταίρων, μη κυβερνητικών οργανώσεων και φορέων που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της ισότητας και την καταπολέμηση των διακρίσεων) πρέπει να επιτρέπουν και να βοηθούν τους επιχειρηματικούς φορείς να βρουν το δικό τους δρόμο με μια αποκεντρωμένη και ‘από τα κάτω προς τα πάνω’ διαδικασία και μετά να παρατηρούν προσεκτικά τι συμβαίνει. Πρέπει να συγκεντρώνουν τις αποκεντρωμένες πληροφορίες που δημιουργούνται από τα επιχειρηματικά πειράματα και τις ανακαλύψεις, να επεξεργάζονται τα αποτελέσματα και να βοηθούν τα πιο υποσχόμενα σχέδια να αναπτυχθούν. Το ζήτημα της βασικής στρατηγικής είναι να αναγνωριστούν οι δομικές συνθήκες και πολιτικές σε μια συγκεκριμένη περιφέρεια που αυξάνουν τις πιθανότητες να εμφανιστεί και να επιβιώσει ένας ή και περισσότεροι βιομηχανικοί τομείς (ή/και τομείς υπηρεσιών) στις επόμενες δεκαετίες.

Η έννοια της έξυπνης εξειδίκευσης είναι η ‘έξυπνη’ για δύο βασικούς λόγους:

- Πρώτον, συνδέει την έρευνα και την καινοτομία με την οικονομική ανάπτυξη με νέους τρόπους, όπως είναι η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης και ο καθορισμός των προτεραιοτήτων από τους φορείς χάραξης πολιτικής σε στενή συνεργασία με τους τοπικούς φορείς.

- Δεύτερον, αυτή η διαδικασία διεξάγεται με το βλέμμα στραμμένο στον έξω κόσμο, ωθώντας τις περιφέρειες να είναι φιλόδοξες αλλά και ρεαλιστικές ως προς το τι μπορούν να επιτύχουν, ενώ συνδέει τα τοπικά περιουσιακά στοιχεία και δυνατότητες με εξωτερικές πηγές γνώσης και αλυσίδες παραγωγής προστιθέμενης αξίας.

1.3 RIS3 και "Ευρώπη 2020"

Ως «Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης» νοείται η εθνική ή περιφερειακή, καινοτόμα, στρατηγική που θέτει προτεραιότητες για την αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, με την ανάπτυξη και την αντιστοίχιση της δικής της έρευνας και καινοτομίας με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, ώστε να αντιμετωπίσει τις αναδυόμενες ευκαιρίες και τις εξελίξεις της αγοράς, με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγει την περιττή επανάληψη (Duplication Effect) και τον κατακερματισμό των προσπαθειών στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και Ανάπτυξης (E&A). (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014)²⁰.

Η Στρατηγική της "Έξυπνης Εξειδίκευσης" είναι το εργαλείο που υιοθετήθηκε από την Στρατηγική "Ευρώπη 2020" για να αποτελέσει την αιχμή του δόρατος κατά της ύφεσης και της οικονομικής κρίσης που έπληξε τα Κράτη Μέλη της Ένωσης. Ο Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζ στον πρόλογό του για τη στρατηγική για την Ευρώπη 2020 τονίζει μεταξύ των άλλων «..Η Ευρώπη πρέπει να μπει και πάλι στο προσκήνιο.. Αυτός είναι ο σκοπός της στρατηγικής για την Ευρώπη 2020. Πρόκειται για περισσότερες θέσεις εργασίας και καλύτερη ποιότητα ζωής. Δείχνει πως η Ευρώπη έχει τη δυνατότητα να προσφέρει μια έξυπνη, βιώσιμη και περιεκτική ανάπτυξη, να βρει το δρόμο για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και να προσφέρει μια αίσθηση κατεύθυνσης στις κοινωνίες μας».

Κύριο μέλημα λοιπόν η εξασφάλιση της Συνοχής και κυρίως της Κοινωνικής που απειλείται από την ανεργία και οδηγεί εκατομμύρια Ευρωπαίους πολίτες στον αποκλεισμό και στην φτώχεια. Υποστηρίζει τους κύριους στόχους της μεταρρύθμισης για την Πολιτική Συνοχής της ΕΕ την περίοδο 2014-2020, που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2011²¹. Επίτευξη των στόχων της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης της "Ευρώπης 2020" είναι:

²⁰ European Commission (2014) «National/Regional Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)», Cohesion Policy Report, March 2014.

²¹ Βρυξέλλες 6/10/2011 COM(2011) 615 τελικό 2011/0276 (COD)
(http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm)

- Ενίσχυση των επιδόσεων της πολιτικής και επικέντρωση στα αποτελέσματα,
- Μεγιστοποίηση του αντίκτυπου της χρηματοδότησης της ΕΕ.

Η προσέγγιση RIS3 σχετίζεται με τις τρεις ανωτέρω προτεραιότητες της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», δηλαδή την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Πρώτα από όλα, η έξυπνη εξειδίκευση αφορά στο μέλλον της Ευρώπης, διότι η ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία αποτελεί θεμελιώδη πρόκληση για την ΕΕ στο σύνολό της.

Δεύτερον, η έξυπνη εξειδίκευση σχετίζεται με την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, αφού απαιτείται μια σημαντική προσπάθεια για την καινοτομία καθώς και σημαντικές επενδύσεις για τη μετάβαση σε μια οικονομία αποδοτικής χρήσης των πόρων και χαμηλών εκπομπών άνθρακα, που να προσφέρει ευκαιρίες στις εγχώριες και διεθνείς αγορές.

Τέλος, η έξυπνη εξειδίκευση συμβάλλει στην ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς μεταξύ και εντός των περιφερειών, αφού ενισχύει την εδαφική συνοχή και επιτυγχάνει διαρθρωτικές αλλαγές, δημιουργώντας οικονομικές ευκαιρίες και επενδύοντας στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, σε καλύτερες θέσεις εργασίας και στην κοινωνική καινοτομία.

1.4 Η συμβολή της Έξυπνης Εξειδίκευσης στην ανάπτυξη

Όπως τονίστηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο οι επενδύσεις ύψους 351,8 δις ευρώ που τέθηκαν στην διάθεση του στόχου προώθησης της ανάπτυξης και απασχόλησης σε κάθε περιοχή της ΕΕ, μέσω της Πολιτικής Συνοχής (2014-2020) είχαν ως προαπαιτούμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την κατάρτιση της «Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για Έξυπνη Εξειδίκευση» (RIS3) από τις εθνικές και περιφερειακές αρχές όλης της Ευρώπης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί οι εθνικές και περιφερειακές αρχές σε όλη την Ευρώπη να καταρτίσουν στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για έξυπνη εξειδίκευση, έτσι ώστε να είναι δυνατή η χρήση των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ πιο αποδοτικά και να αυξηθούν οι συνέργειες μεταξύ διαφορετικών εθνικών, περιφερειακών και ευρωπαϊκών πολιτικών, καθώς και μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων. Η έξυπνη εξειδίκευση συνεπάγεται τον εντοπισμό των

μοναδικών χαρακτηριστικών και μέσων κάθε χώρας και περιφέρειας, επισημαίνοντας τα συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της κάθε μιας και συγκεντρώνοντας τοπικούς παράγοντες και πόρους γύρω από ένα όραμα για το μέλλον τους που άγεται από την αριστεία. Επίσης, ευνοεί την ενίσχυση των περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας, τη μεγιστοποίηση της γνώσης και την εξάπλωση των ωφελειών της καινοτομίας σε όλο το εύρος της περιφερειακής οικονομίας. Είναι ακόμη ουσιώδης για την πραγματικά αποτελεσματική έρευνα και τις επενδύσεις στην καινοτομία. Στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πολιτική Συνοχής²² την περίοδο 2014-2020, προϋπόθεση για τη χρήση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) για την ίδια περίοδο, θα αποτελεί η υποστήριξη αυτών των επενδύσεων.

1.4.1 Σκεπτικό της πολιτικής RIS3.

Το σκεπτικό της πολιτικής RIS3 συνοψίζεται στα εξής βασικά σημεία:

- Προώθηση της καινοτομίας ως περιφερειακή προτεραιότητα.

Η στρατηγική “Ευρώπη 2020” προϋποθέτει να εξετάσουν οι διαμορφωτές της πολιτικής τον τρόπο αλληλοσυσχέτιση των διαφορετικών πτυχών της έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς περιορισμούς ανάπτυξης. Η RIS3 υποστηρίζει δημιουργία θέσεων εργασίας βασισμένων στη γνώση και την επίτευξη ανάπτυξης όχι μόνο σε σημαντικά κέντρα Ε&Κ αλλά και σε μη καθώς και σε αγροτικές περιοχές. Επίσης καθώς είναι τμήμα της υπό αναμόρφωση Πολιτικής Συνοχής υποστηρίζει τη θεματική επικέντρωση και ενισχύει το στρατηγικό προγραμματισμό.

- Κατεύθυνση επενδύσεων και δημιουργία συνεργειών.

Η RIS3 επικεντρώνει τις προσπάθειες στα δυνατά σημεία κάθε περιοχής, αξιοποιώντας τις οικονομικές ευκαιρίες και τις αναδυόμενες τάσεις, για ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης. Η RIS3 ενισχύει την προστιθέμενη αξία της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης. Εξασφαλίζει την αξία έτσι και αλλιώς περιορισμένων χρηματικών πόρων σε περιόδους αυστηρών προϋπολογισμών και περιορισμένων δημόσιων πόρων. Ταυτόχρονα όμως συμβάλλει και σε συνέργειες μεταξύ ευρωπαϊκών πολιτικών και χρηματοδότησης, συμπληρώνοντας εθνικά και περιφερειακά προγράμματα και ιδιωτικές επενδύσεις.

- Βελτίωση διαδικασιών παραγωγής καινοτομίας.

²² Διαδραστική διαδικασία στην οποία οι δυνάμεις της αγοράς και του ιδιωτικού τομέα ανακαλύπτουν και παράγουν πληροφορίες σχετικά με νέες δραστηριότητες και οι κυβερνήσεις αξιολογούν τα αποτελέσματα και

ενδυναμώνουν τους συμμετέχοντες, καθιστώντας τους πιο ικανούς να υλοποιήσουν τη στρατηγική (INDUSTRIAL POLICY FOR THE TWENTY-FIRST CENTURY, Dani Rodrik).

Η RIS3 προωθεί επιλογές έξυπνων στρατηγικών βάσει των προτεραιοτήτων που καθορίζονται στη βάση στρατηγικών πληροφοριών σχετικά με τα μέσα (συμπεριλαμβανομένων βιομηχανικών δομών, Πανεπιστημίων, ερευνητικών ιδρυμάτων, επιστήμης, τεχνολογίας, δεξιοτήτων, ανθρώπινου κεφαλαίου, περιβάλλοντος, πρόσβασης στην αγορά, σχέσεων και συνδέσεων με άλλες περιφέρειες, τις προκλήσεις (συμπεριλαμβανομένων της δημογραφικής γήρανσης, της απομακρυσμένης τοποθεσίας και των περιβαλλοντικών παραμέτρων), τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και τη δυναμική για αριστεία μιας περιφέρειας (SWOT, ανάλυση προοπτικών και τάσεων, αντιστοίχιση τεχνολογιών, επιχειρηματική γνώση των αγορών). Στην RIS3 εντάσσεται και η διασφάλιση ότι το μείγμα πολιτικών - δηλαδή ο συνδυασμός εργαλείων πολιτικής που είναι διαθέσιμος σε συγκεκριμένο περιφερειακό περιβάλλον, ενισχύσεις, δάνεια και άλλη υποστήριξη - είναι αποτελεσματικό για την επίτευξη των στόχων της συνολικής πολιτικής, βοηθά τις επιχειρήσεις και επιτρέπει τη ανάμιξη ιδιωτικών επενδύσεων. Η RIS3 περιλαμβάνει την εφαρμογή και παρακολούθηση της εξέλιξης συγκεκριμένων δεικτών αποτελέσματος με σκοπό την ανατροφοδότηση των πολιτικών κατευθύνσεων.

- Ενίσχυση διακυβέρνησης και ενεργοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων.

Η RIS3 ενθαρρύνει όλους τους ενδιαφερόμενους παράγοντες να ενωθούν για ένα κοινό όραμα. Συνδέει τις MME επιχειρήσεις, ενθαρρύνει την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και βοηθά στη δημιουργία ενός κοινωνικού και δημιουργικού κεφαλαίου εντός της εκτός κοινότητας. Η διαδικασία της RIS3 πρέπει να είναι διαδραστικές, να άγονται από την περιφέρεια και να βασίζονται στη συναίνεση. Αν και το ακριβές μείγμα των εμπλεκόμενων φορέων θα εξαρτάται από το περιφερειακό πλαίσιο, είναι σημαντικό να εμπλακούν πλήρως όλοι οι εταίροι στην ανάπτυξη, υλοποίηση και παρακολούθηση στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευση.

1.4.2 Στόχοι της έξυπνης εξειδίκευσης σε οικονομικό επίπεδο.

Περιλαμβάνουν τις κάτωθι προσπάθειες:

- Κατάρτιση και εφαρμογή στρατηγικών οικονομικής προσαρμογής.

Η RIS3 απαιτεί μια ολοκληρωμένη, τοπική προσέγγιση στο σχεδιασμό και υλοποίηση πολιτικών. Οι πολιτικές αυτές πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στο τοπικό πλαίσιο, αναγνωρίζοντας ότι υπάρχουν και άλλοι δρόμοι που οδηγούν προς την περιφερειακή καινοτομία και την ανάπτυξη, όπως εκσυγχρονισμός και εισαγωγή νέων τεχνολογιών, διαφοροποίηση τεχνολογικών και υφιστάμενων εξειδικεύσεων, αξιοποίηση νέων μορφών καινοτομίας.

- Αντιμετώπιση κοινωνικοοικονομικών μεταβολών.

Η δημοσιονομική λιτότητα σε συνδυασμό με τον παγκόσμιο ανταγωνισμό σε επίπεδο ταλέντων, ιδεών και κεφαλαίου δημιουργεί στην ΕΕ εκρηκτικό μείγμα. Οι κυβερνήσεις λοιπόν πρέπει να επικεντρώνονται στα πραγματικά ανταγωνιστικά πλεονέκτημα τους μέσω της εύρεσης εξειδικευμένων αγορών, ή ενσωματώνοντας νέες τεχνολογίες σε παραδοσιακούς κλάδους και αξιοποιώντας την “έξυπνη” περιφερειακή δυναμική. Οι στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης μπορούν επίσης να αποτελέσουν ένα ισχυρό εργαλείο για την αντιμετώπιση κοινωνικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και ενεργειακών προκλήσεων, όπως η αποτελεσματική διαχείριση πόρων, η ενεργειακή ασφάλεια και η αντοχή στην κλιματική αλλαγή.

- Ένταξη περιφερειών σε αγορές διεθνών επενδύσεων.

Η έξυπνη εξειδίκευση βοηθά στην είσοδο της περιφέρειας σε επιμέρους παγκόσμιες αγορές/εξειδικευμένες αγορές και διεθνείς αλυσίδες αξίας. Για να προσελκυσθούν ιδιωτικές επενδύσεις και να κερδηθεί η προσοχή διεθνών επενδυτών, είναι σημαντικό να γίνει επώνυμη (brand) η εξειδίκευση μιας περιφέρειας σε έναν επιμέρους τομέα ή εξειδικευμένη αγορά και να υπάρξει σταθερή και ολοκληρωμένη υποστήριξη στην κατεύθυνση ενίσχυσης αυτής της εξειδίκευσης.

- Ενίσχυση εσωτερικών και εξωτερικών περιφερειακών διασυνδέσεων.

Οι περιφέρειες πρέπει να ωθούν και να καλλιεργούν την δημιουργία και ανάπτυξη συνεργατικών σχηματισμών (clusters), δικτύωσης μεταξύ επιχειρήσεων, ερευνητικών φορέων και άλλων φορέων στα πλαίσια της παραγωγής και αξιοποίησης της καινοτομίας. Πέραν της βελτιώσεως των εσωτερικών διασυνδέσεων οι περιφέρειες χρήζουν την ανάγκη δημιουργίας πρωτοβουλιών διασυνδέσεων και συνεργασιών με άλλες περιφέρειες εντός και εκτός συνόρων²³.

- Αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και αντιγραφών των αναπτυξιακών στρατηγικών.

Οι περιφέρειες αντιμετωπίζοντας αναπτυξιακές προκλήσεις προσπαθούν να αντιγράψουν ομοειδής προτεραιότητες άλλων περιφερειών. Η RIS3 ενθαρρύνει τις περιφέρειες να υιοθετήσουν πολιτικές που είναι ρεαλιστικά προσαρμοσμένες στις δυνατότητες και τις ανάγκες τους.

- Δημιουργία κρίσιμης μάζας αξιοποιήσιμων πόρων.

Η RIS3 μπορεί να διασφαλίσει ότι οι πόροι για την έρευνα και την καινοτομία θα φτάσουν το επίπεδο “κρίσιμης μάζας”²⁴ δηλαδή θα έχουν επαρκή δυναμική για να γίνουν αυτοσυντηρούμενοι, με την υποστήριξη μέσω στοχευμένων δράσεων ενίσχυσης ανθρώπινων

²³ EURADA, *Directory of «no-nonsense» activities to build S3-minded regions*, Νοέμβριος 2011.

πόρων και υποδομών γνώσης. Η κρίσιμη μάζα μπορεί να συγκεντρωθεί είτε εσωτερικά μέσα στην περιφέρεια, είτε μέσω εσωπορισμού (insourcing)²⁵ και συνεργασίας με άλλες περιφέρειες.

- Προώθηση διάχυσης γνώσης και τεχνολογική διαφοροποίηση.

Η εισαγωγή από την Περιφέρεια νέων τεχνολογιών σε παραδοσιακούς δυναμικούς οικονομικούς της κλάδους δημιουργεί εξειδικευμένη τεχνολογική διαφοροποίηση στις αναδυόμενες οικονομικές δραστηριότητες της. Η διάχυση γνώσης μεταξύ σχετιζόμενων κλάδων (άμεσα ή έμμεσα) συμβάλει σε νέες παραγωγικές δυνατότητες σε περιοχές με υψηλή δυναμική ανάπτυξης. Συνεπώς, οι περιφέρειες πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στο σύζευξη συναφών οικονομικών δραστηριοτήτων και να βρουν καλύτερους τρόπους να συνδυάσουν τα δυνατά τους σημεία, έτσι ώστε να δημιουργηθούν νέες παραγωγικές δυνατότητες σε περιοχές με υψηλή δυναμική ανάπτυξης. (Στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για έξυπνη εξειδίκευση - Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Προς επίτευξη των βασικών και οικονομικών στόχων της έξυπνης εξειδίκευσής θα πρέπει στις εθνικές και περιφερειακές Στρατηγικές να ενεργοποιηθούν όλες οι εμπλεκόμενες δυνάμεις, όπως ο επιχειρηματικός κόσμος της εκάστοτε περιοχής και οι ερευνητικοί και πανεπιστημιακοί φορείς. Οφείλουν κυβέρνηση και φορείς να τροφοδοτούν τις στρατηγικές «από κάτω προς τα πάνω» (bottom-up ανάπτυξη) και να προσφέρουν δυνατότητες ενδεδειγμένης ανάλυσης των αναπτυξιακών και οικονομικών χαρακτηριστικών της Κοινότητας προς κατάρτιση σχεδίων δράσης αναπτυξιακών περιεχομένου. Οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης όπως έχει τονισθεί αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση των κρατών μελών πόρων μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) και την εξασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής αποδοτικότητας των κατενεμόμενων πόρων²⁶. Οι κατευθύνσεις και τα σχέδια δράσης που προκύπτουν από τις Στρατηγικές αυτές προωθούνται βάσει των παρακάτω «Εμβληματικών Πρωτοβουλιών», οι οποίες αντιστοιχούν στις θεματικές της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», αποτελώντας το κοινό σημείο εκκίνησης του συνόλου των Στρατηγικών των κρατών μελών και των ευρωπαϊκών περιφερειών.

²⁴ *Critical mass: Ένα πολύ σημαντικό στάδιο στην ανάπτυξη μιας εταιρίας, όπου η επιχειρηματική δραστηριότητα αποκτά ικανότητα αυτοδιατήρησης της βιωσιμότητας. Όταν μια εταιρία φτάσει στην “κρίσιμη μάζα”, θεωρείται ότι μπορεί να παραμείνει βιώσιμη χωρίς να χρειάζεται περαιτέρω επενδύσεις.*

²⁵ *Insourcing: Εταιρική πρακτική όπου γίνεται χρήση του ιδίου προσωπικού του φορέα ή άλλων πόρων για την εκτέλεση ενός έργου.*

²⁶ *European Commission (2014) «National/Regional Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)», Cohesion Policy Report, March 2014.*

1.5 Εμβληματικές πρωτοβουλίες Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και RIS3

Η Επιτροπή προτείνει επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες που θα ενεργήσουν ως καταλύτες για την επίτευξη προόδου σε κάθε βασική προτεραιότητα (Πίνακας 1).

1) Έξυπνη ανάπτυξη²⁷

i. «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη»²⁸-Θα ενεργήσει προς την επίτευξη της ανάπτυξης των υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και την άντληση οφελών από μια ψηφιακή ενιαία αγορά για νοικοκυριά και επιχειρήσεις.

ii. «Ένωση καινοτομίας»²⁹-Θα βελτιώσει τις συνθήκες-πλαίσιο και της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για την έρευνα και καινοτομία ώστε να εξασφαλιστεί ότι, οι καινοτόμες ιδέες, θα μπορέσουν να μετατραπούν σε προϊόντα και υπηρεσίες που θα δημιουργήσουν ανάπτυξη και θέσεις εργασίας³⁰.

iii. «Νεολαία σε κίνηση»³¹-Θα ενεργήσει προς την ενίσχυση των επιδόσεων των εκπαιδευτικών συστημάτων και τη διευκόλυνση της εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας.

2) Βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη

i. «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους»-Αναφέρεται στην προώθηση της αειφόρου διαχείρισης πόρων και την επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού αποτελεσματικότητας τους με την μετάβαση σε οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας.

ii. «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης»-Αφορά για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜΜΕ, και τη στήριξη της ανάπτυξης μιας ισχυρής και βιώσιμης βιομηχανικής βάσης, ικανής να ασκεί ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο και να αντιμετωπίζει τις δυσχέρειες από των μεταβολών της παγκόσμιας οικονομίας.

3) Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς

i. «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας»-Αναφέρεται στον εκσυγχρονισμό των αγορών εργασίας και την παροχή δυνατοτήτων στους πολίτες, μέσω της δια βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων και κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.

²⁷ Παπαδάκη Ο. (2013) «Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής: Η επιλογή υιοθέτησης στρατηγικών οικονομικού μετασχηματισμού και έξυπνης εξειδίκευσης».

²⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2015) «Έκθεση σχετικά με ένα νέο ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη».

²⁹ European Commission (2010) «Communication from the commission to the European parliament, the council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions», Brussels, 6.10.2010 COM(2010) 546 final

³⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011) «Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των περιφερειών», Βρυξέλλες, 2.12.2011, COM(2011) 849 τελικό.

³¹ ec.europa.eu

ii. «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας»-Αφορά την διασφάλιση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα, αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία.

Οι επτά αυτές εμβληματικές πρωτοβουλίες θα αποτελέσουν δέσμευση τόσο για την ΕΕ όσο και για τα κράτη μέλη.

Πίνακας 1: Εμβληματικές πρωτοβουλίες Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και αντιστοίχιση με τον στόχο της «Εξυπνης Εξειδίκευσης»

Εμβληματικές πρωτοβουλίες Στρατηγικής Στόχο της «Εξυπνης Εξειδίκευσης» «Ευρώπη 2020»

Εξυπνη Ανάπτυξη	Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη
Ένωση Καινοτομίας	
Νεολαία σε κίνηση	
Βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη	Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της
Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης	
Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς	Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας
Ευρωπαϊκή πλατφόρμα κατά της φτώχειας	

Σημείωση: Πηγή, Ιστοσελίδα Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Κεφάλαιο 2°-Εξυπνη εξειδίκευση στην Ελλάδα

Το παρόν, κατά σειρά δεύτερο, κεφάλαιο της εργασίας πραγματεύεται την εφαρμογή των ευρωπαϊκών κατευθύνσεων περί «έξυπνης εξειδίκευσης» στη χώρα μας. Παρουσιάζει τον τρόπο κατάρτισης, σχεδιασμού και υλοποίησης της Εθνικής και των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης της Ελλάδος καθώς και την ανάλυση των χαρακτηριστικών της χώρας/περιφέρειας, της δομής διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων αυτής, την επεξεργασία ενός κοινού οράματος, την επιλογή ενός περιορισμένου αριθμού προτεραιοτήτων, τη Δημιουργία συνδυασμού πολιτικών και μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης αυτής-τροχός αξιολόγησης.

2.1 Εισαγωγή

Η πρώτη δεκαετία του νέου αιώνα άρχισε σε κλίμα ευφορίας και αισιοδοξίας. Η Ελλάδα εντάχθηκε στη ζώνη του ευρώ το 2001 με ικανοποίηση τεσσάρων εκ των πέντε κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ και από την 1η Ιανουαρίου 2002 το νόμισμα της χώρας ήταν πλέον το ευρώ. Για δεκαπέντε συνεχή χρόνια (1994-2008) ο πραγματικός ετήσιος ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης ήταν αυξητικός και μετά το 1997 κινήθηκε σταθερά κοντά στο 4% και μονίμως σε επίπεδο υψηλότερο του μέσου ευρωπαϊκού. Η Ελλάδα κατατάσσονταν στην 33η θέση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας. Με την παγκόσμια στροφή στην εξωστρεφή ανάπτυξη, η ελληνική οικονομία δεν ήταν πλέον ανταγωνιστική σε προϊόντα που προέρχονταν από χώρες χαμηλού κόστους εργασίας, αλλά και σε προϊόντα από χώρες που υπερτερούσαν σε όρους ποιότητας και γνώσεων, σε αγορές υψηλού βιοτικού επιπέδου και σημαντικών τεχνολογικών και παραγωγικών ικανοτήτων.

Από το μέσο της δεκαετίας αυτής έγινε φανερό ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να ακολουθήσει καμιά από τις κυρίαρχες στρατηγικές της εξωστρεφούς ανάπτυξης καθότι δεν είχε επαρκείς πρώτες ύλες για εξαγωγή, δεν ήταν χώρα χαμηλού κόστους εργασίας, και δε διέθετε σε τεχνολογική καινοτομία και από την 33^η θέση στην κατάταξη παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας πέρασε στην 50^η το 2005 και στην 96^η το 2012-13.

Έγινε σαφής η αδυναμία της Ελλάδας να ακολουθήσει μια αναπτυξιακή διαδρομή βασιζόμενη στη γνώση και την καινοτομία καθότι είχε θεσμικές αδυναμίες, όπως στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και έρευνα όπου συγκεντρώνεται το

μεγαλύτερο μέρος των ικανοτήτων τεχνολογίας, όσο και κουλτούρας επιχειρηματικότητας. Το αδιέξοδο εκδηλώθηκε σε πλήρη διάσταση λίγο αργότερα, στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, που συγκλόνισε την Ελλάδα με τη ριζική πτώση του βιοτικού επιπέδου και οδήγησε -διά του αποκλεισμού- στη μόνη εφικτή στρατηγική ανάπτυξης, αυτή του χαμηλού κόστους εργασίας (Κομνηνός & Σεφερτζή, σ.478).

2.2 Εθνικές και Περιφερειακές Στρατηγικές

Οι στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης 2014-2020 αποτελούν σήμερα ευκαιρία για μια διαφορετική διαδρομή ανάπτυξης και πλαίσιο για αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας, του brain-drain εξαιτίας της κρίσης και ανεργίας των νέων, και ενδυνάμωσης της οικονομίας της γνώσης, ποιότητας και οργάνωσης. Ο σχεδιασμός των στρατηγικών αυτών άρχισε το 2012, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς με τη μεταρρύθμιση του Καλλικράτη (Ν. 3852/2010) αρμοδιότητες για θέματα οικονομικής ανάπτυξης, βιομηχανίας, ενέργειας, τουρισμού, περιβάλλοντος έχουν μεταφερθεί στις εκλεγμένες διοικήσεις των περιφερειών. Έτσι λοιπόν, για την εξειδίκευση των σχετικών ευρωπαϊκών κατευθύνσεων στη χώρα μας καταρτίστηκε μια εθνική και δεκατρείς επιμέρους περιφερειακές στρατηγικές (για κάθε μια από τις 13 επιμέρους Περιφέρειες της χώρας). Αφού ολοκληρώθηκε η κατάρτιση τους, εγκρίθηκαν από τα αντίστοιχα Περιφερειακά Συμβούλια και αναρτήθηκαν στο «Κοινό Σύστημα Επιμερισμένης Διαχείρισης Ταμείων (SFC 2014) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι περιφέρειες έχουν λάβει το πράσινο φως για την υλοποίηση των στρατηγικών τους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Οι κλάδοι προτεραιότητας των περιφερειακών RIS3 αποτελούν υποσύνολα ή/ και εξειδικεύσεις των 8 κλάδων προτεραιότητας της εθνικής RIS3. Η αγροδιατροφή και ο τουρισμός αποτελούν κλάδους προτεραιότητας για όλες τις Περιφέρειες. Σε όλες σχεδόν τις Περιφέρειες της χώρας έχει πραγματοποιηθεί ένας αξιόλογος αριθμός εργαστηρίων επιχειρηματικής ανακάλυψης: 65 εργαστήρια σε 7 τομείς όπως η αγροδιατροφή, ο τουρισμός, τα υλικά, η υγεία, η ενέργεια, το περιβάλλον και η ένδυση. Τα αποτελέσματα των εργαστηρίων επιχειρηματικής ανακάλυψης αποτέλεσαν την πρώτη ύλη για την προετοιμασία έκδοσης Προσκλήσεων, οι οποίες

είτε ήδη εκδόθηκαν είτε αναμένεται να εκδοθούν στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ).

Βασική πηγή χρηματοδότησης των Περιφερειακών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελούν τα ΠΕΠ στο πλαίσιο των θεματικών στόχων 1,2,3 και 8.

Η εθνική και οι 13 περιφερειακές στρατηγικές RIS3 όφειλαν, να προσδιορίσουν την κατεύθυνση και τις επιλογές του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την παραγωγική αναδιάρθρωση και ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, καινοτομίας και γνώσεων.

Η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης³² καταρτίστηκε υπό την ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και πιο συγκεκριμένα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ). Οι επιμέρους Περιφερειακές Στρατηγικές καταρτίστηκαν υπό την ευθύνη των κατά τόπους περιφερειακών αρχών, με τη συνολική επίβλεψη και υποστηρικτικό ρόλο στη διαδικασία να αναλαμβάνει το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και πιο συγκεκριμένα η Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ). Στο πλαίσιο των στρατηγικών αυτών οι αρχές εκλήθησαν να αναγνωρίσουν τις δραστηριότητες και τους κλάδους που παρουσιάζουν ή δύναται να παρουσιάσουν ιδιαίτερα κρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, με απώτερο στόχο την συγκέντρωση δυνάμεων (πόρων και δράσεων) για την αποτελεσματική ανάπτυξή τους.

Όσον αφορά το εφαρμοζόμενο σύστημα διακυβέρνησης συστάθηκαν:

- Το Συμβούλιο Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (12, στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι των Υπουργείων που λαμβάνουν μέρος στη κατάρτιση και υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, εκπρόσωποι της Ένωσης Περιφερειών, καθώς και άλλοι φορείς διοίκησης (κεντρικοί/περιφερειακοί έπειτα από πρόσκληση). Το Συμβούλιο, το οποίο είναι επιφορτισμένο με την έγκριση, παρακολούθηση και αναθεώρηση της στρατηγικής, συντονίζεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης.

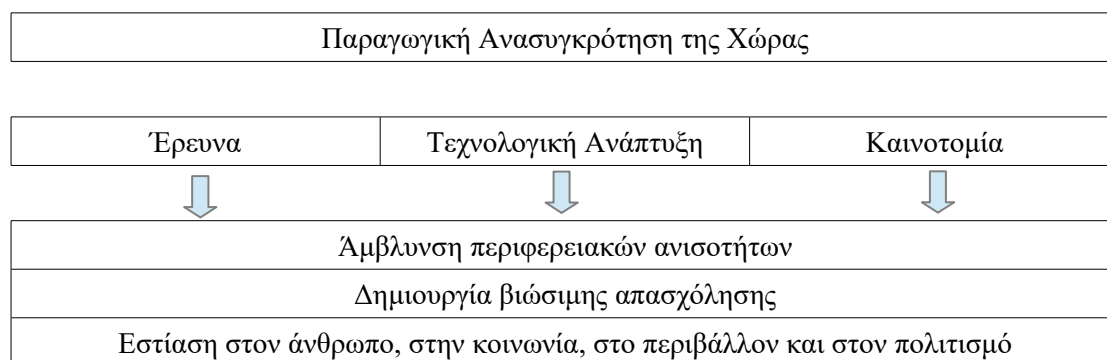
³² Ν. 4314/2014 σχετικά με τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και λοιπές (ΦΕΚ Α'265). Τον Κανονισμό (ΕΕ) 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 και την αριθ. 82193/ΕΥΣΣΑ 1810 Έγκριση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. 2014-2020 ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 1862/27-08-2015.

- Δεκατρία Περιφερειακά Συμβούλια Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, τα οποία είναι επιφορτισμένα με την λήψη αποφάσεων για τις κατά τόπους περιφερειακές στρατηγικές. Η λειτουργία τους συνεπικουρείται από τα Περιφερειακά Συμβούλια Έρευνας και Καινοτομίας.

2.3 Στόχοι και κατευθύνσεις των Στρατηγικών RIS3 Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο περιόδου 2014-2020.

Η Εθνική Στρατηγική στοχεύει (βάσει του διαμορφωμένου της αναπτυξιακού οράματος) στην «...εστιασμένη παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας με βασικό πυλώνα την έρευνα, την τεχνολογική ανάπτυξη και την καινοτομία για την άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων και τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης με σεβασμό στον άνθρωπο και στην κοινωνία, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό. Επίσης, η στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης αναμένεται να συμβάλλει στη δημιουργία σταθερών σχέσεων εργασίας και γενικότερα στη διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για την αποτελεσματική αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού της χώρας»³³.

Το αναπτυξιακό όραμα αποτυπώνεται στο παρακάτω πίνακα-σχήμα:

Το παραπάνω όραμα αντιπροσωπεύει τις αναπτυξιακές δυναμικές ανάγκες σε εθνικό επίπεδο με σκοπό την ανάπτυξη ενός νέου παραγωγικού μοντέλου, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση του συνολικού συστήματος καινοτομίας, στο ανθρώπινο δυναμικό, τις αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες για παραγωγή γνώσης και την αξιοποίηση των διεθνών τεχνολογικών εξελίξεων. Σημαντικότατο ρόλο για τα

³³ Σκοπός της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης (RIS3) είναι η εστιασμένη ... Α. Τσακανίκας): ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ... Ευρωπαϊκή Επιτροπή, SWD(2012) 61 τελικό Μέρος II, Βρυξέλλες 14.3.2012.

παραπάνω καλούνται να λάβουν οι ερευνητικοί φορείς και τα πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας, ενώ σημαντική επίσης είναι η διασφάλιση της εγχώριας αξιοποίησης της παραγόμενης γνώσης με τη δημιουργία νέων φορέων έρευνας και την ανάληψη των συνθηκών αβεβαιότητας που χαρακτηρίζουν εξ ορισμού την ερευνητική δραστηριότητα.

Η Εθνική Στρατηγική έχει θέσει ορισμένους στόχους επίτευξης για το έτος 2020, οι οποίοι αφορούν τις υλοποιούμενες ερευνητικές επενδύσεις. Πιο συγκεκριμένα ορίζονται οι εξής στόχοι:

- Το ποσοστό των δαπανών για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως προς το ΑΕΠ να ανέλθει στο 1,2% για το έτος 2020 (σε σχέση με το 0,8% του 2013)

- Το ποσοστό των δαπανών των επιχειρήσεων για έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη ως προς το ΑΕΠ να ανέλθουν στο 0,38% για το έτος 2020 (σε σχέση με το 0,27% του 2013).

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η Εθνική Στρατηγική αναγνώρισε ότι η χώρα μας θα πρέπει να στοχεύσει στην μετατροπή των διαρθρωτικών αδυναμιών σε ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα και ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας στους εξής κλάδους: Αγροδιατροφή, Βιοεπιστήμες και Υγεία - Φάρμακα, Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, Ενέργεια, Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη, Μεταφορές και Εφοδιαστική αλυσίδα, Υλικά και Κατασκευές και Πολιτισμός, Τουρισμός και Πολιτιστικές Δημιουργικές βιομηχανίες. Για κάθε κλάδο η αρμόδια υπηρεσία ΓΓΕΤ δημιούργησε ξεχωριστή πλατφόρμα καινοτομίας.

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η εξειδίκευση των πεδίων παρέμβασης ανά κλάδο προτεραιότητας. Σημειώνεται ότι οι δράσεις περιφερειακού επιπέδου, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις, είναι είτε τοπικής εμβέλειας είτε περιορισμένου προϋπολογισμού. Επίσης στην περίπτωση που οι αντίστοιχες Περιφερειακές Στρατηγικές επιλέγουν τομείς προτεραιότητας διαφορετικούς της Εθνικής Στρατηγικής, τότε η χρηματοδότηση των σχετικών δράσεων υλοποιείται μόνο από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Πίνακας 2: Πεδία παρέμβασης και επίπεδο αναφοράς ανά κλάδο προτεραιότητας
Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Κλάδοι προτεραιότητας

Τομέας προτεραιότητας	Πεδία παρέμβασης	Επίπεδα Αναφοράς Εθνικό(Ε) Περιφερειακό(Π)
Αγροδιατροφή	<ul style="list-style-type: none"> • Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των αγροτικών προϊόντων φυτικής, ζωικής παραγωγής στις διεθνείς αγορές • Βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των ελληνικών τροφίμων στις διεθνείς αγορές. • Αειφόρος ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγής και μεταποίησης. • Αειφόρος ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγής και μεταποίησης. • Βελτίωση της κατανόησης της σχέσης ανάμεσα στη διατροφή, την υγεία και την ευεξία και τις συνέπειες για τα γεωργικά προϊόντα διατροφής και τα τρόφιμα. 	<p>Ε και Π</p> <p>Ε και Π</p> <p>Ε και Π</p> <p>Ε και Π</p> <p>Ε και Π</p>
Βιοεπιστήμες&Υγεία-Φάρμακα	<ul style="list-style-type: none"> • Φαρμακευτικά προϊόντα και ιατρικές τεχνολογίες • Συστήματα, εφαρμογές και υπηρεσίες στο χώρο της υγείας • Διεύρυνση των αλυσίδων αξίας με ανάπτυξη αμφίδρομων διασυνδέσεων 	<p>Ε</p> <p>Ε και Π</p> <p>Ε και Π</p>
Τεχνολογίες Πληροφορικής&Επικοινωνιών	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνολογίες διαχείρισης περιεχομένου και πληροφοριών • Διαδίκτυο του μέλλοντος • ΤΠΕ σε οριζόντιες δραστηριότητες • Ρομποτική • Εργοστάσια του μέλλοντος • Εφαρμογές σε τομείς προτεραιότητας • Εξαρτήματα και συστήματα 	<p>Ε και Π</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p>
Ενέργεια	<ul style="list-style-type: none"> • Τεχνολογίες για την εξοικονόμηση ενέργειας • Τεχνολογίες παραγωγής και αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ • Έξυπνα δίκτυα και συστήματα μεταφοράς και διανομής • Μείωση των επιπτώσεων από τη χρήση συμβατικών καυσίμων • Επιστημονική και τεχνολογική (Ε&Τ) υποστήριξη της δημόσιας ενεργειακής πολιτικής 	<p>Ε και Π</p> <p>Ε και Π</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p> <p>Ε</p>

Περιβάλλον&Βιώσιμη Ανάπτυξη	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση αποβλήτων E και Π • Πρόληψη, προστασία και E αποκατάσταση αέρα, εδαφών, υπόγειων υδάτων και θαλάσσιου περιβάλλοντος E • Κλιματική αλλαγή E • Πρότυπα συστήματα παρακολούθησης και μέτρησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων
Μεταφορές&Εφοδιαστική Αλυσίδα (logistics)	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση του συστήματος E εμπορευματικών μεταφορών και εφοδιαστικής αλυσίδας με σκοπό την αύξηση της προστιθέμενης αξίας και της ανταγωνιστικότητας E και Π • Ανάπτυξη ευφυών υποδομών και συστημάτων μεταφορών E • Αειφορία και βιωσιμότητα στις μεταφορές E • Ενίσχυση της διατροπικότητας και της αυτονομίας στις αστικές μεταφορές επιβατών και E εμπορευμάτων • Αύξηση της προσβασιμότητας και της εδαφικής συνοχής του Ελλαδικού χώρου
Υλικά-Κατασκευές	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της αριστείας και της E και Π παραγωγής νέας γνώσης στους τομείς προτεραιότητας των υλικών – κατασκευών που θα τροφοδοτήσει την ερευνητική προσπάθεια των επιχειρήσεων μέσα από τη συνεργασία τους με εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς φορείς E και Π • Βελτίωση διεθνούς ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα υλικών – κατασκευών, σε ένα περιβάλλον όπου ο ανταγωνισμός E και Π νοείται σε όρους ποιότητας και όχι κόστους • Αύξηση της διείσδυσης των υλικών – κατασκευών στην ελληνική οικονομία και κοινωνία για τη δημιουργία επαρκούς ζήτησης για τη σχετική ελληνική βιομηχανία
Πολιτισμός, Τουρισμός Πολιτιστικές&Δημιουργικές κές	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της καινοτομίας για τη E και Π διαμόρφωση νέων προϊόντων και υπηρεσιών για τον επισκέπτη

- αρχαιολογικών χώρων /μουσείων/
συλλογών και άλλων πόλων και
εκδηλώσεων πολιτιστικής Ε και Π
δραστηριότητας
- Αξιοποίηση υποδομών καινοτομίας
για το σχεδιασμό και την υλοποίηση
εξειδικευμένων υπηρεσιών
περιχομένου και εκπαιδευτικών Ε και Π
διαδραστικών εφαρμογών για
χώρους πολιτισμού
 - Προώθηση και ενίσχυση της Ε και Π
ψηφιακής επιχειρηματικότητας
στους τομείς του Πολιτισμού, του
Τουρισμού και των ΠΔΒ
 - Ανάδειξη της αριστείας σε τομείς Ε και Π
εξειδίκευσης της πολιτιστικής
κληρονομιάς και του σύγχρονου
πολιτισμού, παραγωγή νέας γνώσης
και άνοιγμά της στη δημιουργική
οικονομία
 - Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών
καινοτομίας μέσω της ενίσχυσης της
ικανότητας φορέων Ε&Κ και του Ε και Π
σχηματισμού «δικτύων γνώσης» που
θα υποστηρίξουν την ευρύτερη
οικονομική δραστηριότητα και θα Π
ενισχύσουν εξωστρεφείς ΜΜΕ που
δραστηριοποιούνται στους τομείς
Πολιτισμού – Τουρισμού – ΠΔΒ
 - Ανάπτυξη αντίστοιχων δεξιοτήτων / Ε και Π
κάλυψη αντίστοιχων εκπαιδευτικών
αναγκών για τη δημιουργική
οικονομία
 - Ενίσχυση διεπιστημονικών
συνεργασιών και συμπράξεων
δημοσίων και ιδιωτικών φορέων
έρευνας/καινοτομίας σε περιβάλλον
φυσικών και εικονικών living labs
 - Ενθάρρυνση της ανοικτής
καινοτομίας για τη διαφοροποίηση
του πολιτιστικού προϊόντος και
υπηρεσιών καθώς και την
ενσωμάτωση της καινοτομίας στις
ειδικές μορφές τουρισμού, με τη
συμβολή των ΠΔΒ

Σημείωση: Πηγή-ΦΕΚ 1862/27-8-2015 55 <https://www.espa.gr/el/pages/staticRIS3.aspx>, ΚΥΑ 76201/ΕΥΣΣΑ 1700/17.7.2015, ΦΕΚ 1862/27-8-2015 - Απόφαση αριθ. 82193/ΕΥΣΣΑ 1810 «Έγκριση Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2014-2020»

2.4 Ο Σχεδιασμός των Εθνικών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας (RIS3- Research & Innovation Strategies)

Στο σχεδιασμό μιας εθνικής/περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η προγενέστερη τεχνογνωσία που αποκτήθηκε από την άσκηση περιφερειακής πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να ακολουθούνται τα λεγόμενα "4 C's" της RIS3 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012):

- **Choices and Critical Mass (Επιλογές και Κρίσιμη Μάζα):** περιορισμένος αριθμός προτεραιοτήτων με βάση τα πλεονεκτήματα της χώρας/περιφέρειας και τη διεθνή εξειδίκευση-αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και κατακερματισμού στον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας και Ανάπτυξης-θεματική συγκέντρωση χρηματοδότησης που εξασφαλίζουν αποτελεσματικότερη διαχείριση του προϋπολογισμού.
- **Competitive Advantage (Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα):** συνδυασμός της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ETA) με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, μέσω της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.
- **Connectivity and Clusters (Συνδεσιμότητα και Συστάδες):** δημιουργία Clusters και συναφών διατομεακών δικτύων, οι οποίες οδηγούν σε εξειδικευμένη τεχνολογική διαφοροποίηση- ταιριάζτε δηλαδή ό, τι έχετε με ό, τι έχει ο υπόλοιπος κόσμος.
- **Collaborative Leadership (Συλλογική Ηγεσία):** αποτελεσματικά συστήματα καινοτομίας ως μια συλλογική προσπάθεια που βασίζεται στην συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Μοντέλο της Τετραπλής Έλικας)-λειτουργία πειραματικής πλατφόρμας ως βήμα για προτάσεις σχεδιασμού. «Πλατφόρμα Έξυπνης Εξειδίκευσης»³⁴

2.4.1 Σκιαγράφηση του δομικού πλαισίου της RIS3 σε έξι στάδια.

- Ανάλυση του περιφερειακού πλαισίου και των δυνατοτήτων για καινοτομία.
- Δημιουργία μίας άρτιας και περιεκτικής δομής διακυβέρνησης.
- Δημιουργία κοινού οράματος για το μέλλον της περιφέρειας.
- Επιλογή περιορισμένου αριθμού προτεραιοτήτων για την περιφερειακή ανάπτυξη.
- Δημιουργία του κατάλληλου μείγματος πολιτικών.
- Ενσωμάτωση μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Αυτά τα έξι στάδια μπορούν να εφαρμοστούν διαδοχικά, με τη σειρά που παρουσιάζονται πιο πάνω. Ωστόσο, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι είναι πιθανόν

³⁴ (S3 Platform) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011).

να παρουσιαστούν χρονικές επικαλύψεις όταν νέοι συντελεστές θα εισέρχονται στη διαδικασία, καινούργιες μελέτες θα φέρνουν στο φως ανεκμετάλλευτο δυναμικό, είτε όταν εν εξελίξει έργα θα παρουσιάζουν αποτελέσματα που δύνανται να διαφοροποιήσουν το βασικό πλαίσιο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Ως εκ τούτου, τα στάδια αυτά δεν πρέπει να θεωρηθούν ξεχωριστά και αυτόνομα, αλλά αλληλεπιδρώντες συντελεστές ενός ολοκληρωμένου συστήματος σχεδιασμού, του οποίου ο τρόπος εφαρμογής εξαρτάται από την ιδιαιτερότητα του περιφερειακού πλαισίου.

Για τις περιφέρειες που έχουν ήδη προχωρήσει, όσον αφορά στον καθορισμό και την υιοθέτηση μιας στρατηγικής για την Καινοτομία, ο σκοπός μιας RIS3 δεν είναι να ξεκινήσει μια νέα διαδικασία από το μηδέν, αλλά να αξιοποιήσει τα επιτεύγματα και να ενισχύσει περαιτέρω τα στοιχεία που δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί επαρκώς: την εξωστρεφή προοπτική, την εστίαση σε συγκεκριμένες προτεραιότητες, το συντελεστή αξιολόγησης που σχετίζεται με τις ικανότητες εκμάθησης της πολιτικής κλπ.

I. Πρώτο Βήμα: Ανάλυση του περιφερειακού πλαισίου και των δυνατοτήτων για την καινοτομία.

Η Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας (RIS3) πρέπει να βασίζεται στη σωστή ανάλυση της περιφερειακής οικονομίας, της κοινωνίας και της δομής της καινοτομίας, με σκοπό την εκτίμηση τόσο των υφιστάμενων προσόντων όσο και των προοπτικών για μελλοντική ανάπτυξη. Η κοινή αρχή, που είναι κεντρική σε τέτοιες αναλύσεις είναι η υιοθέτηση μιας ευρείας προσέγγισης της καινοτομίας που θα εκτείνεται σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες και θα εμπλέκει πολλούς τομείς της κοινωνίας των πολιτών.

Η ανάλυση θα πρέπει να καλύπτει τρεις βασικές διαστάσεις, αυτές των περιουσιακών στοιχείων της περιφέρειας, όπως οι τεχνολογικές υποδομές διασυνδέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο, τη θέση της περιφέρειας στην Ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία τη δυναμική του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

II. Διακυβέρνηση: Διασφάλιση της συμμετοχής και της ιδιοκτησίας.

Το γεγονός ότι η RIS3 βασίζεται σε μια ευρεία οπτική της καινοτομίας, συνεπάγεται αυτομάτως ότι οι ενδιαφερόμενοι φορείς διαφορετικών ειδών και επιπέδων θα πρέπει κι αυτοί να συμμετέχουν εκτενώς στο σχεδιασμό της.

Το πλέον συνηθισμένο, τριμερές μοντέλο διακυβέρνησης (το λεγόμενο μοντέλο Τριπλού Έλικα) το οποίο βασίζεται στη συμμετοχή της Βιομηχανίας, τω εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων και της Κυβέρνησης δεν είναι πλέον αρκετό στο πλαίσιο της έξυπνης εξειδίκευσης.

Στο σχεδιασμό μιας RIS3 είναι αναγκαίο να εμπλακούν οι χρήστες της καινοτομίας, οι ομάδες που εκπροσωπούν την πλευρά της ζήτησης και οι καταναλωτές και οι σχετικές με το θέμα Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις που εκπροσωπούν πολίτες και εργαζομένους. Εν ολίγοις αυτό σημαίνει ότι το μοντέλο διακυβέρνησης εμπερικλείει τόσο την αγορά όσο και την κοινωνία των πολιτών.

Όταν έρθει η κρίσιμη στιγμή που θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις για τις στρατηγικές προτεραιότητες, τότε μια πραγματικά περιεκτική δομή διακυβέρνησης της RIS3 θα πρέπει να είναι σε θέση να αποτρέψει την κυριαρχία ομάδων με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ισχυρών λόμπι ή μεγάλων περιφερειακών φορέων.

Προκειμένου να εξασφαλισθεί ότι όλα τα εμπλεκόμενα μέρη κατέχουν και μοιράζονται τη στρατηγική, τα συστήματα διακυβέρνησης θα πρέπει να επιτρέπουν τη συλλογική ηγεσία, πράγμα που σημαίνει ότι οι ιεραρχίες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων θα πρέπει να είναι αρκετά ευέλικτες ώστε να επιτρέπουν σε κάθε μετέχοντα να έχει έναν πιο ουσιαστικό ρόλο και να μπορεί να παίρνει πρωτοβουλίες σε συγκεκριμένες φάσεις του σχεδιασμού της RIS3, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του συμμετέχοντος, το υπόβαθρο, και τις ικανότητές του.

Σε περίπτωση που οι εταίροι είναι πολλοί και διαφορετικοί, πιθανόν να είναι πολύ δύσκολο για αυτούς να βρουν το δικό τους τρόπο συνεργασίας και να διαχειριστούν αντιπαραθέσεις που μπορεί να προκύψουν. Για να αντιμετωπισθεί αυτό το ενδεχόμενο οι φορείς διακυβέρνησης της RIS3 θα πρέπει να περιλαμβάνουν ‘ειδικά εργαλεία’ δηλαδή άτομα ή οργανισμούς με διεπιστημονική γνώση ή αποδεδειγμένη εμπειρία στην αλληλεπίδραση με διαφορετικούς φορείς και οι οποίοι να μπορούν να βοηθήσουν στη διαμόρφωση της διαδικασίας.

Η δομή διακυβέρνησης θα πρέπει να περιλαμβάνει μια ειδική Διευθύνουσα ομάδα ή μια Ομάδα Διαχείρισης, μια Ομάδα Διαχείρισης της Γνώσης ή ένα ‘Mirror Group’. Επίσης, η δομή της Διακυβέρνησης θα πρέπει να επιτρέπει τη σύσταση και λειτουργία θεματικών και ειδικών ομάδων εργασίας.

III. Επεξεργασία ενός καθολικού οράματος για το μέλλον της περιφέρειας.

Για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου σχεδίου που την περιφερειακή οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον και που μοιράζονται όλοι οι συμμετέχοντες φορείς, θα

πρέπει να χρησιμοποιηθούν αναλυτικά στοιχεία. Το σχέδιο αποτελεί τη βάση για τη δημιουργία ενός οράματος που θα αφορά τη θέση της περιφέρειας μελλοντικά, τους κύριους στόχους της και τη σημασία αυτών.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η εμπλοκή των φορέων στη διαδικασία, πράγμα ιδιαίτερα δύσκολο δεδομένου ότι η εφαρμογή της RIS3 είναι μια μακροχρόνια διαδικασία, είναι κρίσιμη η ύπαρξη ενός σαφούς και κοινού οράματος περιφερειακής ανάπτυξης.

Ένα στοιχείο που συνδέεται στενά με τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού οράματος είναι η επικοινωνία στο πλαίσιο της RIS3. Τόσο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας σχεδιασμού της RIS3 όσο και καθ' όλη τη διαδικασία υλοποίησης της στρατηγικής, είναι σημαντικό να υπάρχει καλή επικοινωνία. Αυτός είναι ένας τρόπος διάδοσης του οράματος, που θα επιφέρει τελικά στην κοινωνία της περιφέρειας μια θετική κατεύθυνση προς τους στρατηγικούς στόχους, ενθαρρύνοντας έτσι την εμπλοκή νέων φορέων και διατηρώντας το ενδιαφέρον των ήδη εμπλεκόμενων.

IV. Προσδιορισμός των προτεραιοτήτων.

Ο καθορισμός των προτεραιοτήτων στο πλαίσιο της RIS3 συνεπάγεται μια αποτελεσματική αντιστοίχιση μεταξύ της –από την κορυφή προς τη βάση- διαδικασίας διατύπωσης των γενικών στόχων που ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές της ΕΕ και της-από τα κάτω προς τα πάνω- διαδικασίας που αναδεικνύει τις θέσεις των υποψηφίων για την έξυπνη εξειδίκευση και τις περιοχές πειραματισμού/μελλοντικής ανάπτυξης ως αποτέλεσμα της ερευνητικής δραστηριότητας των επιχειρηματικών φορέων.

Είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας οι φορείς διακυβέρνησης της RIS3 να επικεντρώνονται σε περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων καινοτομίας και έρευνας σύμφωνα με τις δυνατότητες για έξυπνη εξειδίκευση που εντοπίστηκαν στη φάση της ανάλυσης και είναι συνδεδεμένες με τις επιχειρηματικές ανακαλύψεις. Οι προτεραιότητες αυτές θα αφορούν στους τομείς εκείνους όπου μια περιοχή μπορεί ρεαλιστικά να ελπίζει ότι θα πρωταγωνιστεί.

V. Ορισμός του συνεκτικού μείγματος πολιτικής, των κατευθυντήριων γραμμών και του σχεδίου δράσης.

Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να υλοποιηθεί στη βάση κατευθυντήριων γραμμών με ένα αποτελεσματικό σχέδιο δράσης που θα επιτρέπει τον πειραματισμό μέσω πιλοτικών έργων.

Το σχέδιο δράσης είναι ένα μέσο λεπτομερούς καταγραφής και οργάνωσης όλων των κανόνων και εργαλείων που χρειάζεται μια περιοχή προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι

προτεραιότητας που έχουν τεθεί. Το σχέδιο δράσης θα πρέπει, επίσης, να παρέχει πλήρεις και αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με τους στρατηγικούς στόχους, τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης, τον προσδιορισμό των πηγών χρηματοδότησης και την ενδεικτική κατανομή του προϋπολογισμού.

Τα πιλοτικά έργα αποτελούν τα κύρια εργαλεία για πειραματική εφαρμογή της πολιτικής και επιτρέπουν τον έλεγχο πρωτοφανών συνδυασμών μέτρων πολιτικής σε μικρή κλίμακα πριν αποφασιστεί η εφαρμογή τους σε μεγαλύτερη και πιο δαπανηρή κλίμακα. Για να εξυπηρετήσουν έναν τέτοιο σκοπό αποτελεσματικά, τα πιλοτικά σχέδια θα πρέπει να συνοδεύονται από αποτελεσματικούς μηχανισμούς αξιολόγησης που οδηγούν σε μια σωστή εκτίμηση της επιτυχίας και της σκοπιμότητας ως κύρια έργα των προγραμμάτων RIS3.

VI. Μηχανισμός παρακολούθησης/αξιολόγησης Σύστημα Δεικτών-της εφαρμογής της RIS3.

Ο Μηχανισμός Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της RIS3 εφαρμόζεται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και βασίζεται σε δείκτες οι οποίοι επιτρέπουν την παρακολούθηση της προόδου κάθε προτεραιότητας της έξυπνης εξειδίκευσης και της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των δράσεων.

Όσον αφορά στο εθνικό επίπεδο, ο Μηχανισμός αφορά κυρίως σε δράσεις που συσχετίζονται με τις προτεραιότητες της RIS3 και περιλαμβάνει επίσης συμπληρωματικές ενέργειες και δράσεις τόσο με τα περιφερειακά όσο και με τα εθνικά τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014 - 2020 που χρηματοδοτούν δράσεις Έρευνας Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) ή σχετίζονται με αυτές.

Ο Μηχανισμός Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της RIS3 περιλαμβάνει επίσης μελέτες τεκμηρίωσης, έρευνες πεδίου, διαδικασίες διαβούλευσης με την επιχειρηματική και ερευνητική κοινότητα καθώς και μελέτες αποτίμησης των δράσεων από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες.

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση αποτελούν δύο συμπληρωματικές διαδικασίες. Η παρακολούθηση παρέχει μέρος της εμπειρικής βάσης για την αξιολόγηση, ενώ η αξιολόγηση μπορεί να δημιουργήσει ανάγκες για τη βελτίωση των δεικτών παρακολούθησης.

Η παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής RIS3 θα διεξάγεται από τους αρμόδιους φορείς της πολιτείας, ενώ η αξιολόγηση θα διενεργηθεί από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες.

VI.I Δείκτες.

Η ανάπτυξη και εφαρμογή κατάλληλου συστήματος δεικτών αποτελεί τη βάση λειτουργίας του Μηχανισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της RIS3 σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Στόχος είναι η διασφάλιση ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός υλοποιείται με γνώμονα την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί και ότι η χρηματοδότηση κατανέμεται σύμφωνα με τον σχεδιασμό και προωθεί την παραγωγή των επιθυμητών εκροών, άμεσων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων.

Οι δείκτες του μηχανισμού θα μετρούν και θα παρακολουθούν την επίτευξη των στόχων των επιμέρους στρατηγικών των αναπτυξιακών Προγραμμάτων/Δράσεων των RIS3 και θα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων, παρέχοντας ενημέρωση σχετικά με την ισχύουσα, κάθε φορά κατάσταση. Στόχος της διαδικασίας χρήσης δεικτών είναι η συγκρότηση ενός συστήματος μετρήσιμων παραμέτρων που θα λειτουργεί ως κατευθυντήριος οδηγός για τον προσδιορισμό των στόχων και προτεραιοτήτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για την επίτευξη των στόχων της έξυπνης εξειδίκευσης.

VI.II Παρακολούθηση.

Η παρακολούθηση αποσκοπεί στο να επαληθεύσει ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται σωστά και δαπανώνται για την παροχή των προβλεπόμενων εκροών σύμφωνα με τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων καθώς και ότι οι δείκτες εκροών εξελίσσονται προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Η παρακολούθηση εντοπίζει επίσης τις αποκλίσεις από τους στόχους καθώς και τις καθυστερήσεις και τα εμπόδια στην εξέλιξη κάθε προτεραιότητας, μετρά την Εθνική Στρατηγική ΕΤΑΚ για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020. Το σύστημα παρακολούθησης περιλαμβάνει τρία είδη δεικτών:

- Δείκτες περιεχομένου που να βαθμολογούν την περιφέρεια σε σχέση με τη μέση βαθμολογία του Κράτους-Μέλους ή άλλων παρόμοιων περιφερειών.
- Δείκτες αποτελεσμάτων επιλεγμένοι για κάθε κομμάτι της στρατηγικής που συνεισφέρουν στους γενικούς στρατηγικούς στόχους, πχ. σημαντικές ενέργειες χρηματοδοτούμενες από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Αυτοί οι δείκτες επιτρέπουν να επαληθευτεί αν αυτές οι ενέργειες είναι επιτυχημένες ή όχι, αν δηλαδή οδηγούν στην αναμενόμενη αλλαγή, σκοπός για τον οποίο σχεδιάστηκαν.
- Δείκτες απόδοσης που μετρούν την πρόοδο των δράσεων που αναλαμβάνονται έτσι ώστε να επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

VI.III Αξιολόγηση

Ο μηχανισμός αξιολόγησης αναφέρεται στην εκτίμηση του κατά πόσον και με ποιό τρόπο έχουν επιτευχθεί οι στρατηγικοί στόχοι.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση είναι απαραίτητο να οριστούν καθαρά οι στόχοι της RIS3 για κάθε επίπεδο υλοποίησης και να μπορούν να μετρηθούν. Μια κεντρική αποστολή του σχεδιασμού RIS3 είναι να προσδιορίσει μια λιτή αλλά ταυτόχρονα ολοκληρωμένη ομάδα εκροών και δεικτών αποτελεσμάτων και να καθορίσει τις κατευθυντήριες γραμμές για τους δείκτες αποτελεσμάτων και τις ενδεικτικές αξίες σε όλα τα επίπεδα.

Στόχος της αξιολόγησης είναι η διερεύνηση της συνεισφοράς της στρατηγικής στις επιδιωκόμενες διαρθρωτικές και αναπτυξιακές αλλαγές όπως αντανακλώνται στους δείκτες αποτελεσμάτων. Επίσης, στόχος της αξιολόγησης είναι να επιβεβαιώνει και να εξηγεί τις αιτίες για τις οποίες τα αποτελέσματα επιτυγχάνονται ή αποκλίνουν και τις τυχόν αναγκαίες διορθωτικές παρεμβάσεις. Κατά συνέπεια η αξιολόγηση επιτρέπει να εκτιμηθεί κατά πόσον η SWOT ανάλυση παραμένει επίκαιρη και ποιες πιθανές αλλαγές κρίνονται απαραίτητες.

Η διαδικασία της αξιολόγησης περιλαμβάνει τα ακόλουθα με τη μορφή ερωτημάτων που θα απαντώνται στις περιοδικές Εκθέσεις Αξιολόγησης της πορείας εφαρμογής της RIS3:

- Ποια είναι τα αποτελέσματα από την υλοποίηση της στρατηγικής έως τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και σε ποιο βαθμό έχουν επιτευχθεί οι ποιοτικοί, ποσοτικοί και χρηματοδοτικοί του στόχοι, στη βάση των αρχικά τεθέντων στόχων εισροών, εκροών, αποτελεσμάτων και επιπτώσεων;
- Εντοπίζονται και πού σημαντικές αποκλίσεις των πραγματοποιήσεων σε σχέση με τους αρχικούς ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους; Ποιες είναι οι βασικές αιτίες;
- Ποιοι είναι οι στόχοι στους οποίους εκτιμάται χαμηλός βαθμός επίτευξης για το τέλος της προγραμματικής περιόδου και ποιες εκτιμάται ότι θα πρέπει να είναι οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις προκειμένου να ανατραπεί η τάση αυτή;
- Ποιες εκτιμάται ότι είναι οι προβλέψεις αναφορικά με την επίτευξη των ποιοτικών, ποσοτικών και χρηματοδοτικών στόχων έως το τέλος της περιόδου προγραμματισμού;
- Πώς οι ποσοτικοί στόχοι του Προγράμματος συνέβαλαν έως τώρα στην επίτευξη των ποιοτικών στόχων της στρατηγικής;
- Εκτιμάται ότι μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι σε σχέση με τους διατιθέμενους πόρους;

2.4.2 Η λογική της παρέμβασης πίσω από τον σχεδιασμό της RIS3 ως μέθοδος παρακολούθησης και αξιολόγησης της στρατηγικής. (Joint Research Center, 2015). – Παράδειγμα.

Σύμφωνα με την JRC Technical Report “Monitoring Mechanisms for Smart Specialization Strategies“, no.13/2015, η λογική της παρέμβασης της RIS3 είναι οι εξής:

- 1η Φάση-Αναγνώριση των Προκλήσεων και των Αναγκών.
- 2η Φάση-Όραμα και Στρατηγικοί Στόχοι. Σε ποιες από το σύνολο των προκλήσεων θα εστιάζουμε για να τις αντιμετωπίσουμε αλλά ταυτόχρονα ποιες από τις υπάρχουσες ανάγκες θα εκπληρώσουμε.
- 3η Φάση-Λύσεις για την επίτευξη των Στρατηγικών Στόχων μέσω των στοιχείων προτεραιότητας της RIS3,(της φάσεως 1 και 2) και του μείγματος πολιτικής (τα στοιχεία 3και 4). Η λύση περιλαμβάνει τέσσερα (4) στοιχεία, 1) τους μοχλούς μέσω των οποίων θα αλλάξουμε το status quo ενός δεδομένου κοινωνικοοικονομικού ιστού, 2) τους οικονομικούς τομείς και τομείς γνώσης, αγορές στις οποίες θα κάνουμε παρεμβάσεις, 3) τις ομάδες ή κατηγορίες παιχτών που μπορούν να φέρουν την αλλαγή και 4) τα κίνητρα ή θεσμικά εργαλεία παρέμβασης που θα χρησιμοποιηθούν.

Για να γίνει καλύτερα κατανοητή η λογική της παρέμβασης παρατίθεται το ακόλουθο παράδειγμα. «Αναφορά σχεδίου προτάσεως δημιουργίας και λειτουργίας Μικρασιατικού Μουσείου στην Περιφερειακή Ενότητα της Κορίνθου από την υπογράφουσα την διπλωματική και μέλους της Κορινθιακής Στέγης Κορίνθου ως μια προτεινόμενη δράση που ενσωματώνεται στην στρατηγική και στο Περιφερειακό Πρόγραμμα της υπονία προς αξιολόγηση Περιφέρειας Πελοποννήσου».

1η Φάση: Προκλήσεις & Ανάγκες.

Η Μυθική Πελοπόννησος είναι μια περιφέρεια με εξαιρετική φυσική ομορφιά που η πολιτιστική κληρονομιά έχει παγκόσμια απήχηση γιατί πορεύεται με μια ιστορία χιλιάδων ετών από τα Νεολιθικά χρόνια στα χρόνια των Ατρείδων και των Ακροπόλεων και περνά στα Αχαϊκά με μια σημαντική στάση τους κλασικούς χρόνους με τις πόλεις κράτη που σηματοδεύουν τον Παγκόσμιο πολιτισμό με το ήθος και την μεγαλοσύνη των Λακεδαιμόνιων και το εμπορικό πνεύμα των Κορινθίων, για να συνεχίζει την πορεία της στους Ρωμαϊκούς χρόνους και στα βήματα του Αποστόλου Παύλου σε Βυζαντινά Κάστρα και στην Ζωντανή πόλη των Παλαιολόγων, προχωρά

στην Τουρκοκρατία και στους Αρματολούς και Κλέφτες, στην Απελευθέρωση και στο Στρατηγό Κολοκοτρώνη, στην Σύσταση του Κράτους με Καποδίστρια και στην θεμελίωση της Δημοκρατίας και της Δικαιοσύνης με Τερτσέτη. Ακολουθήσει εδώ και διακόσια χρόνια την προσπάθεια του Έθνους να καταταχθεί στα αναπτυγμένα κράτη του παγκόσμιου γίνεσθαι μέσα όμως από Παγκόσμιους πολέμους και Μικρασιατική Καταστροφή. Η οποία την μπόλιασε με ανθρώπινο δυναμικό που το διακατείχε το αίσθημα της Δημιουργίας και του πνεύματος του εμπορίου και της αγοράς. Έγινε ένα με τους γηγενείς Πελοποννήσιους και τους μετέδωσε των εξωστρεφή χαρακτήρα και το Πολιτισμό. Αυτόν το Πολιτισμό θέλουν και επιθυμούν οι σημερινοί Μικρασιάτες να τον στεγάσουν σε Μουσείο αναφοράς Μικράς Ασίας, μείζονος Ελληνισμού των Αλησμόνητων Πατρίδων μαζί με τα κειμήλια τους.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου γνωρίζει το δυνατό της σημείο που ονομάζεται πολιτιστική κληρονομία και θέλει να το αναδείξει και να προβάλλει. ταυτόχρονα η κρίση των τελευταίων ετών την οδήγησε σε οικονομική ύφεση με τους δείκτες της απασχόληση μειωμένους και το ΑΕΠ να υπολείπεται σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Η ανάδειξη της άυλης περιουσίας της Πελοποννήσου δίνει την δυνατότητα αφενός να παρουσιάσει την ταυτότητα των περιοχών προορισμού για κάθε Περιφερειακή Ενότητα και αφετέρου την ανάπτυξη ενός μοναδικού μείγματος νέων ή ανανεωμένων τουριστικών προϊόντων. Η προώθηση λοιπόν του Πολιτιστικού Τουρισμού μπορεί να βάλει την περιφέρεια σε μια νέα αναπτυξιακή τροχιά.

2η Φάση: Διαμόρφωση Οράματος και Στρατηγικών Στόχων.

Το όραμα της περιφέρειας είναι τα επόμενα 10 χρόνια να αποτελεί τον πρώτο πολιτιστικό-τουριστικό προορισμό στην χώρα με σημαντικές αφίξεις τουριστών τόσο από το εξωτερικό αλλά και των εσωτερικό τουρισμό καθότι ακουμπά σε δύο μεγάλες και δυναμικές Περιφέρειες και σε δύο πολύ σημαντικά Αστικά Κέντρα. Ένας από τους Στρατηγικούς Στόχους είναι η ίδρυση Σύγχρονων Μουσείων που θα προβάλλουν την Ιστορική πορεία του Ελληνισμού και την ιστορία της ίδιας της Πελοποννήσου σε πόλεις που διαθέτουν κρίσιμη μάζα πληθυσμού και νέων καινοτόμων επιχειρήσεων, αναδυόμενες με την σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου χαρακτήρα, που μέσα από την λειτουργία του θα διασταυρώνεται η τεχνολογία, η έρευνα, η καινοτομία και κάθε μορφή δημιουργικής βιομηχανίας που συσχετίζεται με το

τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν. Προσβλέπει στην καθημερινή επισκεψιμότητα του(στρατηγικός στόχος) και αποβλέπει να λειτουργεί με το χαμηλότερο κόστος λειτουργικών δαπανών. Η δημιουργία του θα συμβάλει στην ανάπτυξη του τοπικού κοινωνικοοικονομικού -πνευματικού γίνεσθαι με την προσδοκία να διαχέεται και στην υπόλοιπη Περιφέρεια. Ταυτόχρονα θα επηρεάσει θετικά στην αύξηση του κυρίαρχου τομέα τουρισμού εντός και εκτός της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας.

3η Φάση: Οι στρατηγικές δράσεις-Λύσεις για να επιτύχουμε τον Στρατηγικό Στόχο.

Η κατασκευή του θα γίνει σε παραχωρηθέν οικόπεδο 500τ.μ. εντός του Προσφυγικού Συνοικισμού Κορίνθου και με δωρεάν μελέτη από τις τεχνικές υπηρεσίες του Δήμου. Η κατασκευή του θα στηριχθεί στην χρήση πράσινης Τεχνολογίας για να διασφαλιστούν χαμηλά λειτουργικά κόστη αλλά και η προστασία του περιβάλλοντος. Ο επισκέπτης θα εισπράττει την ευαισθητοποίηση της Περιφέρειας προς την πράσινη ενέργεια και θα συμβάλλει στον μίμηση της (μοχλός -χρήση Τ.Π.Ε.). Η χρησιμοποίηση οικολογικών και ανακυκλώσιμων υλικών με την δημιουργία νέων καινοτόμων προϊόντων, μέσω της εφαρμογή διαχείρισης επισκεπτών, την χρήση ηλεκτρονικού εισιτηρίου εισόδου, με την δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας μέσω της εικονικής αναπαράσταση της Ιστορίας της Αρχαίας Ιωνίας Μικράς Ασίας (μοχλός/ ΤΠΕ). Ο επισκέπτης με την εικονική περιήγηση "θα ταξιδεύει" στις πόλεις της Μιλήτου, της Εφέσου, της Αλικαρνασσού, της Τροίας, στις Ερυθρές, στον Άσσο, στη Σμύρνη, στην Καππαδοκία και στον Πόντο (μοχλός/Τ.Π.Ε.). Επίσης θα τεθεί στην υπηρεσία του επισκέπτη εξειδικευμένες εφαρμογές ήχου και εικόνας, έξυπνα συστήματα μετάφρασης και ξενάγησης, τεχνικές αξιοποίησης αρχαιακού υλικού τα οποία θα συμβάλλουν στην αίσθηση δημιουργίας ενός Ζωντανού Μουσείου.

Στο χώρο του θα φιλοξενεί υποδομές συνεδριακού τύπου για διοργανώσεις διεθνών συνεδρίων.

Η διασύνδεση με τα Πανεπιστήμια της Ελλάδος, της Κωνσταντινούπολης και της διεθνούς πανεπιστημιακής κοινότητας με τις αντίστοιχες έδρες αρχαίων ελληνικών, θα συμβάλουν μέσω της διδασκαλία και εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής στην εξωστρέφεια και στην αναγνώριση όλων των εμπλεκομένων φορέων. Η ίδρυση

έδρας Μικρασιατικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Πελοποννήσου (έδρα που μέχρι και σήμερα στερείται η Πανεπιστημιακή κοινότητα της Ελλάδος) θα προσδώσει προστιθέμενη αξία στην μέχρι τούδε πορεία του.

Η δημιουργία δικτύου εκκολαπτηρίων Πολιτιστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων με την παραγωγή ψηφιακών και χειροποίητων ενθυμημάτων, πιστών αντιγράφων όπως των μελανόμορφων κορινθιακών αγγείων από σπουδαστές αλλά και από γυναικείες επιχειρήσεις συνεταιριστικής μορφής τοπικής ή μη Περιφερειακής Ενότητας (τομέας/αγορά τουρισμός-Δημιουργική Βιομηχανία).

Διασύνδεση και ανάδειξη της τοπικής και Μικρασιατικής γαστρονομίας με Προστατευμένη Ονομασία Προέλευσης (ΠΟΠ) προϊόντα της Πελοποννησιακής γης και προβολή βιολογικού τρόπου μαγειρέματος (τομέας/αγορά είναι ο αγροδιατροφικός-τουριστικός).

Η λειτουργία του Μουσείου με τις ανωτέρω χρήσεις του προσδίδει προστιθέμενη αξία στις καινοτόμες παρεμβάσεις της επιστήμης και τεχνολογίας στον τομέα του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς, με έμφαση στην ενίσχυση και προώθηση της διαθεματικής & διεπιστημονικής έρευνας - από τις θετικές επιστήμες έως τις ανθρωπιστικές και τις κοινωνικές επιστήμες και τις τέχνες- προκειμένου να διαμορφωθεί ένα διεθνούς φήμης, ανταγωνιστικό οικοσύστημα βασισμένο στη γνώση γύρω από τον ελληνικό πολιτισμό.

Το Μουσείο θα αναδειξεί το δίπολο 'πολιτισμός-τουρισμός' ως κινητήρια δύναμη της ψηφιακής επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας. Θα αξιοποιηθούν τα Ιστορικά ερευνητικά αποτελέσματα της Ιωνικής Φιλοσοφίας από το επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό της Περιφέρειας και θα επέλθει ανάπτυξη προηγμένων προϊόντων και υπηρεσιών στον χώρο του πολιτισμού και του τουρισμού βασισμένων στις νέες τεχνολογίες αιχμής.

Οι εμπλεκόμενοι παίκτες (μείγμα πολιτικής) στην άνω αναπτυξιακή στρατηγική είναι η Περιφερειακή Διοίκηση, η τοπική Εφορεία Αρχαιοτήτων και το Υπουργείο Πολιτισμού, οι Τουριστικές Επιχειρήσεις, τα Ερευνητικά Κέντρα και τα Επιμελητήρια.

Το εργαλείο (μείγμα πολιτικής) που θα χρησιμοποιηθούν για την υλοποίηση του ανωτέρω στρατηγικού Στόχου είναι η χρηματοδότηση του Σχεδίου της από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) της περιφέρειας Πελοποννήσου

και από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Horizon 2020 καθότι πληρούνται οι δύο ειδικοί στόχοι δηλαδή η Διάδοση της αριστείας και η διεύρυνση της συμμετοχής και η Επιστήμη μαζί με την Κοινωνία για την Κοινωνία.

Η εμβληματική πρωτοβουλία ιδρύσεως και λειτουργίας του Μουσείου εδράζεται πάνω στην «πολιτιστική κληρονομιά, επιστήμη & τεχνολογία» και ανταποκρίνεται στην πρόκληση ορισμού του πολιτισμού και ειδικότερα της πολιτιστικής κληρονομιάς ως ακρογωνιαίου λίθου για την ανάδειξη τομέων όπου η Περιφέρεια θα πρέπει πλέον να διαθέτει τεχνολογικό προβάδισμα και νησίδες αριστείας πανελλήνιας αλλά και διεθνούς εμβέλειας σε τεχνολογίες ικανές να προσελκύσουν το παγκόσμιο επενδυτικό ενδιαφέρον.

2.4.3. Αναθεώρηση της RIS3: Η μέθοδος της Αξιολόγησης από Ομότιμους.

Μια ιδιαίτερα σημαντική πηγή πληροφοριών και ενδείξεων για το πώς μπορεί να επαναξιολογηθεί η RIS3 είναι το peer review (αξιολόγηση από ομότιμους), η οποία αφορά σε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της RIS3 που διεξάγεται από ‘ομότιμες’ περιοχές.

Η συμμετοχή σε αυτό το είδος των ασκήσεων επιτρέπει την άντληση διδαγμάτων από τις περιφέρειες που μπορεί να έχουν αντιμετωπίσει ήδη ορισμένα από τα προβλήματα που πιθανώς θα συναντήσει η αξιολογούμενη περιφέρεια.

Η διαδικασία της αναθεώρησης γίνεται μέσω της S3 Platform της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της διαδικασίας της αμοιβαίας μάθησης (Mutual learning). Περιλαμβάνει δε τα εξής στάδια:

- Preparation Stage - Η Περιφέρεια ετοιμάζει μια δομημένη παρουσίαση της στρατηγικής RIS3 (σε πρότυπο της S3 Platform) σε συνεννόηση με την ομάδα της πλατφόρμας και τους εμπειρογνώμονες της.
- Peer-Review Stage - Η φάση αναθεώρησης έχει τη μορφή διαδραστικού εργαστηρίου: η υπό μελέτη περιφέρεια παρουσιάζει τη στρατηγική της και έχει την ευκαιρία να ξεκινήσει διάλογο με άλλες περιφέρειες, με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες που εργάζονται στον τομέα της έξυπνης εξειδίκευσης. Στην συνέχεια, η ομάδα S3 Platform προετοιμάζει μια σύνοψη της αξιολόγησης από άλλες

περιφέρειες καθώς και συμπεράσματα/συστάσεις από τους εμπειρογνώμονες προς την υπό εξέταση περιφέρεια.

- Post Review Stage - Η ομάδα της πλατφόρμας θα επικοινωνήσει με την υπό μελέτη περιφέρεια για να παρακολουθήσει την πρόοδό της με βάση την έκθεση αξιολόγησης.

2.4.4 Η αξιολόγηση του σχεδιασμού μιας RIS3: Ο τροχός αξιολόγησης

Η αξιολόγηση του σχεδιασμού της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι μια θεμελιώδης διαδικασία (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011) καθώς αναδεικνύονται διάφορα προβλήματα σχεδιασμού που πρέπει να διορθωθούν (αναθεώρηση της RIS3) και να ληφθούν υπόψη κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο (2021-2027) με στόχο την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας της στρατηγικής.

Η αξιολόγηση του σχεδιασμού μιας RIS3 βασίζεται στα έξι βήματα του σχεδιασμού της στρατηγικής και στα επιμέρους στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση των βημάτων. Σε κάθε βήμα σχεδιασμού αντιστοιχούν τρία τέτοια στοιχεία, τα οποία χρησιμοποιούνται ως κριτήρια αξιολόγησης του σχεδιασμού της στρατηγικής. Επομένως η αξιολόγηση βασίζεται σε $6 \times 3 = 18$ κριτήρια. Τα εν λόγω 18 κριτήρια παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 3: Ο τροχός αξιολόγησης

Βήματα	Χαρακτηριστικά
Ανάλυση των χαρακτηριστικών Περιφέρειας/Χώρας	Συγκριτικά πλεονεκτήματα Περιφέρειας
	Εξωστρέφεια
Διακυβέρνηση	Δυναμική του Επιχειρηματικού Τομέα
	Η δομή της διακυβέρνησης της RIS3
	Ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών
Κοινό όραμα	Διαχείριση και Επικοινωνίας
	Ευρεία αντίληψη της Καινοτομίας
	Συμπερίληψη των μεγάλων προκλήσεων
Εντοπισμός των Τομέων Προτεραιότητας	Ανάλυση σεναρίων
	Αναθεώρηση προτεραιοτήτων του παρελθόντος
	Συνοχή
	Κρίσιμη μάζα

Μείγμα Πολιτικής

Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης

Οδικός Χάρτης

Ισορροπία

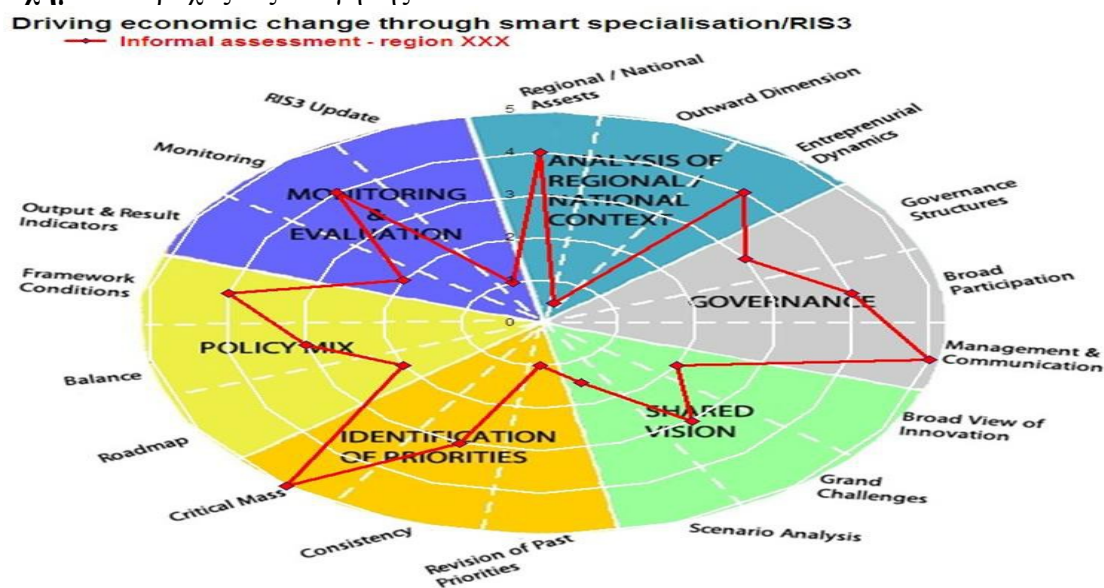
Συνθήκες Υλοποίησης του Μείγματος Πολιτικής

Δείκτες Εκροών και Αποτελεσμάτων

Σύστημα παρακολούθησης πορείας Στρατηγικής

Αναθεώρηση Στρατηγικής

Σχήμα 1: Τροχός Αξιολόγησης

Η οπτική απεικόνιση μέσω του διαγράμματος αράχνης των επιδόσεων του σχεδιασμού της RIS3 σε κάθε ένα από τα 18 κριτήρια, επιτρέπει:

- Την αναθεώρηση των εθνικών ή περιφερειακών RIS3.
- Την κατάλληλη εξέταση των χωρικών χαρακτηριστικών, των προτεραιοτήτων και των αναγκών σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.
- Την προετοιμασία και διαπραγμάτευση για τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ, όπως τα επιχειρησιακά προγράμματα της πολιτικής συνοχής.
- Τη διενέργεια αξιολογήσεων, συγκρίσεων και συγκριτικών αξιολογήσεων (benchmarking) μεταξύ χωρών/περιφερειών.
- Τον προβληματισμό σχετικά με την ενδυνάμωση που απαιτείται σε ένα συγκεκριμένο τομέα σχεδιασμού.
- Τη δημιουργία συνεργασιών και εργαλείων αμοιβαίας μάθησης (mutual learning).

Κεφάλαιο 3^ο-Παρουσίαση του Κοινωνικοοικονομικού προφίλ της Περιφέρειας Πελοποννήσου

3.1. Γενικά χαρακτηριστικά

Η Πελοπόννησος, γνωστή και ως Μοριάς, είναι η μεγαλύτερη χερσόνησος της Ελλάδας, και ένα από τα εννέα γεωγραφικά της διαμερίσματα. Βρίσκεται στα νότια του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας και συνδέεται με τη Στερεά Ελλάδα μέσω μιας στενής λωρίδας γης, τον Ισθμό της Κορίνθου, λωρίδα γης όπου το 1893 κατασκευάστηκε η ομώνυμη διώρυγα. Επιπλέον, από το 2004 η γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου (από το 2007 φέρει την επωνυμία «Χαρίλαος Τρικούπης»), συνδέει την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα και την υπόλοιπη εν γένει ηπειρωτική χώρα.

Από το 1986 χωρίζεται διοικητικά σε δύο περιφέρειες, της Δυτικής Ελλάδας και της Πελοποννήσου (και ένα μικρό τμήμα αντίστοιχα, στην Περιφέρεια Αττικής). αποτελείται από τις ΠΕ της Αργολίδας, της Αρκαδίας, της Κορινθίας, της Λακωνίας και της Μεσσηνίας. Έδρα της είναι η Τρίπολη Αρκαδίας.

Αποτελεί ιστορική κοιτίδα του ελληνισμού και κατοικείται από τα προϊστορικά χρόνια. Σε αυτήν αναπτύχθηκε ο Μυκηναϊκός Πολιτισμός και κατοίκησαν και τα τρία κυριότερα ελληνικά φύλα (Αχαιοί, Ίωνες και Δωριείς), ενώ στην Πελοπόννησο βρίσκονταν ορισμένες από τις σπουδαιότερες ελληνικές πόλεις-κράτη, όπως η Σπάρτη, η Κόρινθος και το Άργος. Αποτέλεσε θέατρο των περισσότερων πολεμικών συγκρούσεων, που έλαβαν χώρα στον ελληνικό χώρο, με κορυφαία ιστορικά παραδείγματα τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και την Ελληνική Επανάσταση ('21), της οποίας αποτέλεσε και τόπο έναρξης, ενώ επίσης γνώρισε διάφορους κατακτητές όπως Ρωμαίους, Φράγκους, Οθωμανούς

Η Πελοπόννησος, το νησί του Μυθικού Πέλοπα, είναι διοικητικά τριχοτομημένο, σε επίπεδο δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης με τον. 1622/1986 και ΠΔ 51/1987 και αργότερα των αιρετών Περιφερειών το 2010 (ν. 3852/2010), με δύο σημαντικές Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ), της Αχαΐας και της Ηλείας, να ανήκουν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και ένα τμήμα της νοτιοανατολικής χερσονήσου της Αργολίδας, την περιοχή της Τροιζήνας, ήδη από το 1925 (ΦΕΚ Α/1925) να ανήκει στον νομό Αττικής και σήμερα να είναι τμήμα της Περιφέρειας Αττικής. Το

γεγονός αυτό έχει δημιουργήσει πολλαπλά προβλήματα στην αναπτυξιακή της πορεία.

Το γεωγραφικό της πλεονέκτημα το αύξησαν ακόμη περισσότερο, οι νέοι οδικοί άξονες αλλά και ο προαστιακός σιδηρόδρομος, που έφεραν την Περιφέρεια Πελοποννήσου, σε απόσταση αναπνοής και από μεγάλα αστικά κέντρα, όπως η Αθήνα, ο Πειραιάς και η Πάτρα. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα η αγροτική της παραγωγή και το τουριστικό της προϊόν μέσω του μεγάλου αριθμού Παραδοσιακών Οικισμών, Εκκλησιών και Κάστρων που βρίσκονται στο έδαφος της, με την αξιολογή αθλητική υποδομή της και κυρίως με την Πολιτιστική της κληρονομιά με παγκόσμιας προβολής, σημαντικούς πολιτιστικούς και αρχαιολογικούς χώρους (Επίδαυρος, Μυκήνες) να διοχετεύεται και να προσφέρεται σε αγορά εκατομμυρίων πελατών και αγοραστών.

Η πλούσια ιστορία της και στο φυσικό της κάλλος συμβάλει στην σημαντική τουριστική της ανάπτυξη. Τα έσοδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου από τον τουρισμό το 2018, αντιπροσώπευαν το 3% (€ 572 εκατ.) των συνολικών εσόδων της χώρας ενώ η άμεση συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της Περιφέρειας ήταν 7%. Επίσης, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που κάναμε, το ΑΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου το 2018 σημείωσε αύξηση κατά +5% από € 7.878 εκατ. το 2016 σε € 8.245 εκατ. Το 2018³⁵.

Επίσης τα αναπτυξιακά δεδομένα της νότιας Πελοποννήσου τα επηρέασε θετικά η λειτουργία του αερολιμένα της Καλαμάτας ο οποίος συνδέεται με δεκαεπτά κράτη και είκοσι οκτώ πόλεις. Επιπλέον, ο αερολιμένας αυτός είναι στενά συνδεδεμένος και με τις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες που αναμφισβήτητα διαδραματίζουν θετικό ρόλο στην ανάπτυξη του Τουρισμού της, όπως και οι λιμενικές υποδομές των πέντε λιμανιών της Ναυπλίου, Καλαμάτας, Μονεμβασιάς, Γυθείου και Πύλου που παρουσίασαν αύξηση αριθμού επιβατών μέσω των αφίξεων κρουαζιερόπλοιων, σε συνδυασμό με επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στον αγροτικό και τον ενεργειακό τομέα τα τελευταία χρόνια είχαν και έχουν ως αποτέλεσμα η Περιφέρεια Πελοποννήσου να έχει το μικρότερο ποσοστό ανεργίας απ' όλες τις Περιφέρειες της ηπειρωτικής Ελλάδας κατέχοντας την 11η θέση το β' τρίμηνο του 2018, με ποσοστό 14,2% (ΕΛΣΤΑΤ, 2018).

³⁵ Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence*

Η Πελοπόννησος αποτελεί μια παραδοσιακή αγροτική Περιφέρεια που εμφανίζει συγκέντρωση πληθυσμού κυρίως σε πυκνοκατοικημένες περιοχές των Περιφερειακών της Ενοτήτων με αυξητικές τάσεις αστικοποίησης, ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου την περίοδο 2013-2018, σημείωσε μείωση κατά -2% (από 587χιλ. το 2013 σε 577.903χιλ. το 2018). Επιμέρους, όλες οι Ενότητες σημείωσαν μείωση του πληθυσμού τους, Μεσσηνίας (-2%, από 162χιλ. το 2013 σε 159χιλ. το 2018), Κορινθίας (-0,3%, από 149χιλ. το 2013 σε 148χιλ. το 2018), Αργολίδας (-2%, από 99χιλ. το 2013 σε 97χιλ. το 2018), Λακωνίας (- 1%, από 91χιλ. το 2013 σε 91χιλ. το 2018) και Αρκαδίας (-5%, από 87χιλ. το 2013 σε 82χιλ. το 2018). Όσον αφορά τη διάρθρωση του πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου ως προς τα κοινωνικά χαρακτηριστικά είναι μια από τις ελάχιστες περιφέρειες που εμφανίζουν μεγαλύτερο αριθμό ανδρών έναντι γυναικών κατοίκων. Οι κάτοικοι 65 ετών και άνω είναι πολύ περισσότεροι από τους νέους κι αυτό χαρακτηρίζει μια περιφέρεια «γερασμένη» με ότι αυτό συνεπάγεται στα θέματα οικονομικής ανάπτυξης. Το 2010 ο συνολικός αριθμός καταγεγραμμένων συνταξιούχων στην Περιφέρεια, σύμφωνα με τη μελέτη «Η νέα οικονομική γεωγραφία της Πελοποννήσου» (Βαϊτσος, Μισσός, 2013), ανερχόταν σε 178.704 άτομα αντιπροσωπεύοντας το 7,9% των συνταξιούχων της Χώρας, ή το 30,71% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής το 2011, ο μόνιμος πληθυσμός ηλικίας άνω των 65 ετών αποτελεί το 23% του συνολικού πληθυσμού, ήτοι 132.788 άτομα, στοιχείο που καταδεικνύει το έντονο πρόβλημα γήρανσης του πληθυσμού της Περιφέρειας, με δείκτη γήρανσης 1,67, έναντι 1,34 για τη Χώρα. Σε όλες τις Περιφερειακές ενότητες το ποσοστό ηλικιωμένων υπερβαίνει το 20%, με μεγαλύτερο ποσοστό στην ΠΕ. Αρκαδίας (25,37% και δείκτη γήρανσης 1,95) και με το μικρότερο ποσοστό στην ΠΕ. Κορινθίας (20,86% και δείκτη γήρανσης 1,41)

3.1.1 Μακροοικονομικά στοιχεία ως προς την επιχειρηματική δομή και απασχόληση.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν: 7.787 κατά το έτος 2016 από 9.430 κατά το έτος 2010 και για το έτος 2015 ανέρχεται σε 7830 (σε εκατ. €, τρέχουσες τιμές) Η περιφέρεια καταγράφει απώλεια της τάξεως -16% αλλά μαζί με την Περιφέρεια

Θεσσαλίας έχουν τις μικρότερες μειώσεις από τις υπόλοιπες της Επικράτειας Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αντιπροσωπεύει το 4% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας (2016)³⁶. Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν: 13.358€ (τρέχουσες τιμές) υπολείπεται κατά 18% σε σχέση με το αντίστοιχο εθνικό μέγεθος (16.294€). Έτος 2015, και κατά το έτος 2016 διαμορφώνεται σε 13.579€ μεταξύ των ετών 2010 και 2016 έχουμε μείωση κατά 15% (από € 16.009 το 2010 σε € 13.579 το 2016) με το χαμηλότερο συγκριτικά με ποσοστό μείωσης των υπολοίπων περιφερειών.

Πίνακας 4: ΑΕΠ ανά ΠΕ Πελοποννήσου (%)

Τόπος Διαμονής	Έτος							
	2011		2012		2013		2014	
	Σύνολο Χώρας	Πελοπόν νησος	Σύνολο Χώρας	Πελοπόν νησος	Σύνολο Χώρας	Πελοπόν νησος	Σύνολο Χώρας	Πελοπόν νησος
ΠΕ Πελοποννή σου	4,25	100	4,33	100	4,34	100	4,35	100
ΠΕ Αργολίδας	0,77	18,19	0,78	18	0,79	18,28	0,80	18,39
ΠΕ Αρκαδίας	0,73	17,16	0,73	16,91	0,76	17,55	1,77	17,71
ΠΕ Κορινθίας	1,06	24,91	1,09	25,27	1,09	25,21	1,06	24,26
ΠΕ Λακωνίας	0,61	14,35	0,61	14,15	0,62	14,36	0,31	14,12
ΠΕ Μεσσηνίας	1,08	25,49	1,11	25,56	1,07	24,68	1,11	25,46

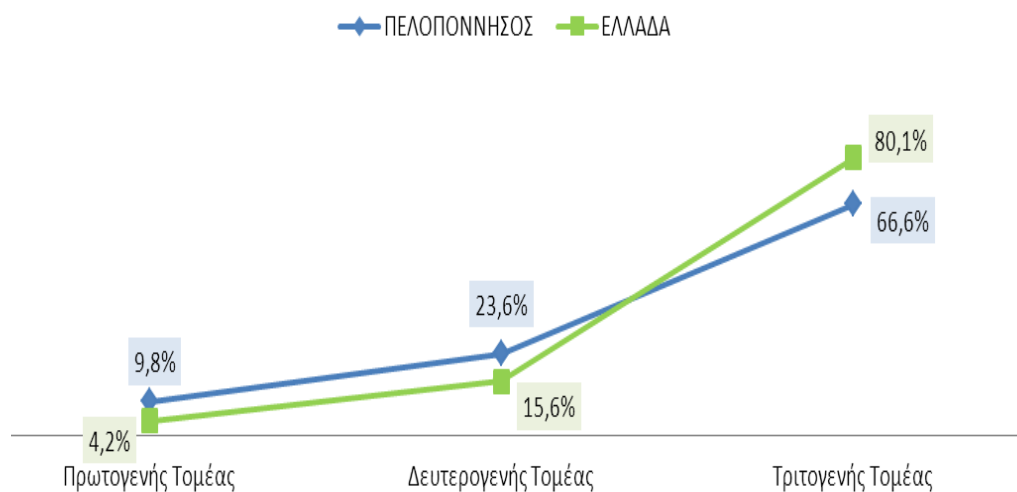
Σημείωση: Πηγή Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Στο σχήμα και στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία για την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (έτους 2015)³⁷.

³⁶ Διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ

³⁷ ΠΗΓΗ: ΠΕΠ Πελοποννήσου, μεταξύ Πελοποννήσου και Ελλάδος και Πελοποννήσου και Περιφερειών αλλά και μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων Πελοποννήσου

Σχήμα 2: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά οικονομικό τομέα (2015)

Πίνακας 5: ΑΠΑ ανά περιφέρεια (%)

Περιφέρεια	Έτος			
	2011	2012	2013	2014
Σύνολο Χώρας	100	100	100	100
Αττικής	48,37	48,09	48,12	47,80
Βορείου Αιγαίου	1,39	1,36	1,38	1,39
Νοτίου Αιγαίου	3,09	3,08	3,20	3,27
Κρήτης	4,62	4,55	4,66	4,83
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	3,97	4,00	3,91	3,88
Κεντρικής Μακεδονίας	13,75	13,69	13,58	13,51
Δυτικής Μακεδονίας	2,28	2,42	2,38	2,48
Ηπείρου	2,21	2,18	2,20	2,20
Θεσσαλίας	4,90	5,07	5,11	5,19
Ιονίων Νήσων	1,63	1,65	1,64	1,68
Δυτικής Ελλάδας	4,63	4,66	4,56	4,57
Στερεάς Ελλάδας	4,81	4,84	4,81	4,78

Πελοποννήσου	4,35	4,41	4,43	4,44
--------------	------	------	------	------

Σημείωση: Πηγή Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Πίνακας 6: ΑΠΑ ανά ΠΕ Πελοποννήσου (%)

Τόπος Διαμονής	Έτος							
	2011/Σ ύνολο Χώρας	2011/Πε λοπόννη σος	2012/Σ ύνολο Χώρας	2012/Π ελοπόν ησος	2013/Σ ύνολο Χώρας	2013/Π ελοπόν ησος	2014/Σ ύνολο Χώρας	2014/Π ελοπόν ησος
Περιφέρεια Πελοποννήσου	4,35	100	4,41	100	4,43	100	4,44	100
ΠΕ Αργολίδας	0,80	18,40	0,81	18,28	0,82	18,55	0,83	18,63
ΠΕ Αρκαδίας	0,72	16,59	0,72	16,38	0,75	16,95	0,76	17,08
ΠΕ Κορινθίας	1,11	25,47	1,14	25,89	1,14	25,80	1,11	24,89
ΠΕ Λακωνίας	0,62	14,24	0,62	14,11	0,63	14,29	0,62	14,05
ΠΕ Μεσσηνίας	1,10	25,23	1,12	25,38	1,09	24,51	1,12	25,23

Σημείωση: Πηγή Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Από τη μελέτη αναπτυξιακές προοπτικές Περιφέρειας Πελοποννήσου³⁸, ο πρωτογενής τομέας συμβάλλει κατά 12.3% στη συνολική ΑΠΑ, ο δευτερογενής κατά 23,6% και ο τριτογενής κατά 66,6%. Το Επιχειρηματικό Εισόδημα που προέρχεται από τον Πρωτογενή τομέα αποτελεί το 12,7% του συνολικού της χώρας κατά συνέπεια ο τομέας αυτός αποτελεί το «δυνατό σημείο» της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οι κλάδοι που αφορούν σε πρωτογενή παραγωγή και μεταποίηση αγροδιατροφικών προϊόντων εμφανίζουν δυναμικότητα σε όλους τους τομείς (πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή).

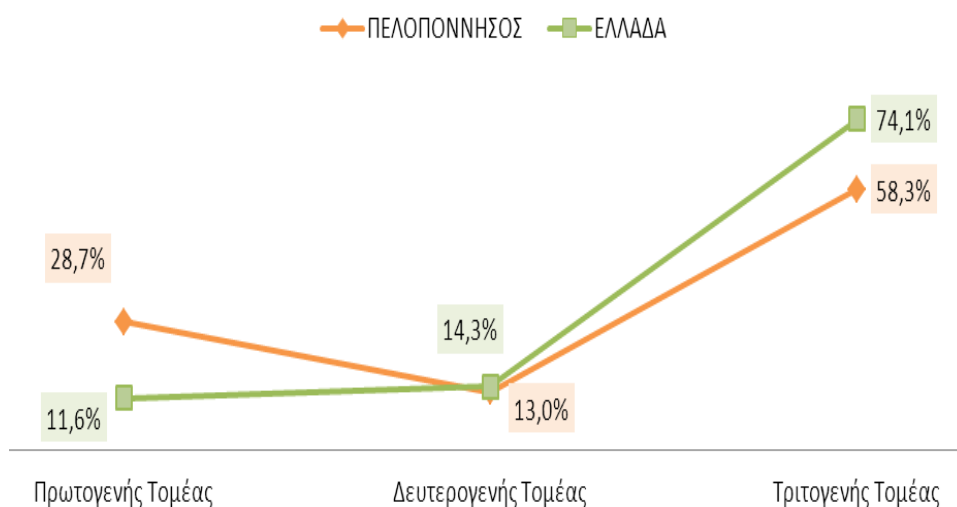
Στο δευτερογενή τομέα αναδεικνύονται οι κλάδοι που σχετίζονται κυρίως με την επεξεργασία και μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων) και άλλων ειδών διατροφής.

Στον τριτογενή τομέα, στους κλάδους του χονδρικού εμπορίου επίσης αναδεικνύονται οι τομείς που συσχετίζονται με προϊόντα διατροφής καθώς και με φαρμακευτικά προϊόντα.

Στον τομέα του λιανικού εμπορίου διακρίνεται σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών.

³⁸ Πηγή: Ινστιτούτο έρευνας της Γενικής Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας-ΓΣΕΕ έτος 2016

Σχήμα 4: Διάρθρωση Απασχόλησης ανά οικονομικό τομέα (2015)

Το αξιοσημείωτο είναι πως η Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει ξεκάθαρα υψηλότερο ποσοστό στον κλάδο «γεωργία, δασοκομία και αλιεία» σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες. Το 2011³⁹ οι απασχολούμενοι στη γεωργία, δασοκομία και αλιεία στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 50.439 άτομα. Από αυτούς το 74,8% ήταν Έλληνες και το 25,2% αλλοδαποί.

Όσον αφορά στην εργασιακή κατάσταση, έχει ήδη αναφερθεί η ραγδαία αύξηση του ποσοστού ανεργίας κατά έτη της κρίσεως όμως και πάλι η Περιφέρεια κατέχει την τελευταία θέση σε ποσοστό ανεργίας να κυμαίνεται σε ποσοστό 15,6% έναντι των υπολοίπων Περιφερειών της Επικράτειας⁴⁰ έρευνα εργατικού δυναμικού (Δ' Τρίμηνο). Το Νοέμβριο του 2013 οι εγγεγραμμένοι άνεργοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 36.698 άτομα, με ιδιαίτερα αλματώδη αύξηση από τον αντίστοιχο μήνα του έτους 2012 (αύξηση 20,19%). Παράλληλα, μόνο το 14% των εγγεγραμμένων ανέργων ελάμβανε επίδομα ανεργίας.

Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου ο δείκτης όμως μακροχρόνιας ανεργίας είναι πολύ υψηλός (68,6%) και κατατάσσει την Πελοπόννησο στις δέκα Περιφέρειες της ΕΕ με την υψηλότερη μακροχρόνια ανεργία.

³⁹ Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

⁴⁰ Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.1.3 Αγορά εργασίας.

Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας και στη δομή της απασχόλησης αποτυπώνονται στους τρεις βασικούς δείκτες, ήτοι τον δείκτη συμμετοχής, τον δείκτη απασχόλησης και το ποσοστό της ανεργίας.

Ο δείκτης συμμετοχής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, το δεύτερο τρίμηνο του 2013, εμφανίζεται σταθεροποιημένος σε σχέση με του 2008. Σε σχέση με τον εθνικό δείκτη συμμετοχής, διατηρεί θετική διαφορά, η οποία, όμως, μειώθηκε κατά μία ποσοστιαία μονάδα.

Ο δείκτης συμμετοχής των ανδρών, παρουσιάζει μείωση. Αντιθέτως, ο δείκτης συμμετοχής των γυναικών αυξάνεται.

Η μεγάλη υποχώρηση της απασχόλησης στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου συνοδεύεται από την αύξηση της ανεργίας και του ποσοστού ανεργίας. Το Νοέμβριο του 2013 οι εγγεγραμμένοι άνεργοι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ήταν 36.698 άτομα, με ιδιαίτερα αλματώδη αύξηση από τον αντίστοιχο μήνα του έτους 2012 (αύξηση 20,19%). Παράλληλα, μόνο το 14% των εγγεγραμμένων ανέργων ελάμβανε επίδομα ανεργίας.

Ωστόσο, το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αυξήθηκε λιγότερο από την Χώρα στο σύνολό της, αποτέλεσμα της λιγότερο χειρότερης επίδοσης της Περιφέρειας σε όρους απασχόλησης.

Δραματική είναι η μείωση της απασχόλησης των νέων ηλικίας 15-24 ετών, με εντονότερους ρυθμούς από το αντίστοιχο της χώρας, παρά το γεγονός ότι ο μεγάλος πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας υποκρύπτει μεγάλα ποσοστά υποαπασχόλησης, αν οι νέοι απασχολούνται σε αυτόν.

Στη συνέχεια συνοψίζονται βασικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας σχετικά με την απασχόληση και την ανεργία:

- Μειώνεται η πλήρης απασχόληση και αυξάνεται η μερική απασχόληση.
- Ραγδαία είναι η αύξηση της ανεργίας και ιδιαίτερα των νέων ηλικίας 15-24 ετών, παρά του ότι μειώνεται το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας.
- Ραγδαία επίσης είναι η αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας, φθάνοντας σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, από τα υψηλότερα των Περιφερειών της χώρας.

- Η κινητικότητα των εργαζομένων και του συνολικού εργατικού δυναμικού είναι χαμηλή τόσο μεταξύ των κλάδων της οικονομίας, όσο και μεταξύ των επί μέρους χωρικών και διοικητικών επιπέδων της Περιφέρειας.

Η αύξηση της ανεργίας δημιουργεί πληθυσμιακές ομάδες που τις οδηγεί στα όρια του κοινωνικού αποκλεισμού, τέτοιες είναι οι εξής:

- Μετανάστες: Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, αποτελούν το 12% του αλλοδαπού πληθυσμού της χώρας και το 10,71% του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

- Ρομά: Από σχετική έρευνα, προκύπτει ότι στην Πελοπόννησο κατοικούν 3.174 Ρομά (1.540 άνδρες και 1.634 γυναίκες). Με την συντριπτική πλειονότητα των νοικοκυριών να έχει εισόδημα πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας, προκύπτει ότι ο εγκλωβισμός της πλειονότητας των Ρομά στην άτυπη «παρα-αγορά» δεν έχει οικονομικά βιώσιμες προοπτικές. Πολλά νοικοκυριά Ρομά στηρίζονται στην εποχική απασχόληση ενός μέλους και στα επιδόματα πρόνοιας που δικαιούνται ως πολύτεκνοι και άποροι.

- Επίπεδο εκπαίδευσης: Όσον αφορά την Περιφέρεια Πελοποννήσου, χαρακτηρίζεται από μια αρνητική πρωτιά. Κατέχει μαζί με την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης τα χαμηλότερα ποσοστά ανώτατης εκπαίδευσης (11,8%) σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες.

Πίνακας 7: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά περιφέρεια της Ελλάδας (%)

Τόπος μόνιμης διαμονής	Πτυχιούχοι ανώτατης εκπαίδευσης	Πτυχιούχοι μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΙΕΚ, κολέγια κλπ.)	Απόφοιτοι Λυκείου	Απόφοιτοι Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό
Σύνολο χώρας	16,73	4,64	23,41	13,21	23,34	12,42
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	11,80	3,39	18,91	11,99	30,42	17,13
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	16,13	4,52	22,68	13,49	23,99	12,75
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	12,53	3,52	19,97	14,41	28,97	14,73
Περιφέρεια Ηπείρου	14,21	3,14	20,17	12,28	28,84	15,66
Περιφέρεια	14,22	3,53	20,18	12,53	27,10	16,14

Θεσσαλίας						
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	11,84	3,41	21,46	14,43	27,93	15,13
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	12,13	4,30	20,70	14,57	28,71	13,48
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	12,14	2,67	22,86	13,24	27,63	15,33
Περιφέρεια Πελοποννή- σου	11,80	3,26	21,86	15,21	28,38	13,66
Περιφέρεια Αττικής	22,19	6,22	26,86	12,47	16,89	9,21
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	13,70	3,94	21,68	13,60	28,99	12,04
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	12,12	4,78	21,85	15,58	26,28	12,39
Περιφέρεια Κρήτης	14,60	3,96	21,93	14,08	25,70	12,4

Σημείωση: Πηγή Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Στο εσωτερικό της, το μεγαλύτερο ποσοστό σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων της ανήκει στην κατηγορία «Απόφοιτοι Δημοτικού» και ανέρχεται στο 28,38%.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου με δεδομένη την ηλικιακή διάρθρωση των κατοίκων της εμφανίζει εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά πτυχιούχων από ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, ενώ το θετικό είναι πως στις νεαρές ηλικίες το ποσοστό αυξάνεται⁴¹.

⁴¹ Πηγή: EfiEX – Αντε Αξιολόγηση του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου 2014 – 2020(Επί Παραδοτέο Β': Τελική Έκθεση εκ των προτέρων αξιολόγησης του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020)

Πίνακας 8: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά ΠΕ στις ηλικίες 25-65+ ετών (%)

ΠΕ/Ηλικιακή ομάδα 25-65+	Ανώτατη εκπαίδευση (κάτοχοι πτυχίου, μεταπτυχιακού, διδακτορικού κλπ.)	Πτυχιούχοι μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΠΕΚ, κολέγια κλπ.)	Απόφοιτοι Λυκείου (Γενικού, Εκκλησιαστικού, Επαγγελματικού κλπ.)	Απόφοιτοι τριτάξιου Γυμνασίου και πτυχιούχοι Επαγγελματικών Σχολών	Απόφοιτοι Δημοτικού	Εγκατέλειψαν το Δημοτικό, αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση / Ολοκλήρωσαν την προσχολική αγωγή / Δεν γνωρίζουν γραφή.
ΠΕ Αρκαδίας	14,36	3,56	23,05	14,00	33,35	11,70
ΠΕ Αργολίδας	14,30	4,32	23,14	14,22	34,42	9,59
ΠΕ Κορινθίας	15,52	4,27	25,58	15,26	32,05	7,32
ΠΕ Λακωνίας	12,38	3,14	21,75	15,45	35,16	12,12
ΠΕ Μεσσηνίας	14,79	3,14	24,65	16,36	30,04	11,01

Σημείωση: Πηγή Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ)

Ο Πίνακας 8 αναφέρεται στο εκπαιδευτικό επίπεδο των νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου με ηλικίες 25 ετών έως 65 ετών και άνω. Δεν προκύπτουν αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των νομών, εκτός από τη Λακωνία που κατέχει το χαμηλότερο ποσοστό ανώτατης εκπαίδευσης (12,38%) και το υψηλότερο στις κατηγορίες «Απόφοιτοι Δημοτικού» και «Εγκατέλειψαν το Δημοτικό» με 35,16% και 12,12% αντίστοιχα. Συγκεκριμένα τα παιδιά Ρομά σχολικής ηλικίας είναι περίπου 1.100 και δεν ολοκληρώνουν τη στοιχειώδη τυπική εκπαίδευση εγκαταλείποντας το σχολείο στην Τετάρτη/Πέμπτη τάξη Δημοτικού.

3.2 ΑΕΙ Πελοποννήσου

Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου διαθέτει κρίσιμη μάζα ακαδημαϊκών δομών, ερευνητικών κέντρων, διανύει την δεύτερη δεκαετία λειτουργίας του και έχει καθιερωθεί ως το κυρίαρχο ακαδημαϊκό Ίδρυμα Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια με καινοτόμα έρευνα και με συμβολή στην επιστημονική έρευνα και στην

παραγωγή με εννιά Σχολές με έδρες Τρίπολη Καλαμάτα, Σπάρτη, Κόρινθο, Ναύπλιο και Πάτρα συμβάλλοντας την αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας.

Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου έχει ως στόχο να καταστεί ένα ποιοτικό ευέλικτο και ελκυστικό, με ιδιαίτερη φυσιογνωμία Πανεπιστήμιο, αξιοποιώντας τη θέση του (γεωγραφική, οικονομική, εκπαιδευτική και ερευνητική) στον ελληνικό, ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο.

Πίνακας 9: Σχολές, Κέντρα Επιμόρφωσης και Ερευνητικές Ομάδες

Σχολές	Έδρα
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	Κόρινθο
Καλών Τεχνών	Ναύπλιο
Ανθρωπιστικών και Πολιτισμικών Σπουδών	Καλαμάτα
Επιστημών Υγείας	Τρίπολη και Καλαμάτα
Επιστημών Ανθρώπινης Κίνησης και Ποιότητας Ζωής	Σπάρτη
Γεωπονίας και Τροφίμων	Καλαμάτα
Διοίκησης	Καλαμάτα
Οικονομίας και Τεχνολογίας	Τρίπολη
Μηχανικών	Πάτρα
Κέντρα	Έδρα
Διεθνούς και Ευρωπαϊκής Πολιτικής Οικονομίας και Διακυβέρνησης (ΚεΔΕΠΟΔ)	
Ανάλυσης Πολιτικής (ΚΑΠ)	
Ελληνικής και Διεθνούς Ιστορίας (ΚΕΔΙΣ)	
Κέντρο Αριστείας Jean Monnet (Jean Monnet Centre of Excellence)	
Μεσογειακών, Μεσανατολικών και Ισλαμικών Σπουδών	
Ερευνητικές Ομάδες	Έδρα
Consortium Ελληνοκινεζικών Σχέσεων	
Πολιτική Τεχνολογία	
φιλοσοφία, Κουλτούρα και Κοινωνικές Πρακτικές	
Ελληνικό Δίκτυο Αφρικανικών Σπουδών – ΕΔΑΣ	

Εκτός του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, η περιοχή φιλοξενεί το τοπικό γραφείο του ΕΛΚΕΘΕ στην Καλαμάτα και 3 Κέντρα Εφαρμογής Αγροτικής Έρευνας του ΕΘΙΑΓΕ στην Αργολίδα, Αρκαδία και Μεσσηνία καθώς και το Ινστιτούτο Περιβαλλοντικής Βιοτεχνολογίας στην Καλαμάτα.

3.3. Έρευνα και Καινοτομία

Η γειτνίαση της Πελοποννήσου με την Αττική και τη Δυτική Ελλάδα, όπου φιλοξενείται μεγάλος αριθμός ερευνητικών ιδρυμάτων και ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οδηγεί πολλές περιφερειακές επιχειρήσεις να αναζητήσουν συνεργασίες με αυτούς τους αναγνωρισμένους φορείς έξω από την περιοχή. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι μία από τις λιγότερο δυναμικές ελληνικές περιφέρειες στην έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (ΕΤΑΚ). Το αποτέλεσμα, της περιόδου 2014-2020 Πρόγραμμα “ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020”, η Πελοπόννησος συμμετέχει με ποσοστό μόλις 0,96% με αριθμό συμμετοχών οκτώ, ενώ στο 7^ο Πρόγραμμα Πλαίσιο περιόδου 2007-2013 για ερευνητικά έργα κατατάσσεται στην 10^η θέση του πίνακα συμμετοχής Περιφερειών με ποσοστό 3,57% και με αριθμό συμμετοχών 24 για έργα έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας.

Στη διάρθρωση δαπάνης E&A μεταξύ επιχειρήσεων, κρατικού τομέα, τομέα τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και του τομέα των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων δεν καταγράφει υψηλά ποσοστά συμμετοχής του τομέα τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας όμως κατέχει σημαντική θέση συμμετοχής 57% του κρατικού τομέα, χαμηλή συμμετοχή του τομέα επιχειρήσεων ως ελάχιστη η συνεισφορά της στο τομέα των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων.

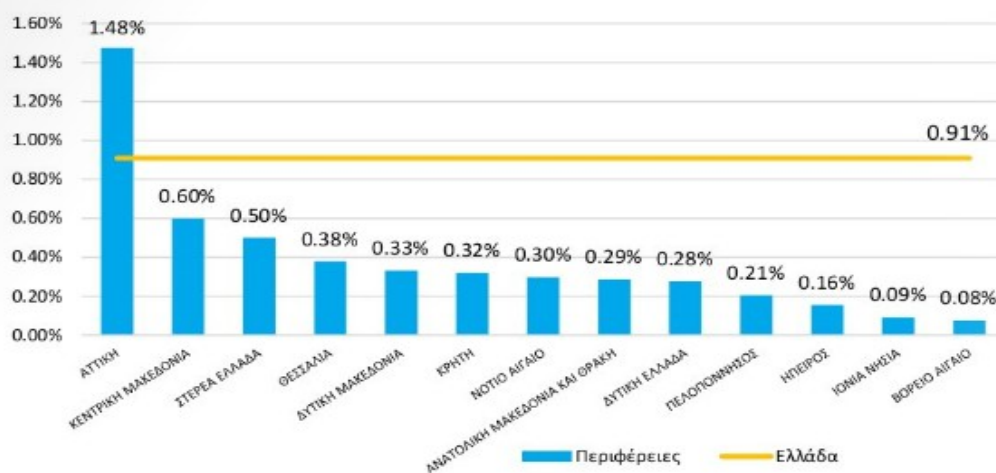
Πίνακας 10: Δαπάνες E&A (εκατ.€) στις Ελληνικές Περιφέρειες 2015

Περιφέρεια (NUTS2)	Σύνολο Δαπανών E&A (εκατ. €)	Τομέας εκτέλεσης E&A			
		BES	GOV	HES	PNP
Αττική	966,92	453,19	230,06	269,85	13,82
Κεντρική Μακεδονία	201,44	37,98	59,50	100,94	3,02
Κρήτη	134,72	9,24	66,91	57,46	1,11
Δυτική Ελλάδα	106,93	14,86	30,05	62,01	0,01
Θεσσαλία	59,91	2,50	18,95	38,41	0,05

Ήπειρος	47,53	3,48	7,36	36,39	0,30
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	47,06	5,69	9,89	31,43	0,05
Στερεά Ελλάδα	42,41	27,34	8,39	6,63	0,05
Πελοπόννησος	31,14	3,27	17,61	10,10	0,16
Δυτική Μακεδονία	20,04	2,13	11,15	6,63	0,13
Βόρειο Αιγαίο	18,79	1,05	6,85	10,83	0,06
Ιόνια Νησιά	15,64	0,81	5,73	9,10	0,00
Νότιο Αιγαίο	11,29	0,05	6,90	3,99	0,35
Σύνολο	1.703,82	561,59	479,35	643,77	19,11

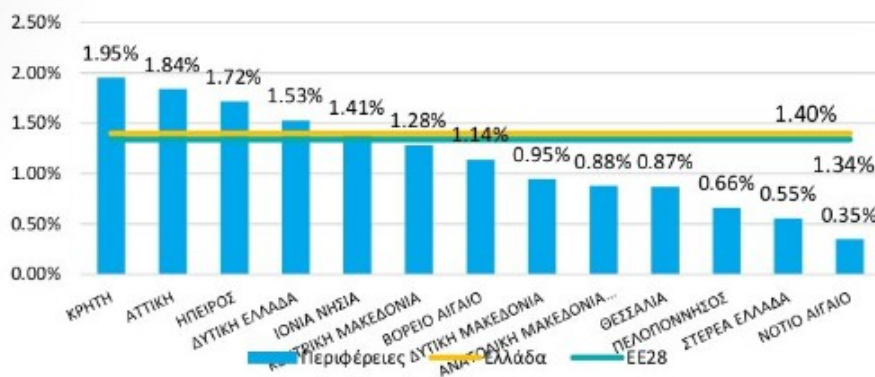
Σχήμα 5: Δαπάνες για καινοτομικές δραστηριότητες στις Ελληνικές Περιφέρειες 2014

(Δαπάνες για καινοτομικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων με καινοτομία προϊόντος ή/και διαδικασίας ανά Περιφέρεια, ως % του ΑΕΠ κάθε Περιφέρειας)

Σχήμα 6: Προσωπικό E&A στη συνολική απασχόληση στις Ελληνικές Περιφέρειες 2015

(Προσωπικό E&A σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης, ανά Περιφέρεια, ως % της συνολικής απασχόλησης σε κάθε Περιφέρεια)

Ως προς την απασχόληση σε δραστηριότητες E&A, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ποσοστό διαφοροποιείται αναλόγως και του ποσοστού επί της συνολικής απασχόλησης στην περιφέρεια, κυμαίνεται στο 0,66% και είναι ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά των Περιφερειών της Ελλάδος.

Το ποσοστό των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου που κατά το 2011 διέθεσαν κεφάλαια για ΣΠΕ (λογισμικό, εξοπλισμό, προσωπικό και υπηρεσίες) ήταν 23,8%, καταλαμβάνοντας την τελευταία θέση μεταξύ των λοιπών Περιφερειών.

Αξιολόγηση των αναγκών της Περιφέρειας Πελοποννήσου (βλ. σ. Παραδοτέου Έργου 85-90) για ενισχυόμενη δημιουργία ικανοτήτων ΣΠΕ, δεν έχει γίνει όπως επίσης δεν έχει καλλιεργηθεί η μεταφορά γνώσης και η καινοτομία στη γεωργία, τη δασοκομία και στις αγροτικές περιοχές εν γένει.

Επίσης παρατηρείται χαμηλός βαθμός κάλυψης της Περιφέρειας σε ευρυζωνικές υποδομές, σε δίκτυα υψηλών ταχυτήτων και αντίστοιχων υπηρεσιών, καθώς και έλλειψη ευρυζωνικών Ftt-ready στη βιομηχανική περιοχή της Τρίπολης, για χρήση τους από τις εγκατεστημένες ή προς εγκατάσταση επιχειρήσεις, καθώς επίσης αντίστοιχες ελλείψεις υπάρχουν σε χώρους συγκέντρωσης της εγκατάστασης επιχειρήσεων και εκτός ΒΙΠΕ.

Οι ανωτέρω ενδεικτικοί πίνακες κατατάσσουν την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε χαμηλές θέσεις σε ότι αφορά την E&A

Η απότομη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων λόγω της οικονομικής ύφεσης έχει προκαλέσει περαιτέρω μείωση των ήδη χαμηλών επιπέδων ιδιωτικών επενδύσεων στην ΕΤΑΚ. Η περιορισμένη χρηματοδότηση που παρέχεται από τον τραπεζικό τομέα για τις ιδιωτικές επενδύσεις εμποδίζουν την κινητοποίηση των πόρων για καινοτόμες επιχειρήσεις.

Στον κλάδο όμως των επιχειρήσεων του τομέα της Τεχνολογίας, Έρευνας και Καινοτομίας¹ καταγράφεται μια δυναμική τάση σε ότι αφορά την ίδρυση start-up επιχειρήσεων. Στο χώρο των επιχειρήσεων βάση της έρευνας που έγινε για λογαριασμό της Περιφέρειας Πελοποννήσου 2015 διαπιστώνονται τα εξής:

- Από τη μια πλευρά υπάρχουν οι start-ups επιχειρήσεις, μικρές σε μέγεθος, που βρίσκονται στα πρώτα στάδια υλοποίησης των σχεδίων τους και αναζητούν πρόσβαση σε χρηματοδότηση, έτσι ώστε να επενδύσουν περισσότερο σε ιδέες που μπορούν να γίνουν εμπορεύσιμες.
- Από την άλλη πλευρά υπάρχουν οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ήδη επιτυχημένη πορεία και τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες τους διατίθενται ήδη στην αγορά.

Οι start-ups, παρά την αύξησή τους, δεν έχουν τα αποτελέσματα που υπό διαφορετικές συνθήκες θα μπορούσαν να επιτευχθούν. Ειδικότερα, το επιχειρείν αντιμετωπίζει δυσχέρειες λόγω του γενικού ασταθούς οικονομικού περιβάλλοντος. Η φορολογία είναι υψηλή, η φορολογική νομοθεσία μεταβάλλεται διαρκώς, η γραφειοκρατία εμποδίζει τις καινοτόμες επιχειρήσεις να εξελίξουν τις ιδέες τους και οι διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης είναι ελάχιστες με συνέπεια να μην επιτυγχάνεται η απαραίτητη ρευστότητα.

Επιπρόσθετα δεν υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι θερμοκοιτίδας στις υφιστάμενες δομές της επομένου η εγκατάσταση των start-ups προϋποθέτει υψηλό κόστος.

Στον αντίποδα, η κατάσταση είναι καλύτερη για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις του τεχνολογικού κλάδου. Οι εταιρείες πολυεθνικού χαρακτήρα είναι εξ' ορισμού λιγότερο ευάλωτες στις εσωτερικές οικονομικές συνθήκες. Οι αντίστοιχες ελληνικές εταιρείες, παρά το country-risk που αντιμετωπίζουν στις συναλλαγές τους με προμηθευτές και πελάτες εκτός Ελλάδας, καταφέρνουν επίσης να ανταπεξέρχονται.

Η ανωτέρω ανασκόπηση του επιχειρείν της Περιφέρειας αφήνει περιθώρια αναπτύξεως στρατηγικών RIS3 που μέσω στοχευμένων δράσεων θα δημιουργηθούν

οι συνθήκες εκείνες για παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών υψηλής κερδοφορίας με
συνέργεια ιδιωτών και Περιφέρειας.

Κεφάλαιο 4^ο-Αξιολόγηση Σχεδιασμού της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Η παρουσίαση των προτάσεων όπως περιλαμβάνονται στο παραδοτέο έργο Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και στον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για την περίοδο 2014-2020 της αναδόχου εταιρείας (ΛΚΝ ΑΝΑΛΥΣΙΣ Ε.Π.Ε.) η οποία από την 10.12.2013 ανάλαβε να υλοποιήσει για λογαριασμό της Περιφέρειας Πελοποννήσου και ειδικότερα της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής προκειμένου να εφαρμοστεί η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Θα μας απασχολήσει στο κεφάλαιο αυτό το αντικείμενο αυτού του έργου που εστίασε στην αναγνώριση και εντοπισμό των μοναδικών χαρακτηριστικών, δυνατοτήτων και μέσων της Περιφέρειας, δίνοντας έμφαση στα συγκριτικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της και στην αποτελεσματική εμπλοκή των τοπικών παραγόντων, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Και στην συνέχεια θα αξιολογήσουμε και θα βαθμολογήσουμε τον σχεδιασμό της RIS3, το οποίο ακολούθησε τα έξι βασικά βήματα σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές και εθνικές απαιτήσεις σχεδιασμού.

4.1 Δίκτυο Εμπειρογνομόνων της RIS3

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου εγκαίρως από (2012) δημιούργησε το Δίκτυο Εμπειρογνομόνων για την RIS3 με τους A. Reid, N. Κομνηνό, J. Sanchez, Π. Τσανάκα, προκειμένου να αποτυπώσουν τις θέσεις και τις προτάσεις τους ως προς τα επτά βασικά σημεία που πρέπει να ακολουθήσει η Περιφέρεια κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της μελέτης RIS3:

- Τη διασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής των εκπροσώπων των φορέων δεδομένης της επίμονης οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης.
- Την υποστήριξη της έρευνας στις ΜΜΕ, εφαρμογή νέων καινοτόμων πρωτοβουλιών σε νέους κλάδους.
- Τον εντοπισμός των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και της μελλοντικής ανάπτυξη δραστηριοτήτων.
- Την ιεράρχηση αναπτυξιακών προτεραιοτήτων βασισμένων στην καινοτομία και τη γνώση.
- Τον προσδιορισμός του βέλτιστου μίγματος πολιτικής.

- Την προώθηση της στρατηγικής εξωστρέφειας.
- Τη δημιουργία συνεργειών μεταξύ των διαφόρων πολιτικών και των πηγών χρηματοδότησης.

4.1.1 Η εκπόνηση κατάρτιση της Στρατηγικής.

Η εμπειρογνωμοσύνη για το σχεδιασμό της Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου απαρτίζεται από πέντε κεφάλαια⁴²:

- Στο 1ο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης παρουσιάζεται η διαδικασία που έχει ακολουθηθεί ως προς τη διαμόρφωση της στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης- RIS3 στην Π.Π. Με αναφορά στα επιμέρους στάδια (όπως δημιουργία δικτύου εμπειρογνομόνων RIS3, ανάθεση έργου συμβούλου τεχνικής υποστήριξης, συμμετοχή σε συναντήσεις συντονισμού της ΓΓΕΤ) για τη παραγωγή του Τελικού παραδοτέου με τίτλο «Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για την περίοδο 2014-2020».

Καταγράφονται τα βασικά στοιχεία της Ανάλυσης SWOT τα οποία αξιοποιούνται σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα από την διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς της Περιφέρειας και τις γενικότερες στρατηγικές προτεραιότητες, όπως αυτές έχουν αποτυπωθεί στην Εγκύκλιο Σχεδιασμού του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) 2014-2020 .

- Στο 2ο κεφάλαιο αναδεικνύεται το Στρατηγικό Όραμα Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας. Στη συνέχεια περιγράφεται η Γενική Στρατηγική για την υλοποίηση του Οράματος Έξυπνης Εξειδίκευσης η οποία εξειδικεύεται περαιτέρω μέσω ειδικών στρατηγικών και της αντίστοιχης τυπολογίας Δράσεων.

- Στο 3ο κεφάλαιο προτείνονται και ιεραρχούνται οι προτεραιότητες αναφορικά με α) τον Αγροτικό Τομέα, β) τον Τουριστικό Τομέα και γ) τη Μεταποιητική Βιομηχανία και τους Λοιπούς Δυναμικούς Τομείς δ) τους Οριζόντιους Υποστηρικτικούς Τομείς (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα). Για τους τομείς αυτούς ακολουθεί εκτενής ανάλυση των χαρακτηριστικών τους.

⁴² Τίτλος: Τελικό Παραδοτέο “Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για την περίοδο 2014-2020”

- Ακολούθως στο 4ο κεφάλαιο και 5ο Κεφάλαιο του Παραδοτέου, γίνεται προσδιορισμός του Μείγματος Πολιτικής, Οδικού Χάρτη και του Προγράμματος Δράσης και προσδιορίζονται τα πεδία εφαρμογής της Στρατηγικής με την διαμόρφωση Δομών και Διαδικασιών που εξασφαλίζουν τη συμμετοχή των Κοινωνικών Εταίρων στη Διαδικασία χάραξη της με Σύσταση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και επιχειρηματικότητας που οι διαδικασίες λειτουργίας του περιλαμβάνουν την παρακολούθηση και την Αξιολόγηση των προτεινόμενων δράσεων στο πλαίσιο της RIS3.

4.1.2 Οι βασικοί στόχοι της Στρατηγικής.

Η παραγωγική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας εδράζεται πάνω στο βασικό πυλώνα της έρευνα της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας προς άμβλυνση των ανισοτήτων της και την δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης, με σεβασμό στους πολίτες , στο εξαιρετικό σε ομορφιά περιβάλλον της, τον πολιτισμό της και την μακράιωνη Ιστορία της. Το όραμα αυτό εκφράζεται και στο ΠΕΠ ως η “...Η Πελοπόννησος πρότυπο αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη με την μεγιστοποίηση της αξιοποίησης του ανθρώπινου και τεχνολογικού κεφαλαίου" αλλά προσδιορίζεται και στην Στρατηγική της έξυπνης εξειδίκευσης περιόδου 2014-2020 ως η “Καινοτόμος και αειφόρος αυτοτροφοδοτούμενη εξωστρεφής ανάπτυξη, με διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής” .Το όραμά της αντιπροσωπεύει τις αναπτυξιακές δυναμικές και ανάγκες της με σκοπό την ανάπτυξη ενός νέου παραγωγικού μοντέλου, δίνοντας έμφαση στην ενίσχυση του συστήματος καινοτομίας, στο ανθρώπινο δυναμικό, τις αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες για παραγωγή γνώσης και την αξιοποίηση των τεχνολογικών εξελίξεων. Για την επιχειρησιακή εξειδίκευση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και η συσχέτιση της με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020, προσδιορίστηκαν οι ακόλουθες ώριμες στρατηγικές κατευθύνσεις για την RIS3 που καλύπτουν απόλυτα τόσο την Εθνική όσο και την Ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Η υλοποίηση του αναπτυξιακού οράματος αποβλέπει στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας που κρίνεται άκρως απαραίτητη στην υφιστάμενη οικονομική

ύφεση που πλήττει και την περιφέρεια. Τούτο θα επιτευχθεί με την κινητοποίηση του ενδογενούς δυναμικού και αξιοποίηση του υφιστάμενου ανθρώπινου δυναμικού.

Οι βασικοί στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού είναι:

- Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 1: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης αριστείας και της καινοτομίας».

- ΘΣ 2: «Ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ και ενίσχυση των εφαρμογών των».

- ΘΣ 3: «Προαγωγή της επιχειρηματικότητας με διευκόλυνση της αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω με θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων».

- Στρατηγικός Στόχος 2: Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων Ανθρώπινου Δυναμικού, - ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση (ΕΚΤ) «Πρώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ).

- Στρατηγικός Στόχος 3: Προστασία του Περιβάλλοντος - μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον. Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται και με το θεματικό Στόχο 6-Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη, της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι στόχοι της Στρατηγικής RIS3 αρχικά διαρθρώνονται σε ενότητες παρεμβάσεων με επιμέρους στόχους η κάθε μία εξ αυτών ήτοι Ανθρώπινο Δυναμικό, Έρευνα Τεχνολογία Καινοτομία, Επιχειρηματικότητα, Δικτύωση και μία οριζόντια ανάπτυξη εφαρμογών-διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις.

Βασική επιδίωξη είναι να εξασφαλιστούν, οι προϋποθέσεις για μια ευημερία που θα στηρίζεται στην ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με ενίσχυση κατά προτεραιότητα των επενδύσεων σε τομείς που αποδίδουν μακροχρόνια μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και δύνανται να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της Περιφέρειας. Έμφαση δόθηκε στην αγρα-βιοδιατροφή και την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, στο τουρισμό σε άμεση συνάρτηση με τον πολιτισμό και την Δημιουργική Βιομηχανία χωρίς να

παραγνωρίζεται ωστόσο η ανάγκη ενίσχυσης καινοτόμων δραστηριοτήτων στους τομείς των ενεργειακών εφαρμογών και πληροφορικής που τροφοδοτούν οριζόντια σχεδόν όλους τους παραπάνω τομείς εξειδίκευσης.

Ειδικότερα, η στρατηγική ανά τομέα εξειδίκευσης:

- Αγροδιατροφή: Η στρατηγική συνίσταται στην παραγωγής ανταγωνιστικών, ποιοτικών και ασφαλών τροφίμων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης, με υψηλή προστιθέμενη και διατροφική αξία. Με προτεραιότητα να αλλάξει το παραδοσιακό μοντέλο αγροτικής παραγωγής-επεξεργασίας τροφίμων, στους κλάδους παραγωγής χυμών και φρούτων, Οινοποιίας, Ελαιοπαραγωγής, Κτηνοτροφίας, Οπωροκηπευτικών(Ομάδες Παραγωγών) κλπ.

- Τουρισμός-Πολιτισμός: Η στρατηγική του Τουρισμού συνίσταται στην ανάδειξη του τουρισμού με το συνδυασμό του φυσικού και του πολιτιστικού αποθέματος σε ένα συνολικό προϊόν εμπειριών, που θα το χαρακτηρίζει η υψηλή ποιότητα σε όλες τις πτυχές των προσφερόμενων υπηρεσιών, με την ενίσχυση υποδομών , την δημιουργία ενός διατομεακού cluster(πρωτογενή-δευτερογενή-τριτογενή τομέα) προς ένα Οργανισμό Διαχείρισης Προορισμού με ταυτόχρονη λειτουργία περιφερειακού Παρατηρητηρίου Τουρισμού κλπ.

- Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς: Ενίσχυση της αριστείας και της παραγωγής νέας γνώσης στους τομείς προτεραιότητας των υλικών-κατασκευών. Βελτίωση του περιβάλλοντος της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων όπου ο ανταγωνισμός νοείται σε όρους ποιότητας και όχι κόστους. Αύξηση της διείσδυσης των υλικών-κατασκευών στην οικονομία και κοινωνία για τη δημιουργία επαρκούς ζήτησης προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου.

- Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς: Ανάπτυξη και αξιοποίηση Τεχνολογιών και εργαλείων έρευνας στους τομείς αγροδιατροφής και τουρισμού με συστήματα μέτρησης και βελτίωσης ποιότητας προϊόντων, λογισμικό και αυτοματισμοί στην παραγωγή αυτών, εφαρμογές καινοτόμες ως προς την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος Πρώτων Υλών, Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Τουρισμός, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Ενίσχυση του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών, Ανάπτυξη ευφυών υποδομών και συστημάτων μεταφορών και εφοδιαστικής αλυσίδας με σκοπό την αύξηση της προστιθέμενης αξίας και της ανταγωνιστικότητας των τοπικά παραγομένων προϊόντων και υπηρεσιών, ορθολογική χρήση ενέργειας και χρήση τεχνολογικών εφαρμογών στην ανακύκλωση ,αξιοποίηση παραπροϊόντων κλπ.

4.2 Ενότητα: Αξιολόγηση του σχεδιασμού της Στρατηγικής Ευφούς Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου – Σε έξι βήματα.

Η αξιολόγηση του σχεδιασμού της RIS3 Πελοποννήσου βασίζεται στα έξι βήματα του σχεδιασμού της στρατηγικής και στα επιμέρους στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση των βημάτων. Σε κάθε βήμα σχεδιασμού αντιστοιχούν τρία τέτοια στοιχεία, τα οποία χρησιμοποιούνται ως κριτήρια αξιολόγησης του σχεδιασμού της στρατηγικής.

4.2.1 - 1ο Βήμα-Ανάλυση των χαρακτηριστικών της περιφέρειας και των δυνατοτήτων που έχει για την ανάπτυξη και αξιοποίηση της καινοτομίας.

Η υφιστάμενη κατάσταση της Περιφέρειας περιγράφηκε στο προφίλ με την εξέλιξη του ΑΕΠ και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, την Τομεακή διάρθρωση της Παραγωγής σε Πρωτογενή-Δευτερογενή-Τριτογενή Παραγωγής/ΑΠΑ, στην παραγωγικότητα και στην αγορά εργασίας. Βασίστηκε σε στατιστικά δεδομένα όσο και σε βάθος ανάλυση του Εξαγωγικού Δυναμικού σε όρους αξίας προϊόντων ανά κατηγορία προϊόντων και χώρα προορισμού⁴³.

Η ανάλυση Δυνατοτήτων-Αδυναμιών-Ευκαιριών-Κινδύνων (SWOT)⁴⁴ αποτυπώνει το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον μιας κατά βάση αγροτικής Περιφέρειας.

Για καθέναν από τους Τομείς Πρωταθλητές και τους Τομείς Οριζόντιας Υποστήριξης, καταλήγει σε διατύπωση προτεραιοτήτων όπως αυτές καθορίστηκαν στα πλαίσια των Θεματικών Στόχων και αποτελέσαν και τα κύρια σημεία εστίασης των παρεμβάσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Η συνεισφορά των εμπλεκόμενων φορέων μερών δεν ήταν η πλέον καθοριστική στην ιεράρχηση των αναγκών και στον καθορισμό των σημείων υψηλού ενδιαφέροντος στην αλυσίδα αξίας των Τομέων Προτεραιότητας. Η απροθυμία των συλλογικών φορέων προήλθε σε διάφορους λόγους όπως η έλλειψη εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων σε αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, το πολύ μικρό μέγεθος αυτών, η

⁴³ Σχετικές Ενότητες 1.1.2 και 1.1.3 του Τελικού Παραδοτέου.

⁴⁴ Πίνακα σ.92 του παραδοτέου “Έξυπνη Εξειδίκευση έρευνας και καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020”

απουσίας κουλτούρας αλλά και εμπειρίας συνεργασιών. Η μόνη ουσιαστική ενεργοποίηση προήλθε από δύο μόνο ακαδημαϊκούς φορείς (ΣΕΙ Πελοποννήσου-Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας και Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών). Η επίτευξη του στόχου για κινητοποίηση του περιφερειακού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού, δεν κατέστη πλήρως εφικτή.

Η RIS3 προϋποθέτει πέραν και της ενεργούς συμμετοχής των συλλογικών φορέων των επιχειρήσεων, την αξιοποίηση των οι πολλαπλών συνεργειών , μεταξύ δύο Περιφερειών ήτοι Στερεάς Ελλάδος και Πελοποννήσου που παρουσιάζουν ομοειδή χαρακτηριστικά. Κάτι που δεν διαφαίνεται ούτε αποτυπώνεται στην Στρατηγική.

Με βάση τα αναφερόμενα η βαθμολογία που λαμβάνει η Στρατηγική ως προς το κριτήριο της ανάλυσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων είναι τέσσερα.

Στη στρατηγική όπως τονίσθηκε και ανωτέρω δεν παρουσιάζονται σχήματα συνεργασίας της περιφέρειας με άλλες περιφέρειες ούτε ροές γνώσης, αγαθών και υπηρεσιών σε διεθνές επίπεδο, παρά μόνο ευκαιρίες για μελλοντική αξιοποίηση, παρότι η εξωστρέφεια καλύπτεται σε ικανοποιητικό βαθμό μέσω των εξωτερικού εμπορίου των πρωταθλητών τομέων⁴⁵. Λόγω όμως των ελλείψεων που αναφέρθηκαν, η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, στο κριτήριο της εξωστρέφειας, θα βαθμολογηθεί με τέσσερα.

Η ανάλυση της στρατηγικής για την Επιχειρηματική Δυναμική της περιφέρειας, βασίστηκε στην χρήση και στατιστικών στοιχείων του Τελικού Παραδοτέου, για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, αλλά και στην άμεση διαβούλευση (Ερωτηματολογίου) τριάντα περίπου επιχειρηματικών παραγόντων και των φορέων διακυβέρνησης της RIS3. Όμως ο αριθμός συμμετοχής αυτών δεν μπορεί, βάσει του εύρους του, να αποτυπώσει την Δυναμική του Επιχειρηματικού Κόσμου της Περιφέρειας ούτε να δώσει πλήρη αντικειμενικά αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, η Στρατηγική στο κριτήριο αυτό λαμβάνει βαθμό τρία (3).

⁴⁵ Πίνακες Γ.1 Γ.1.Α, Γ.2, Γ.2.Α, Γ.3.,Γ.4.,Γ.5 του Τελικού Παραδοτέου.

4.2.2 - 2^ο Βήμα-Δημιουργία υγιούς δομής διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων εκ των κάτω, χωρίς αποκλεισμούς. Βαθμολόγηση Βήματος.

Αναφορικά με τις Δομές Διακυβέρνησης της RIS3, η Περιφέρεια Πελοποννήσου ήδη από Σεπτέμβρη του 2012, με απόφαση του Περιφερειάρχη, προχώρησε στην συγκρότηση του «Δικτύου εμπειρογνομόνων για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)» συγκεκριμένα, η αποστολή της ομάδας εμπειρογνομόνων της DG Regio (A. Reid, N. Κομνηνός, J. Sanchez, Π. Τσανάκας) ήταν για παροχή συμβουλών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων για τις πολιτικές έρευνας και καινοτομίας προς εκπόνηση της μελέτης RIS3. Θα προέβαιναν σε ενέργειες τέτοιας μορφής, προκειμένου να εξασφαλισθούν τα βασικά σημεία, όπως αυτά αποτυπώθηκαν στο κεφάλαιο 2 της παρούσης διπλωματικής, θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει τις παρεμβάσεις εκπροσώπων των φορέων που θα προέκυπταν μέσα από τις συναντήσεις και τις συνεργασίες με την με την ομάδα του προγραμματισμού της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής για την εκπόνηση της μελέτη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης. Θα ακολουθείτο το Χρονοδιάγραμμα για την εκπόνηση RIS3 της Πελοποννήσου καθώς και ο συντονισμός μεταξύ RIS3 Πελοποννήσου και εθνικού προγραμματισμού για την προγραμματική περίοδο 2014-2020.

Η δομή διακυβέρνησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης περιλαμβάνει δύο επίπεδα:

- Επιτελικό Επίπεδο-Αφορά τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων από τον Περιφερειάρχη και το Περιφερειακό Συμβούλιο και το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου που συγκροτήθηκε με την υπ αριθμ. απόφαση ΑΠ.: 18387/6687 4/2/2015 του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου και έχει γνωμοδοτικό χαρακτήρα σε θέματα προώθησης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια. Με βαθύτερη στόχευση την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της τοπικής οικονομίας καθώς και της απασχόλησης στην περιοχή. Σκοπός του είναι να προωθεί τον συντονισμό των δράσεων έρευνας, τεχνολογίας και καινοτομίας μεταξύ ακαδημαϊκών, ερευνητικών και παραγωγικών φορέων, προτείνοντας τις αναγκαίες δράσεις προς υλοποίηση από φορείς και συμπράξεις και προβαίνοντας στην αναθεώρησή τους, στις περιπτώσεις που αυτές δεν επιφέρουν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Να εποπτεύει την εφαρμογή της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και να εισηγείται τυχόν τροποποιήσεις της στη βάση των εκθέσεων αξιολόγησης της, ενώ θα συμμετέχει μέσω

ορισμένου μέλους του στο σύνολο των Δικτύων (Εθνικών - Ευρωπαϊκών) Έξυπνης Εξειδίκευσης.

- Εκτελεστικό Επίπεδο-Στο εκτελεστικό επίπεδο εντάσσονται οι φορείς που έχουν την ευθύνη της παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης της περιφερειακής RIS3, καθώς και οι φορείς διαχείρισης και οι φορείς υλοποίησης των σχετικών δράσεων. Περιλαμβάνει το Κέντρο Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου (ΚΜΣΚ-Π) το οποίο λειτουργεί ως μία και μοναδική πύλη επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στο περιφερειακό επίπεδο και αποτελεί τον εκτελεστικό φορέα των εισηγήσεων του ΠΣΚΕ. Ειδικότερα οι σκοποί του ΚΜΣΚ-Π είναι, οι ακόλουθοι:

- Υλοποίηση των κατευθύνσεων του ΠΣΚΕ, Ολοκλήρωση/υποστήριξη καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών, Προώθηση και η εξεύρεση οικονομικών πόρων, Προσέλκυση για εγκατάσταση, επιχειρήσεων, Ενημέρωση – αφύπνιση των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

- Διασύνδεση και συνεργασία μέσω εθνικών και διεθνών δικτύων καινοτομίας με αντίστοιχους φορείς και Λειτουργία του μηχανισμού παρακολούθησης της πορείας εφαρμογής της ΠΣΕΕ, τη σύνταξη των ετησίων εκθέσεων υλοποίησης, την αξιολόγηση της και την υποβολή προτάσεων αναθεώρησης της.

Μέχρι την πλήρη όμως λειτουργία του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας Πελοποννήσου προβλέπεται η πρόσληψη Τεχνικού Συμβούλου για την υποστήριξη της εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2014-2020 της Περιφέρειας. προγράμματα της ΕΕ. που σχετίζονται με την Έρευνα - Τεχνολογία – Καινοτομία.

Στη Στρατηγική αν και έχει διατυπωθεί η Δομή των οργάνων Διακυβέρνησης, η μη έγκαιρη συγκρότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας Πελοποννήσου και η μη ενεργή συμμετοχή του Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει ουσιαστικά στην Περιφέρεια Δομή Διακυβέρνησης, Το μοναδικό όργανο που καλείται να διαχειριστεί την RIS3 είναι ο Διοικητικός φορέας της Διαχειριστικής Αρχής ο μοναδικός για τον οποίο έχει καταγραφεί ποιος είναι και τι ακριβώς είναι ο ρόλος του. Επίσης η ΠΠ αναζήτησε την συνδρομή εξωτερικού συμβούλου εμπειρογνωμοσύνης RIS3 για τη συγγραφή της στρατηγικής RIS3.

Το κριτήριο λαμβάνει τον βαθμό δύο (2) καθότι η διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης συντελέστηκε με την βοήθεια Τεχνικού Συμβούλου και της Διαχειριστικής Αρχής, χωρίς την ουσιαστική συμμετοχή των άλλων φορέων του συστήματος διακυβέρνησης.

Η έλλειψη στην ουσία ενός αποτελεσματικού συστήματος διακυβέρνησης παραμένει ζητούμενο. Διαπιστώνεται ότι συνεχίζεται η ίδια πολιτική συμπεριφορά και σε αυτή την στρατηγική (ΕΤΑΚ) όπως και της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου (2007-2013). Σε εκείνη την περίοδο είχαμε την κεντρική κυβέρνηση να καθορίζει τις προτεραιότητες, τη στρατηγική και το επιχειρησιακό σκέλος (επιλογή δράσεων, χρηματοδότηση) για την ΕΤΑΚ. Η δε εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών, δεν διατηρήθηκε μετά το πέρας της χρηματοδότησης, καθότι οι επιχειρήσεις που ενεπλάκησαν σε προγράμματα απαιτούσαν ειλικρινή και έγκαιρη ανατροφοδότηση, ευελιξία, προσαρμογή των διαδικασιών, απόκτηση νέων δεξιοτήτων και αναδιανομή εξουσίας μεταξύ οργανισμών. Αυτή η “παράδοση” διαπιστώνουμε να εξακολουθεί να υφίσταται και σε αυτήν την στρατηγική δηλαδή η μη συμμετοχή των εμπλεκόμενων στο μερίδιο που τους αναλογεί, διατηρείται δηλαδή η επιφυλακτικότητα και η έλλειψη εμπιστοσύνης του ευρύτερου επιχειρηματικού τομέα. Συνεπώς, το δεύτερο κριτήριο, της ευρείας συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών, λαμβάνει τον βαθμό δύο (2).

Ο απαραίτητος λοιπόν διάυλος επικοινωνίας των εμπλεκόμενων φορέων δεν καλλιεργείται, πολύ δε περισσότερο η μη συμμετοχή με αντιπροσωπευτικό δείγμα φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Επιμελητηρίων, των επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών κέντρων και της Κοινωνίας των Πολιτών. Άρα διακρίνεται εμφανώς η έλλειψη «κουλτούρας συνεργασίας» με την απουσία συλλογικών οργανώσεων του ιδιωτικού τομέα σε περιφερειακό επίπεδο, με χαρακτηριστικό παράδειγμα απουσίας του αγροδιατροφικού τομέα, της μεταποίησης αλλά και του Τουρισμού που δεν είχε ούτε μία συμμετοχική εκπροσώπηση. Η «παραδοσιακή λειτουργία» των Επιμελητηρίων που μέχρι σήμερα τουλάχιστον απέχουν από την διαδικασία της Έξυπνης Εξειδίκευσης, δημιουργεί από πλευράς Περιφέρειας αυξημένες υποχρεώσεις και ανάγκες για την ενημέρωσή τους και την ευαισθητοποίησή τους. Αναδεικνύεται ως πρωτεύον το θέμα της ανοικτής επικοινωνίας των ενδιαφερομένων μερών και της προώθησης της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης μέσω των αρμοδίων Οργάνων, σε δράσεις που αφορούν τομείς την RIS3 τους οποίους προσδοκά η στρατηγική να τους ενδυναμώσει και να προωθήσει την Ε&Κ. Με βάση τα προαναφερόμενα το κριτήριο διαχείριση και επικοινωνία λαμβάνει τον βαθμό δύο (2).

4.2.3 - 3^ο Βήμα-Επεξεργασία ενός κοινού οράματος για το μέλλον της χώρας/περιφέρειας. - Βαθμολόγηση βήματος.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας για την περίοδο 2014 -2020, όπως αυτό εκφράζεται στο ΠΕΠ Πελοποννήσου, είναι «Πελοπόννησος πρότυπο αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη με την μεγιστοποίηση της αξιοποίησης του ανθρώπινου και τεχνολογικού κεφαλαίου».

Αυτό το αναπτυξιακό όραμα υιοθετήθηκε κατά τη διαβούλευση με τους τοπικούς κοινωνικούς, οικονομικούς και αυτοδιοικητικούς φορείς (με όσους τουλάχιστον εκπροσώπους συμμετείχαν) και του Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Το όραμα αυτό προσδιορίζει τον Στρατηγικό στόχο της RIS3 Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014–2020, ο οποίος είναι: «Καινοτόμος και αειφόρος αυτοτροφοδοτούμενη εξωστρεφής ανάπτυξη, με διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής».

Η οικοδόμησή του στηρίχθηκε πάνω στα υπάρχοντα πλεονεκτήματα της Περιφέρειας, των δυνατών τομέων του αγροδιατροφικού και του Τουριστικού-Πολιτιστικού, στοχεύοντας στην αναμόρφωση και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος της, με την αξιοποίηση, μέσω της τεχνολογίας και της γνώσης, της πλούσιας ιστορία της και της πληθώρας αρχαιολογικών χώρων και μνημείων που την απαρτίζουν.

Η αναβάθμιση του τεχνολογικού εξοπλισμού και η εισαγωγή καινοτομίας στους δυνατούς τομείς θα βελτιώσει την παραγωγικότητα και θα αυξήσει την προστιθέμενη αξία της παραγωγής με την ταυτόχρονη διασφάλιση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβαλλοντικού και πολιτιστικού αποθέματος της.

Υπάρχουν δυνατότητες και προοπτικές για ανάπτυξη και χρήσης προϊόντων ΣΠΕ, σε δίκτυα υψηλών ταχυτήτων και αντίστοιχων υπηρεσιών.

Στον πρωτογενή τομέα, για τη βελτίωση ελέγχου της ποιότητας, για την εμπορία, τη σήμανση, την ιχνηλάτηση και για την ανάπτυξη συστημάτων πιστοποίησης και τέλος την ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Στη μεταποίηση, για την εφαρμογή αυτοματισμών, ελέγχου και παρακολούθησης, μείωση του κόστους, αυτοματισμούς διασφάλισης ποιότητας, καθώς και με την αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media) για σχεδιασμό, προώθηση προϊόντων, ανακάλυψη νέων αγορών κλπ.

Στο τουρισμό / πολιτισμό, για την προβολή πολιτιστικών τουριστικών προορισμών, με νέα ψηφιακά μέσα, ελαχιστοποίηση του κόστους διαχείρισης και δαπάνης διαφήμισης.

Στις μεταφορές, για σύγχρονες έξυπνες προσεγγίσεις μεταφοράς, με στόχο την ελαχιστοποίηση του χρόνου και του κόστους ταξιδιού/μεταφοράς.

Όλες οι παραπάνω κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μπορούν να βελτιώσουν τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων και να αυξήσουν τις πωλήσεις, με καλύτερο branding και διαφήμιση, τη χρήση νέας γενιάς Συστημάτων Ένδο-επιχειρησιακού Σχεδιασμού-Enterprise Resource Planning (ERP) και Συστημάτων Διαχείρισης Πελατειακών Σχέσεων-Customer Relationship Management (CRM) εργαλεία, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες πλατφόρμες e-commerce και δημόσιες συμβάσεις.

Στη διακυβέρνηση, με εφαρμογή του e-government, για αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και εξασφάλιση της διαφάνειας.

Η RIS3 της ΠΠ μέσα από την Επιχειρηματική ανακάλυψη και τις προτεραιότητες των Δράσεων της Στρατηγικής φέρει μορφές καινοτομίας, όχι όμως τέτοιας μορφής που να επιφέρουν ριζική τεχνολογική ανανέωση κυρίως γιατί απευθύνεται σε ένα μεγάλο αριθμό μικρών επιχειρήσεων με έντονα προβλήματα βιωσιμότητας και ρευστότητας. Κατόπιν τούτου αναφορικά με το πρώτο κριτήριο, δηλαδή το όραμα να αφορά την καινοτομία κάθε μορφής, αξιολογείται με τον βαθμό τρία (3) διότι δεν έχει συμπεριληφθεί, στον βαθμό που θα έπρεπε, οι ανωτέρω μορφές καινοτομίας. Το δεύτερο κριτήριο ορίζει ότι το όραμα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει τις μεγάλες προκλήσεις του μέλλοντος ,και το έχει επιτύχει η στρατηγική σε σχετικά ικανοποιητικό βαθμό ωστόσο οι προκλήσεις που έχουν αποτυπωθεί είναι ως επί το πλείστον γενικές και αόριστες που δεν αποτυπώνουν το κοινωνικό γίνεσθαι της Περιφέρειας. Για το λόγο αυτό η Στρατηγική στο συγκεκριμένο κριτήριο λαμβάνει τον βαθμό δύο (2). Τέλος το τρίτο κριτήριο επισημαίνει την ανάγκη το όραμα να βασίζεται σε ανάλυση κινδύνου και η στρατηγική να έχει προβλέψει ένα σχέδιο αντιμετώπισης. Στο όραμα της Περιφέρειας αναλύονται οι Απειλές από το εξωτερικό περιβάλλον όπως η μη προώθηση διαρθρωτικών μεταβολών, ο ανταγωνισμός από αναπτυσσόμενες χώρες στην παραγωγή παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, το δυσμενές οικονομικό περιβάλλον εξαιτίας της κρίσης αλλά δεν διαφαίνονται να

καταγράφονται Στρατηγικές Αντιμετώπισης των απειλών αυτών. Συνεπώς στο κριτήριο αυτό η Στρατηγική λαμβάνει τρεις (3) βαθμούς.

4.2.4 - 4^ο Βήμα-Ανάλυση προτεινόμενων Δράσεων – Ιεράρχηση Προτεραιοτήτων.

Σε αυτό το Βήμα πρέπει να αποτυπώνεται η Δημιουργία και Επιλογή σεναρίων ανάπτυξης στους τομείς Αγροδιατροφή-Τουρισμός αλλά και σε άλλους τομείς δυναμικής της Περιφέρειας όπως της Μεταποίησης και οριζόντιων υποστηρικτικών τομέων (ΤΠΕ, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα).

4.2.4.1 Η Επιχειρηματική Ανακάλυψη στην Περιφέρεια.

Κατά την εκπόνηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης τονίζεται ότι, στηρίχθηκε στην καταγραφή των απόψεων των φορέων της αυτοδιοίκησης, των Επιμελητηρίων, των επιχειρήσεων, των εκπαιδευτικών κέντρων και των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων μέσω ανοιχτών ημερίδων, (Workshops) με εκπροσώπους επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ακαδημαϊκών φορέων. Στην διαβούλευση με τις αρμόδιες Εθνικές Αρχές, Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, Γενική Γραμματεία Έρευνας Τεχνολογίας (ΓΓΕΣ), Υπουργείο Εργασίας και τη συμμετοχή στο Δίκτυο για την Έξυπνη Εξειδίκευση.

Επίσης πραγματοποιήθηκε αποστολή 1.000 ερωτηματολογίων σε επιχειρήσεις της Περιφέρειας (δόθηκαν 27απαντήσεις) ενώ διενεργήθηκαν είκοσι (20) προσωπικές συνεντεύξεις με επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Καθορίστηκαν, αναφέρει το Τελικό Παραδοτέο οι Στρατηγικές Προτεραιότητες και οι Ενδεικτικές Δράσεις για τον Πρωτογενή Τομέα-Αγροδιατροφή & Γαστρονομία θέτοντας ως προτεραιότητες:

- Την παραγωγή νέων αγροδιατροφικών προϊόντων / πιστοποίηση ποιότητας υφιστάμενων την ποιότητα, πιστοποίηση, εξωστρέφεια.
- Την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Τη χρήση ΤΠΕ για αγροδιατροφή και το περιβάλλον.
- Την ανάδειξη της Πελοποννησιακής γαστρονομίας.

Και ως Στρατηγικές δράσεις:

- Συντονισμός της ανάπτυξης του γαστρονομικού τουρισμού μέσω ενός κεντρικού φορέα σε επίπεδο Περιφέρειας
- Δημιουργία Τοπικού Σήματος Ποιότητας.
- Καταγραφή και Ανάπτυξη του Γαστρονομικού Τουριστικού Χαρτοφυλακίου της Πελοποννήσου.
- Έρευνα και Ανάπτυξη.
- Κατάρτιση.
- Τοπικές Δια συνεργασίες και Δικτύωση (Clusters).

Με γνώμονα λοιπόν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, την ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων και τις δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών αναδείχθηκαν οι Τομείς Προτεραιότητας.

4.2.4.2 Αγροδιατροφικός τομέας με προϊόντα.

Τα αγροτικά προϊόντα που περιλαμβάνονται στο «Καλάθι Αγροτικών Προϊόντων» της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι τα ακόλουθα:

- Ελαιόλαδο (ΠΟΠ Καλαμάτα, ΠΟΠ Λακωνίας, ΠΓΕ Λακωνίας, Πετρίνας, Κροκεών Φοινικίου, Αργολίδας)
- Ελιές καλαμών
- Οίνοι (Αγιωργίτικο Νεμέας, Μοσχοφίλερο Μαντινείας, Μονεμβασιά-Μαλβάζια)
- Σταφίδα (Κορινθιακή, Σουλτανίνα)
- Εσπεριδοειδή και παράγωγα ηδύποτα (λικέρ)
- Σύκα
- Μήλα Τριπόλεως (Πιλαφά-Ντελίσιους)
- Καρπούζι Μεσσηνίας
- Κηπευτικά θερμοκηπίου (τομάτες, αγγούρια, πιπεριές, μελιτζάνες)
- Σκόρδα Τρίπολης
- Όσπρια (Φάβα Φενεού, Φακές)
- Πατάτες
- Αρωματικά Φυτά (Ταϋγκετος, Πάρνωνας, Μαίναλο, κλπ)
- Τυρί Φέτα ΠΟΠ, Σφέλα, Ταλαγάνι Μεσσηνίας
- Μέλι (Μαινάλου ΠΟΠ, Ταϋγκετος, κλπ)
- Αιγοπρόβειο κρέας

- Κατσικάκι Ταΰγετου-Σύγκλινο Μάνης
- Βόειο κρέας
- Χοιρινό κρέας
- Σηροτροφία
- Ψάρια
- Ζυμαρικά Πελοποννήσου
- Επιτραπέζια σταφύλια (φράουλα, σουλτανίνα)
- Αγκινάρα Ιρίων, Αγκριαγκινάρα Μικρομάνης
- Μελιτζάνα Τσακώνικη (Λεωνίδιο)

4.2.4.3 Τουρισμός-πολιτισμός και Δημιουργική Βιομηχανία.

Ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με την ανάπτυξη της γαστρονομίας και την ανάδειξη των τοπικών αγροτικών προϊόντων σε ποιοτικά «επώνυμα» προϊόντα, δημιουργεί διακριτή «εικόνα» στα τοπικά προϊόντα και ταυτόχρονα διευκολύνει την εξαγωγική προσπάθεια. Προωθεί μια πρότυπη τουριστική εμπειρία με την αξιοποίηση της πλούσιας ιστορικής και πολιτιστικής παράδοσης που προσφέρει ο προορισμός Πελοπόννησος και διασφαλίζει τη βιωσιμότητα των μικρών τοπικών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης και ανάδειξης της δικής τους ιδιαίτερης γαστρονομικής κουλτούρας, ιστορίας και δημιουργικής ικανότητας.

Η σύνδεση της τοπικής παραγωγής, γαστρονομίας και φιλοξενίας με όρους ποιότητας, εντοπιότητας και περιβαλλοντικής αειφορίας δημιουργεί το οικονομικό μοντέλο της “ενδογενούς ανάπτυξης” γεφυρώνοντας τους δυο πιο δυνατούς οικονομικούς κλάδους της Περιφέρειας.

Υπάρχουν και άλλοι οικονομικοί κλάδοι με ισχυρή παρουσία σε όρους αριθμού απασχολούμενων, αξίας παραγωγής και εξαγωγών, που χαρακτηρίζονται ως Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς ΤΠΕ, Ενέργεια κυρίως με την εξόρυξη άνθρακα και παραγωγή ενέργειας, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα.

Η ενδυνάμωση των κλάδων αυτών καθίσταται δυνατό με την αξιοποίηση της καινοτομίας, τη μεταφορά τεχνογνωσίας, αλλά κυρίως μέσω της χρήσεως καινοτόμων εργαλείων σε όλο το εύρος της αλυσίδας που αφορά τους κλάδους πρωταθλητές, καθώς και με την υποστήριξη δια τομεακών δράσεων δικτύωσης των

επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς, αξιοποίησης Πράσινης παραγωγής προώθηση σύγχρονων μοντέλων χρηματοδότησης εκπαίδευση προσωπικού σε καινοτόμες πρακτικές κα.

Η συνεισφορά των ενδιαφερομένων μερών δεν ήταν και η πλέον καθοριστική στην ιεράρχηση των αναγκών και στον καθορισμό των σημείων υψηλού ενδιαφέροντος στην αλυσίδα αξίας των Τομέων Προτεραιότητας καθότι, παρά την προσπάθεια που καταβλήθηκε για κινητοποίηση του περιφερειακού επιχειρηματικού και ερευνητικού δυναμικού, δεν κατέστη πλήρως εφικτή η επίτευξη του στόχου.

4.2.4.4 Βαθμολόγηση βήματος.

Αναφορικά με το πρώτο κριτήριο της αναθεώρηση των προηγούμενων προτεραιοτήτων δε γίνεται καμία αναφορά στις προτεραιότητες που είχαν αναδειχθεί στο παρελθόν. Οι στρατηγικές σχεδιασμού και υλοποίησης δράσεων, στους τομείς του αγροτουρισμού και λοιπών κλάδων χαράσσονταν σε Κεντρικό Επίπεδο και συμπεριλαμβάνονταν σε εθνικούς στρατηγικούς σχεδιασμούς. Δεν μπορούμε να αναζητήσουμε έλλειμμα στον σχεδιασμό της Περιφερειακής RIS3 ως προς αυτό το κριτήριο αν και προβληματίζει ότι δεν γίνεται καν μνεία σε προγράμματα περιόδου 2007-2013, επομένως στο κριτήριο αυτό η Στρατηγική βαθμολογείται με τρία (3).

Το δεύτερο κριτήριο της ανάλυσης, υπογραμμίζει την ανάγκη ευθυγράμμισης των προτεραιοτήτων με τα συμπεράσματα από την ανάλυση του περιφερειακού πλαισίου και τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης, Το κριτήριο αξιολόγησης, της συνοχής, δηλαδή ευθυγράμμιση των προτεραιοτήτων με τα συμπεράσματα της ανάλυσης του περιφερειακού πλαισίου λαμβάνει τον βαθμό τρία (3). Τέλος το τρίτο κριτήριο αξιολόγησης, κρίσιμη μάζα, λαμβάνει τον βαθμό τρία (3) καθότι οι διαθέσιμοι πόροι συγκεντρώνονται μεν σε ένα περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων αλλά η κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων και οι δυναμικοί τομείς προσδιορίζονται από αναλυτικά οικονομικά στοιχεία μικρού δείγματος επιχειρήσεων και μόνο (οικονομικές καταστάσεις-ισολογισμοί 580 επιχειρήσεων), χωρίς την παρουσία ερευνητικών κέντρων και εκπροσώπων άλλων παραγωγικών φορέων ή πανεπιστημιακών. Όμως χρησιμοποιήθηκαν-για τον εντοπισμό των δυναμικών

κλάδων-με όρους κύκλου εργασιών, κερδοφορίας και βιωσιμότητας, τα στοιχεία στα οποία αυτά διενεργήθηκαν ειδικές στατιστικές αναλύσεις⁴⁶.

4.2.5 - 5^ο Βήμα-Δημιουργία του κατάλληλου συνδυασμού πολιτικών, έργων και δράσεων. - Βαθμολόγηση Βήματος.

Η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της ΠΠ συνάδει με την Εθνική αναπτυξιακή στρατηγική και κατά συνέπεια συνάδει με την στρατηγική της Ένωσης για έξυπνη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και την επίτευξη οικονομικής κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Στο σχεδιασμό της RIS3 λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Πελοποννήσου μέσω των οποίων η στρατηγική του Προγράμματος, με το μίγμα πολιτικής που δημιουργεί θα επιφέρει ανάπτυξη στην έρευνα και την καινοτομία τους πρωταθλητές τομείς. Με την επίτευξη των στόχων της RIS3 θα έχουμε ταυτόχρονα και υλοποίηση των στόχων της Εθνικής και κατά συνέπεια και της Ευρωπαϊκής πολιτικής ως προς την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη. Τούτο επιτυγχάνεται με:

- Διεύρυνση και αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών.
- Ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας.
- Ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας.
- Συμπλήρωση – ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών, για την ανάπτυξη και την απασχόληση.
- Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων και μετάβαση σε φιλική για το περιβάλλον και με επάρκεια πόρων για ανάπτυξη απασχόληση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας στη δημόσια διοίκηση και διοικητική μεταρρύθμιση αυτής για αποτελεσματική αυτοδιοίκηση.
- Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής για άρση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων. Διατήρηση του επιχειρηματικού και παραγωγικού ιστού της με αναβάθμιση των επιχειρήσεων και σταθεροποίηση τους στην εσωτερική και διεθνή αγορά.
- Εκσυγχρονισμό/αναβάθμιση και διεύρυνση των τουριστικών επιχειρήσεων.

⁴⁶ Βλ. αναλυτικούς στατιστικούς πίνακες στο τέλος του Τελικού Παραδοτέου.

- Σύνδεση της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας με τις επιχειρήσεις και στήριξη αυτών από κατάλληλο μηχανισμό προκειμένου να καινοτομήσουν.
- Διεύρυνση και αναβάθμιση της πρόσβασης των πολιτών της περιφέρειας σε διοικητικές κοινωνικές και επιχειρηματικές υπηρεσίες με την χρήση ΤΠΕ.
- Ενημέρωση εκπαίδευση/κατάρτιση και ενίσχυση της πληροφορικής κουλτούρας των πολιτών στελεχών και επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Ο Προσδιορισμός Μείγματος Πολιτικής, Οδικού Χάρτη και συνθηκών Υλοποίησης του Προγράμματος Δράσης, επιτεύχθηκαν σε ικανοποιητικό βαθμό με τις προτεινόμενες παρεμβάσεις της Περιφέρειας προς τους πρωταθλητές τομείς και διασφαλίσθηκαν, κατά το δυνατό, οι ισορροπίες στα πλαίσια εφαρμογής των έξι Θεματικών Στόχων και των επενδυτικών προτεραιοτήτων.

Τούτο αποτυπώνεται στο Σχέδιο Δράσης⁴⁷ στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου» (Απρίλιος 2015) για τους τομείς πρωταθλητές αλλά και τους Οριζόντιους τομείς Υποστήριξης. Για κάθε παρέμβαση και κάθε τύπου δράσης προσδιορίζονται οι αντίστοιχοι δείκτες εκροών και δείκτες αποτελέσματος, οι δικαιούχοι των δράσεων και οι δυνητικά ωφελούμενοι καθώς και οι πηγές χρηματοδότησης.

Στον Πίνακα 3.1 Σχέδιο Δράσης (Action Plan) γίνεται συσχέτιση των Ενοτήτων Παρέμβασης της RIS με τις επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

Ακολούθως στον Πίνακα 3.2 αναλύεται το Σχέδιο Δράσης της RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε ότι αφορά:

- Στις προτεινόμενες/ενδεικτικές δράσεις της Έξυπνης Εξειδίκευσης ανά Επενδυτική Προτεραιότητα.
- Στη συσχέτισή τους με τις αντίστοιχες δράσεις που περιλαμβάνονται στα χρηματοδοτικά πλαίσια των Περιφερειακών, Τομεακών και Κοινοτικών Προγραμμάτων της επόμενης Προγραμματικής Περιόδου (ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020, ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020, ΠΑΑ 2014-2020, HORIZON 2020).

Επιπλέον στον Πίνακα 3.3 γίνεται αιτιολόγηση των αναμενόμενων πόρων από το ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020.

⁴⁷ Βλ. σ. 71-80 «Σχέδιο Δράσης (Action Plan).

Κατά συνέπεια το Σχέδιο Δράσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου με την ανάλυσή του στις παρεμβάσεις, στον προϋπολογισμό των σχεδίων στο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης αυτών καθώς και τη χρηματοδότηση πληροί τα κριτήρια της ισορροπίας σε κάθετους και οριζόντιους τομείς και παίρνει (4) τέσσερα και στα δύο κριτήρια.

Η ΠΣΕΕ Πελοποννήσου περιλαμβάνει, πράξεις που χρηματοδοτούνται από Τρία Προγράμματα και συγκεκριμένα το ΠΕΠ Πελοποννήσου, το ΕΠΑΝΕΚ και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Είναι ευνόητο ότι η ΠΣΕΕ δεν μπορεί να θέσει αναλυτικά κριτήρια και να «δεσμεύσει» τις Επιτροπές Παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, αλλά να προσδιορίσει τις γενικές αρχές/ενότητες των κριτηρίων, κριτήρια επιλογής κυρίως ποιοτικά, ποσοτικά ή και συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων, Τούτου συνεπάγεται ότι διαμορφώνει τις συνθήκες υλοποίησης μέσω της χρηματοδότησης μείγματος πολιτικής και εδώ παίρνει βαθμό τρία (3).

4.2.6 - 6^ο Βήμα-Δημιουργία μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης με την δημιουργία συστήματος τεκμηρίωσης της εφαρμογής της Στρατηγικής καθώς και την Επικοινωνία με Κοινωνικούς Εταίρους.

4.2.6.1 Μηχανισμοί παρακολούθησης

Η παρακολούθηση αποσκοπεί στο να επαληθεύσει ότι οι πόροι χρησιμοποιούνται σωστά και δαπανώνται για την παροχή των προβλεπόμενων εκροών σύμφωνα με τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων καθώς και ότι οι δείκτες εκροών εξελίσσονται προς την επιθυμητή κατεύθυνση. Η παρακολούθηση εντοπίζει επίσης τις αποκλίσεις από τους στόχους καθώς και τις καθυστερήσεις και τα εμπόδια στην εξέλιξη κάθε προτεραιότητας. Μετρά την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των παρεμβάσεων και προτείνει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα.

Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας που απαρτίζεται από εκπρόσωπους ερευνητικών και ακαδημαϊκών φορέων και εκπρόσωπους παραγωγικών και κοινωνικών φορέων θα είναι ο αρμόδιος φορέας για την παρακολούθηση της υλοποίησης της στρατηγικής RIS3. Θα δρα ως γνωμοδοτικό και εισηγητικό όργανο προς το Περιφερειακό

Συμβούλιο, το οποίο και έχει την ευθύνη λήψης αποφάσεων. Το ήδη υπάρχον ΚΜΣΚ-Π θα αποτελέσει τον φορέα/μηχανισμό παρακολούθησης και αξιολόγησης των προτεινόμενων δράσεων στο πλαίσιο της RIS3. Το κέντρο θα λειτουργεί ως μία και μοναδική πύλη επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στο περιφερειακό επίπεδο⁴⁸.

Και εντός αυτού θα λειτουργεί ως μονάδα/δομή το Παρατηρητήριο Τουρισμού Πελοποννήσου. Αναλυτικότερα, η διαδικασία της παρακολούθησης περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Παρακολούθηση της τήρησης των βασικών επιλογών, προτεραιοτήτων και κατευθύνσεων της στρατηγικής RIS3 με τη χρήση κατάλληλων διαδικασιών, δεικτών και συστημάτων εφαρμογής, ανατροφοδότησης και επικαιροποίησης.
- Συνεχή αποτίμηση και διατύπωση προτάσεων, διορθωτικών μέτρων, προγραμμάτων, πρωτοβουλιών, δράσεων και κάθε είδους ενεργειών που κατά περίπτωση απαιτούνται, καθώς και τον εντοπισμό ενεργειών που αντίκεινται ή δεν εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις ορθής εφαρμογής της RIS3.
- Παρακολούθηση της προόδου υλοποίησης των δράσεων της περιφερειακής στρατηγικής RIS3 και εντοπισμό ενδεχόμενων αποκλίσεων από τους προϋπολογισμούς, τα χρονοδιαγράμματα και το φυσικό αντικείμενο με υποβολή προτάσεων για διορθωτικές ενέργειες.
- Παροχή διαρκούς, αξιόπιστης και αντικειμενικής πληροφόρησης και τεκμηριωμένων απόψεων στους εμπλεκόμενους φορείς, στα αρμόδια όργανα και στους πολίτες.
- Συμβολή στην ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα έξυπνης εξειδίκευσης.
- Μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών άλλων χωρών σε σχετικά θέματα, εφόσον κριθεί σκόπιμο.

4.2.6.2 Δείκτες

Η παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου γίνεται στην βάση ενός πλέγματος δεικτών εκροών η πλειονότητα των οποίων ταυτίζεται με τους κοινούς δείκτες εκροών του Ελληνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου-ΕΔΕΣ (ΕΣΠΑ,ΕΚΣ, ΕΓΣΑΑ).

⁴⁸ Βλ. Τελικό Παραδοτέο.

Οι δείκτες είναι σχεδιασμένοι ώστε να ενεργοποιήσουν πιθανό επαναπροσδιορισμό των προτεραιοτήτων της RIS3 ή του μείγματος πολιτικής μέσω της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης.

Οι δείκτες εκροών μετρούν την πρόοδο των δράσεων που έχουν αναληφθεί προκειμένου να επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. δείκτες άμεσων αποτελεσμάτων μετρούν τις αλλαγές που πραγματοποιούνται στον τομέα παρέμβασης και οφείλονται στην επίδραση των χρηματοδοτούμενων δράσεων.

Συγκεκριμένα, οι μετρήσιμοι στόχοι για την Στρατηγική σε Περιφερειακό επίπεδο είναι ενδεικτικά οι ακόλουθοι⁴⁹.

4.2.6.2.i Δείκτες-Ανθρώπινοι πόροι.

Αύξηση του ποσοστού συμμετοχής εργαζομένων σε μαθήματα δια βίου μάθησης/κατάρτισης.

Αύξηση του ποσοστού αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο των απασχολούμενων και τι ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας.

4.2.6.2.ii Δείκτες-Έρευνα-Τεχνολογία-Καινοτομία.

Ποσοστό συμμετοχής ερευνητικών φορέων σε εθνικά και διεθνή ερευνητικά προγράμματα.

Ποσοστό % επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες ηλεκτρονικών παραγγελιών για προϊόντα ή/και υπηρεσίες μέσω ενός ιστότοπου (ισότοπος που χρησιμοποιεί η εταιρία γι' αυτό τον σκοπό - web sales).

Ποσοστό δαπανών των επιχειρήσεων που επενδύονται από αυτές για τεχνολογική ή μη τεχνολογική καινοτομία.

4.2.6.2.iii Δείκτης-Επιχειρηματικότητα- Δικτύωση.

Αριθμός συνεργαζόμενων επιχειρήσεων σε clusters που δημιουργούνται.

4.2.6.2.iv Δείκτης-Αξία εξαγωγών.

Κύκλος εργασιών επί των Πωλήσεων των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Για την διάδοση της χρήσης ΤΠΕ στις επιχειρήσεις χρησιμοποιείται ο δείκτης “ποσοστό επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες ηλεκτρονικών παραγγελιών για

⁴⁹ Δείκτες εκροών και ειδικών δεικτών αποτελέσματος για τους οποίους τίθεται τιμή-στόχος στο ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

προϊόντα ή/και υπηρεσίες μέσω ενός ισότοπου (ισότοπος που χρησιμοποιεί η εταιρία γι' αυτό τον σκοπό-web sales)".

4.2.6.3 Αξιολόγηση.

Για μια αποτελεσματική αξιολόγηση, στόχοι, πιθανές αστοχίες, μηχανισμός παρέμβασης, δείκτες και πλαίσιο της αξιολόγησης θα πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια κατά το σχεδιασμό και να παρουσιάζονται στα σχετικά κείμενα των δράσεων.

Η αξιολόγηση των δράσεων έχει ως στόχο τη διερεύνηση της συμβολής των δράσεων στην επίτευξη των αποτελεσμάτων (άμεσων και μακροπρόθεσμων), που μετρώνται με το σύστημα δεικτών και της επίδρασής τους στο περιφερειακό σύστημα καινοτομίας.

Τα θέματα τα οποία αντιμετωπίζει η αξιολόγηση είναι:

- Εάν τα αποτελέσματα τα οποία παρατηρούνται και αποτυπώνονται στους δείκτες αποτελέσματος έχουν παραχθεί εξαιτίας των αξιολογούμενων δράσεων ή από άλλους παράγοντες (attribution).
- Εάν επιτεύχθηκαν οι στόχοι των δράσεων και εάν αντιμετωπίστηκαν ή όχι οι συστημικές αστοχίες (systemic failures) και οι αστοχίες της αγοράς (market failures) που επιδίωξε να αντιμετωπίσει η δράση.
- Η προσθετικότητα (additionality) των δράσεων, δηλαδή σε ποιο βαθμό οι ωφελούμενοι θα πραγματοποιούσαν ανάλογα έργα χωρίς τη δημόσια χρηματοδότηση.
- Η προσθετικότητα συμπεριφοράς (behavioural additionality), δηλαδή σε ποιο βαθμό παρατηρούνται αλλαγές συμπεριφοράς των ωφελούμενων τόσο κατά την υλοποίηση των έργων όσο (και κυρίως) μετά την υλοποίησή τους.
- Η απλότητα και αποτελεσματικότητα στο σύστημα διαχείρισης και η ελαχιστοποίηση τους διαχειριστικού κόστους για τους ωφελούμενους.

Τα παραπάνω ερωτήματα μπορούν να διερευνηθούν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης των δράσεων αλλά πλήρη εικόνα μπορεί να διαμορφωθεί μόνο μετά την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων. Ιδιαίτερα τα ερωτήματα σε σχέση με τις μακροπρόθεσμες επιδράσεις όπως η αύξηση των πωλήσεων από νέα προϊόντα και υπηρεσίες, η αύξηση της παραγωγικότητας ή αλλαγές στους ωφελούμενους, όπως η προσθετικότητα συμπεριφοράς (behavioural additionality) μετά την υλοποίηση των

δράσεων και η ανάπτυξη συνεργασιών σε μόνιμη βάση κλπ, μπορούν να μετρηθούν μόνο μετά από ένα έως δύο χρόνια από την ολοκλήρωση των παρεμβάσεων.

4.2.6.4 Βαθμολόγηση.

Το σύστημα διαχείρισης στην Περιφέρεια έχει περιορισμένη δυνατότητα παρέμβασης και επηρεασμού της υλοποίησης. Συνεπώς η παρακολούθηση των εκροών και των αποτελεσμάτων έχει μόνο πληροφοριακό χαρακτήρα χωρίς να οδηγεί σε αναθεώρηση της RIS3.

Το σύστημα παρακολούθησης της Περιφερειακής RIS3 βασίζεται σε ένα σύστημα δεικτών εκροών και αποτελεσμάτων αντίστοιχων με τους δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων κυρίως του ΠΕΠ. Και ενώ οι τιμές των δεικτών εκροών του ΠΕΠ παρακολουθούνται από τη Διαχειριστική Αρχή με βάση ένα Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου που είναι καλά ορισμένο και ισχύει για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020. Δεν διαπιστώνεται το ίδιο στην παρακολούθηση της RIS3η οποία δεν είναι μόνο ΠΕΠ. Ένα όμως Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) για την παρακολούθηση της στρατηγικής από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης, όπου να καταχωρούνται όλα τα δεδομένα που αφορούν στις παρεμβάσεις που υλοποιούνται για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 δεν υφίσταται. Αναφορικά με το πρώτο κριτήριο του σχεδιασμού, δηλαδή την χρήση ενός συστήματος δεικτών εκροών και αποτελεσμάτων, η στρατηγική λαμβάνει πέντε (5) βαθμούς. Το δεύτερο κριτήριο αφορά την εγκαθίδρυση ενός λειτουργικού συστήματος παρακολούθησης της πορείας της RIS3 και ως εκ τούτου λαμβάνει ένα (1) βαθμό. Τέλος το τρίτο κριτήριο, αναθεώρησης της RIS3, λαμβάνει τον βαθμό μηδέν (0) καθότι δεν υφίσταται εντός αυτής διατύπωση για ανάγκη τακτικής αναπροσαρμογής και εκσυγχρονισμού.

4.2.7 Αξιολόγησης της Στρατηγικής RIS3 Πελοποννήσου.

Η αξιολόγηση του σχεδιασμού της RIS3 Πελοποννήσου βασίζεται στα έξι βήματα του σχεδιασμού της στρατηγικής και στα επιμέρους στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την υλοποίηση των βημάτων. Σε κάθε βήμα σχεδιασμού αντιστοιχούν τρία τέτοια στοιχεία, τα οποία χρησιμοποιούνται ως κριτήρια

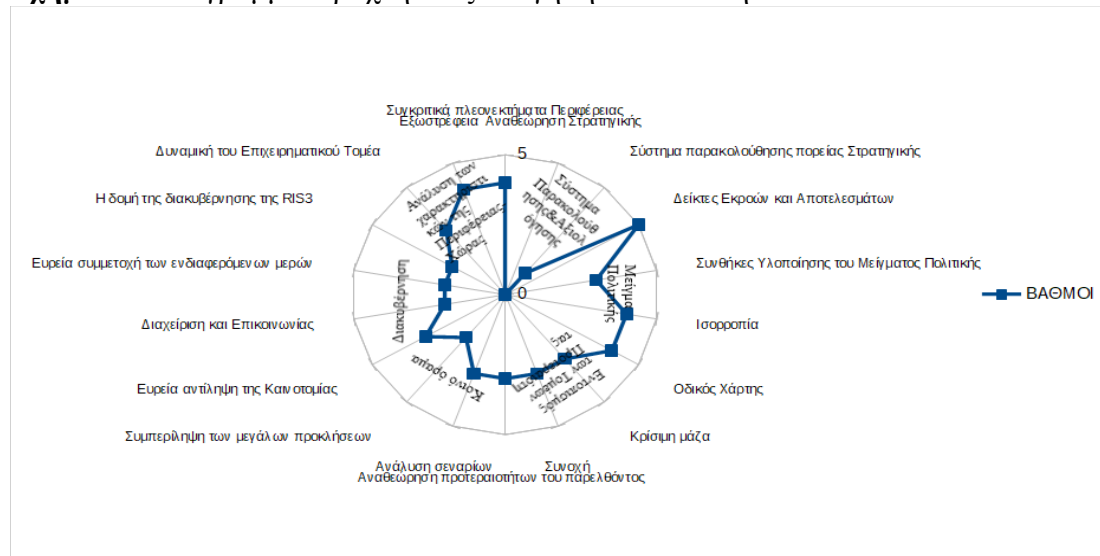
αξιολόγησης του σχεδιασμού της στρατηγικής. Επομένως η αξιολόγηση βασίζεται σε $6 \times 3 = 18$ κριτήρια. Τα εν λόγω 18 κριτήρια παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 11: Ο τροχός αξιολόγησης της Πελοποννήσου

Βήματα	Χαρακτηριστικά	Βαθμοί
Ανάλυση χαρακτηριστικών Περιφέρειας/Χώρας	Συγκριτικά πλεονεκτήματα Περιφέρειας	4
	των Εξωστρέφεια	4
	της Δυναμική του Επιχειρηματικού Τομέα	3
Διακυβέρνηση	Η δομή της διακυβέρνησης της RIS3	2
	Ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών	2
	Διαχείριση και Επικοινωνίας	2
Κοινό όραμα	Ευρεία αντίληψη της Καινοτομίας	3
	Συμπερίληψη των μεγάλων προκλήσεων	2
	Ανάλυση σεναρίων	3
Εντοπισμός των Προτεραιοτήτων	Αναθεώρηση προτεραιοτήτων του παρελθόντος	3
	Τομέων Συνοχή	3
	Κρίσιμη μάζα	3
Μείγμα Πολιτικής	Οδικός Χάρτης	4
	Ισορροπία	4
	Συνθήκες Υλοποίησης του Μείγματος Πολιτικής	3
Σύστημα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης	Δείκτες Εκροών και Αποτελεσμάτων	5
	Σύστημα παρακολούθησης πορείας Στρατηγικής	1
	Αναθεώρηση Στρατηγικής	0

Η ανωτέρα βαθμολογία αποτυπώθηκε σε ένα «Διάγραμμα Αράχνη» (Spider Graph). Η μπλε τεθλασμένη γραμμή υπογραμμίζει τα δυνατά και αδύνατα σημεία του σχεδιασμού της στρατηγικής (Κλίμακα 0-5, 1=ανεπαρκής, 2=χρειάζεται βελτίωση 3=καλός 4=πολύ καλός 5=άριστος).

Σχήμα 7: «Διάγραμμα Αράχνη»-Αξιολόγηση Πελοποννήσου

4.2.8 Συμπεράσματα από την αξιολόγηση του σχεδιασμού της Στρατηγικής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Πελοποννήσου κατά τον σχεδιασμό της επέλεξε καλώς τους Τομείς Προτεραιότητας. Η επιλογή έγινε με βάση τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των χαρακτηριστικών της περιφερειακής οικονομίας της, ακολουθώντας τη διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης μέσω της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και της δυναμικής του επιχειρηματικού τομέα (αριθμός συμμετοχής είκοσι οκτώ επιχειρήσεων).

Επίσης πέτυχε, αν και ευρισκόμενη σε οικονομική κρίση, να συγκεντρώσει χρηματοδοτικούς πόρους σε έναν περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων ώστε να προχωρήσει σε στοχευμένες παρεμβάσεις στους τομείς/δραστηριότητες που έχουν δυναμική για καινοτομική αριστεία και επιχειρηματική ανάπτυξη (κριτήριο Κρίσιμης Μάζας). Τομείς αυτοί θα καταστούν πρωταθλητές και θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στο επιχειρηματικό γίνεσθαι του Περιφερειακού ιστού της.

Το μείγμα της πολιτικής που ακολουθήθηκε στον σχεδιασμό της, διασφάλισε την απαιτούμενη ισορροπία ανάμεσα στους Άξονες Προτεραιοτήτων, των Θεματικών Στόχων και των ειδικών Στόχων-Δράσεων, καθορίζοντας τις συνθήκες μέσω των οποίων θα υλοποιηθούν οι συγκεκριμένες πολιτικές για έρευνα και καινοτομία στους

πρωταθλητές τομείς (αγροδιατροφικός, τουρισμός -δημιουργική βιομηχανία και λοιποί δυνατοί κλάδοι).

Η Στρατηγική λοιπόν, ως προς την στόχευση του οράματος, των στρατηγικών προτεραιοτήτων και των επιμέρους στόχων, ιεράρχησε και ανέδειξε ορθά τις προτεραιότητες του οικονομικό-κοινωνικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας. Προσδιόρισε την κρίσιμα μάζα των προϊόντων πιστοποιώντας αυτά ως ΠΟΠ και δημιούργησε την απαιτούμενη συνοχή με τους λοιπούς επίσης δυνατούς κλάδους της οικονομίας της, επιτρέποντας συνέργειες και μεταφορά γνώσης μεταξύ των ήδη υφιστάμενων αλλά και νέων επιχειρήσεων.

Έντονος όμως προβληματισμός σχεδιασμού του Βήματος Διακυβέρνησης, το οποίο εμφανίζει πολύ χαμηλή βαθμολογία στον τροχό αξιολόγησης, ως προς την δομή διακυβέρνησης της RIS3. Τόσο ως προς την μη ευρεία συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων όσο και στην μη επιτυχή διαχείριση και επικοινωνία της στρατηγικής. Τούτο αποτυπώνει ότι ο σχεδιασμός χρήζει την άμεση αναθεώρηση και ανασυγκρότηση της Δομής Διακυβέρνησης. Επίσης ο σχεδιασμός του βήματος Παρακολούθησης και Αξιολόγησης απαιτεί αναθεώρηση ως προς την πορεία υλοποίησης και αξιολογήσεως, μέσω συστήματος δεικτών εκροών και αποτελεσμάτων.

Κεφάλαιο 5^ο-Θεώρηση του σχεδιασμού Περιφέρειας Πελοποννήσου-Εξαγωγή συμπερασμάτων

5.1 Θεώρηση Σχεδιασμού

Έχοντας ολοκληρώσει την αξιολόγηση του σχεδιασμού της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια, παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον η ανάλυση αναφορικά ως προς τις επιδόσεις στα 18 κριτήρια για να εξαχθούν τα συμπεράσματα.

Μεσουράνησης της οικονομικής ύφεσης με μια ανεργία να καλπάζει τόσο σε εθνικά όσο και σε περιφερειακά επίπεδα, με ταυτόχρονη διαφυγή χιλιάδων νέων επιστημόνων στο εξωτερικό, με μια αγροτική κατά το πλείστον οικονομία, με υψηλό ποσοστό πληθυσμού της άνω των 65 ετών, κυρίως όμως με μια στενή-περιοριστική χρηματοδότηση. Η Πολιτική ηγεσία της Περιφέρειας ερχόμενη για άσκηση μιας Νέας Περιφερειακής θητείας (συνέχεια της προηγούμενης) γνώστης της ανωτέρω υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης και έχοντας ήδη τρέξει το Πρόγραμμα 2007-2013, χάραξε σχεδόν ταυτόχρονα τον Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και τον σχεδιασμό της Έξυπνης Εξειδίκευσης περιόδου 2014-2020.

Οι εθνικές και περιφερειακές αναπτυξιακές Προτεραιότητες έχουν αναφορά στην Διεύρυνση και Αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών και την λειτουργία ερευνητικών δικτύων μέσω της προώθησης και της αξιοποίησης ΤΠΕ. Κυρίαρχος δε στόχος, η όσο μεγαλύτερη συμμετοχή, του ανθρώπινου δυναμικού, στην αγορά εργασίας και η ενεργός ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση κοινωνικά και οικονομικά ευπαθών ομάδων.

Οι πόροι δεδομένοι και συγκεκριμένοι, κατευθύνονται μόνο μέσω Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και κάτω από την εποπτεία δημοσιονομικού ελέγχου σύμφωνα με τις μνημονιακές νομοθετήσεις και υπό την παρακολούθηση των Δεσμών κυρίως προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση Πρώτου και Δεύτερου βαθμού η οποία δέχεται καθοριστικό πλήγμα χρηματοδότησης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερόμενα απόλυτα φυσικό η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας να ακολουθεί την Εθνική αναπτυξιακή στρατηγική όπως εκφράζεται στο σχέδιο του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Ευρισκόμενη η περιφέρεια μπροστά στην άμεση ανάγκη ανάσχεσης της συρρίκνωσης της παραγωγικής/επιχειρηματικής δραστηριότητας και ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων αλλά και μπροστά στην ανάγκη προσέλκυσης επιχειρηματικών επενδύσεων, για διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης, προτάσσει και στηρίζει κάθε νέα καινοτόμο διαδικασία κάθε νέο προϊόν αναδεικνύοντας και προβάλλοντας τα αποτελέσματα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης μέσω της Στρατηγικής

Η έρευνα και η Καινοτομία και η χρήση ΤΠΕ θα διατρέξουν οριζόντια και κάθετα τους πρωταθλητές τομείς Αγροδιατροφικό, Τουρισμού- Πολιτισμού και Δημιουργικής βιομηχανίας, Μεταποιητικής βιομηχανίας και Λοιποί δυναμικοί κλάδοι καθώς επίσης και τους Οριζόντιους Υποστηρικτικούς Τομείς οι οποίοι θα υλοποιηθούν μέσα από χρηματοδοτούμενα προγράμματα του ΕΠΑΝΕΚ (ΕΤΠΑ) για οριζόντιες δράσεις όπως κουπόνια καινοτομίας, εμπορευματικών πάρκων, προώθηση Ιατρικού Τουρισμού, μελέτες για χρήση κοσμετολογίας παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων. Από το ΠΕΠ θα χρηματοδοτηθούν προγράμματα όπως σύσταση επιχειρησιακής ομάδας για εφαρμογή Γεωργία Ακριβείας, θερμοκηπιακές καλλιέργειες και λοιπές δραστηριότητες και από τα προγράμματα του ΠΑΑ 2014-2020 (ΕΓΤΑΑ) η ανάπτυξη πρότυπων βοσκοτόπων, η αξιοποίηση παραπροϊόντων Τυροκομείων, Ελαιοτριβείων κλπ. Επίσης προβλέπεται και η αξιοποίηση άλλων πηγών χρηματοδότησης όπως το HORIZON 2020.

Η απουσία χρηματοδοτικών εργαλείων που εν μέρει οφείλονται και στις παθογένειες της Περιφέρειας όπως το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων που δεν επιτρέπει δημιουργία οικονομιών κλίμακας, αλλά και μηχανισμών υποστήριξης της επιχειρηματικότητας και ιδίως των νέων που θέλουν να αξιοποιήσουν επιχειρηματικά τις ιδέες τους, ήταν και εξακολουθεί να καθιστά αλυσιτελή τη στόχευση της δημιουργίας νέων καινοτόμων επιχειρήσεων. Αυτή την λειτουργία προσπάθησαν να καλύψουν τα ανωτέρω χρηματοδοτικά προγράμματα γιατί χωρίς αυτά δεν καθίσταται εφαρμόσιμη η Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Διαπιστώνεται εν πολλοίς ότι οι επιμέρους πολιτικές χρηματοδότησης των παραπάνω τομέων προτεραιότητας καθορίζονται από Κεντρικά όργανα σχεδιασμού που αφορούν την Καινοτομία και την έρευνα και εκ τούτου ορθώς η Περιφέρεια κινήθηκε πάνω σε αυτές τις Στρατηγικές που εξασφάλιζαν ροή χρήματος σε αυτή.

Αναλύοντας το σχέδιο χρηματοδότησης ανά άξονα προτεραιότητας, ταμείο. Κατηγορία περιφέρειας και θεματικό στόχο.

Παρακολουθώντας την RIS3 μέσα από τις προσκλήσεις και τις προκηρύξεις των δράσεων επιβεβαιώνεται η προσήλωσή της στην Έρευνα και στην Καινοτομία (κουπόνια καινοτομίας), την ενίσχυση μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων για εκσυγχρονισμό μέσω της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και η σταθερή της πορεία στην ενσωμάτωσή της από το επιχειρείν της Πελοποννήσου.

Δημιουργήθηκε ένα στοχευμένο Σχέδιο Δράσης για την υλοποίηση της RIS3 με συγκεκριμένο προϋπολογισμό και χρονοδιάγραμμα (Κριτήριο Οδικός Χάρτης). Διατηρήθηκε ισορροπία ανάμεσα στους Κάθετους Τομείς Προτεραιότητας και στις Οριζόντιες Παρεμβάσεις σύμφωνα με τις Ευρωπαϊκές επιταγές (Κριτήριο Ισορροπία).

Τέλος δημιουργήθηκε, σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα, ένα σύστημα δεικτών εκροών και αποτελεσμάτων με στόχο για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση υλοποίησης της στρατηγικής (κριτήριο Σύστημα Δεικτών).

Αναφορικά με τις αδυναμίες του σχεδιασμού της Περιφερειακής RIS3, η Εξωστρέφεια των περιφερειών δεν αναλύθηκε όπως προτείνει ο Οδηγός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διότι δεν παρουσιάστηκαν οι σχέσεις της περιφέρειας με άλλες ελληνικές ή ξένες περιφέρειες σε επίπεδο ερευνητικό και επιχειρηματικό, ούτε ροές γνώσης, αγαθών και υπηρεσιών εκτός περιφέρειας. Απλά καταγράφηκε η προτροπή τέτοιου είδους συνεργασιών με την ομοειδή περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδος. Επιπρόσθετα, η αποτύπωση της θέση των περιφερειακών επιχειρήσεων και η ανάλυση των οικονομικών στοιχείων τους έγινε σχεδόν μόνο βιβλιογραφικά, αφού η συμμετοχή τους ήταν μικρού εύρους, μέσω στατιστικών πινάκων ΕΛΣΤΑΤ.

Επίσης, δεν γίνεται πρόβλεψη για διαδικασία αναθεωρήσεως των προτεραιοτήτων και του μείγματος πολιτικής από τυχόν αλλαγές στο οικονομικό πλαίσιο ή σε νέα δεδομένα που ενδεχομένως να προκύψουν εκτάκτως. Τέτοιου είδους σχεδιασμός της στρατηγικής περί αναθεωρήσεως (ως προς το όραμα και την ανάγκη ανάλυσης κινδύνων) και αξιολογήσεως από Ομότιμους («Αναθεώρηση από Ομότιμους» μέσω του “Κύκλου του Deming” κα), θα μπορεί να προσφέρει στους φορείς χάραξης πολιτικής μια νέα εικόνα της περιφερειακής RIS3

Επίσης δεν αναφέρεται η Στρατηγική σε Προηγούμενες Προτεραιότητες ούτε και λήφθηκαν υπόψη κατά τον σχεδιασμό της. Συνεπώς η τεχνογνωσία και η

πληροφορία που είχε δημιουργηθεί μέσα από την άσκηση της Πολιτικής Συνοχής και της Έρευνας και Καινοτομίας στην Περιφέρεια, παρέμεινε αναξιοποίητη, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην έλλειψη ασυνέχειας των πολιτικών αυτών στην χώρα μας, δεδομένου ότι αυτές καθορίζονται εν πολλοίς από τους κύκλους χρηματοδοτήσεων των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

5.2 Αδυναμίες του σχεδιασμού της RIS3 ως προς τη Δομή Διακυβέρνησης

Η Δομή Διακυβέρνησης αποτελεί το αδύνατο σημείο του σχεδιασμού της RIS3 Πελοποννήσου όπως τούτο αναδείχτηκε βάση της βαθμολογίας των κριτηρίων, επηρεάζοντας οριζόντια και κάθετα όλο τον σχεδιασμό της.

Στο πλαίσιο εκπόνησης της παρούσας Τελικής Εργασίας, θεωρήθηκε εξαιρετικά σημαντική η διενέργεια έρευνας για την χάραξη της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και την πορεία της από τον νομικά θεσμοθετημένο Αρμόδιο Όργανο της Περιφέρειας ήτοι τον φορέα Διαχείρισης & Παρακολούθησης (ΦΔΠ) αποστέλλοντας την 22/10/20 ένα σύντομο ερωτηματολόγιο με ερωτήματα που αφορούν την συγκρότηση και λειτουργία της Δομής Διακυβέρνησης ΠΠ.

Αναφερθήκαμε εκτενέστατα περί της Δομής Διακυβέρνησης συγκρότηση της οποίας το οποίο αποτελεί ένα από τα έξι βήματα σχεδιασμού της RIS3 και καταγράψαμε την συγκρότησή του και τον τρόπο που θα πρέπει να λειτουργεί. Έγινε αναφορά στη σύσταση του κορυφαίου όργανο της ΠΣΚΕ καθώς και του προϋπάρχοντος Κέντρου Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας (ΚΜΤΚ), το οποίο θα έπρεπε να ενεργοποιηθεί για την επιτυχή πορεία σχεδιασμού και εφαρμογής της RIS3

Με την υπ αριθμ. απόφαση ΑΠ.: 18387/6687 4/2/2015 συστάθηκε η συγκρότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας και κατά δήλωση της τότε Περιφερειακής Αρχής αποτελούσε το “κρισιμότερο όργανο της επόμενης πενταετία” κατά την πρώτη συνεδρίαση του οργάνου στην έδρα της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Τετάρτη 11 Φεβρουαρίου του 2015) το οποίο «θα κληθεί να εναρμονίσει τις κατευθύνσεις της νέας προγραμματικής περιόδου με την εξειδίκευση των κανόνων της καινοτομίας στην Περιφέρεια, να ιεραρχήσει τους στόχους της και να ενεργοποιήσει τις δυνάμεις της Πελοποννήσου».

Σήμερα η Νέα Περιφερειακή αρχή προβαίνει σε διαδικασία συγκρότησης του ΠΣΕΚ.

Ο δε Φορέας ΚΜΤΚ που η πολιτική αρχή της ΠΠ θεωρούσε βέβαιη και καθοριστική την λειτουργία του, ως μία μοναδική πύλη επιχειρηματικότητας, ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας στο περιφερειακό επίπεδο δεν εμφανίζεται να διαδραματίζει κανε ουσιαστικό ρόλο τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην παρακολούθησή της, το αντίθετο μάλιστα, λόγω ελλειμμάτων οδεύει σε κατάργηση, καθότι διαπιστώνεται η αναποτελεσματικότητα του. Συνεπώς απόλυτα εναρμονισμένη η απάντηση, στο ερώτημα μας, προς την ΦΔΠ. “αν χρήζει αναβάθμιση το σύστημα διακυβέρνησης και αν απαιτείται δημιουργία νέων θέσεων /οργάνων, το οποίο να είναι βασισμένο σε ένα καταγεγραμμένο πλαίσιο κανονισμών/οδηγιών/προτύπων για αποτελεσματικότερη Διακυβέρνηση”.

Όταν οι πολιτικές δεσμεύσεις δεν υλοποιούνται όπως τούτο επιβεβαιώνεται από την αρμόδια Περιφερειακή Διοικητική Αρχή “...δεδομένου ότι, μέχρι και σήμερα δεν έχει οριστεί δομή Διακυβέρνησης ούτε έχει συγκροτηθεί σε σώμα πολύ δε μάλλον δεν υφίστανται δημοσιευμένα πρακτικά”⁵⁰ και ότι η μόνη δομή είναι η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΕΠ, η οποία διατηρεί σε σταθερή βάση εξωτερικούς συνεργάτες για την υποστήριξή της είναι πασιφανές ότι υφίσταται έλλειμμα μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης της RIS3 στην αξιολογούμενη Περιφέρεια.

Στο Ερώτημα αν προτείνεται αλλαγή στο υπάρχον σύστημα σε συνάρτηση και με το Εθνικό τονίσθηκε στην απάντηση, η ύπαρξη αλληλοϋποστήριξης της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας καθώς και ότι η Στρατηγική δεν παρουσιάζει ιδιαίτερη ανάγκη επικαιροποίησης πέραν κάποιων στατιστικών δεδομένων και βεβαίως της καταμέτρησης των δυσμενών συνεπειών της τρέχουσας πανδημίας.

Άρα η Στρατηγική της RIS3 είναι σε μεγάλο ποσοστό επίκαιρη, ως προς τα πεδία προτεραιότητά της, τα οποία ταυτίζονται και με προτεραιότητες της Εθνικής δηλ. του Αγροτουρισμού-Τουριστικής, της Πολιτιστικής-Δημιουργικής Βιομηχανίας και των υπολοίπων τομέων. Στις επιμέρους προτεραιότητες, πολιτικών χρηματοδότησης που καθορίζονται σε Κεντρικό επίπεδο, δεν επιβεβαιώνεται στην πράξη και η πηγή χρηματοδότησης της Στρατηγικής. Τούτο αποτυπώνεται σε όλες

⁵⁰ Βλ. ζ..2 από 1 έως 8 του ερωτηματολογίου.

σχεδόν τις Περιφέρειες της Επικράτειας. Η πλειονότητα των παρεμβάσεων των RIS των Περιφερειών αφορούν σε δράσεις κρατικών ενισχύσεων, δεδομένου ότι απευθύνονται σε επιχειρήσεις. Οι Δράσεις αυτές υλοποιούνται μέσω εκχώρησης σε Φορέα Διαχείρισης Κρατικών Ενισχύσεων. Και σε συνάρτηση με την ανάπτυξη και εφαρμογή σχετικά πολύπλοκων συστημάτων και διαδικασιών που απαιτούνται αλλά και την δέσμευση σημαντικού ανθρώπινου δυναμικού καθίσταται ανάγκη απλούστευση του συστήματος και μιας ισχυρά μεταξύ τους συνεργασίας, ίσως με την υιοθέτηση ενός Μηχανισμού Συνεργασίας μεταξύ ΓΓΕΤ και Περιφερειών.

5.2.1. Αδυναμίες χρηματοδότηση της RIS σε συνάρτηση με την έννοια “τοπικού και δημοσίου χαρακτήρα υπόθεση”

Η παρακολούθηση της RIS3 σε συνάρτηση με το ΠΕΠ Πελοποννήσου όπως καταγράφονται στους Θεματικούς Στόχους ΘΣ 1,2,3 ⁵¹ επιβεβαιώνει τον πολύ καλό σχεδιασμό της, τον οποίο και εμείς τον επιβραβεύσαμε με την βαθμολογία αλλά και οι απαντήσεις της ΦΔΠ (βλ. σελ.7) ότι στηρίχθηκε ως ένα βαθμό στην Επιχειρηματική Ανακάλυψη και η επιλογή των δικαιούχων έγινε από τους κλάδους των στρατηγικών προτεραιοτήτων όμως δεν εντοπίζονται, από τις προκηρυγμένες προτάσεις, ολοκλήρωσή των, και η πρόοδο αυτών, κινείται σε χαμηλά επίπεδα και δε απορρόφηση ανέρχεται μόλις στο 5.30%.

Αυτό που θα πρέπει να κρατήσουμε όμως είναι ότι, αν και το ποσοστό συμμετοχής των επιχειρήσεων ήταν μικρό, για το εύρος του επιχειρηματικού χώρου της περιφέρειας, η Διαδικασία της επιχειρηματικής Ανακάλυψης πρόσθεσε αξία, στην διαδικασία εκπόνησης και υλοποίηση της Στρατηγικής, αν κρίνουμε ότι συμμετείχαν 180 εντεταγμένα έργα στο ΠΕΠ ανεξαρτήτως πορείας υλοποίησής τους.

Η ανωτέρω συμμετοχή δίνει το δικαίωμα να κατανοήσουμε τη λογική της RIS3 αλλά και το έκδηλο ενδιαφέρον των ΜΜΕ στην ενίσχυση των πρωτοβουλιών για έρευνα και καινοτομία, αναβάθμιση ποιοτικού ελέγχου εργαστηρίων κλπ. Τέτοιες προκλήσεις δράσεων που τείνουν σε μια πιο ουσιαστική αντιμετώπιση της αγοράς και της έρευνας καθώς και τον απεμπολισμό της “ελληνικής επιχειρηματικής κουλτούρας” της ευκαιριακής επιδοτήσεως, μας δημιουργούν κλίμα αισιοδοξίας για μια μετάβαση στο σεβασμού της χρηματοδότησης για έρευνα και καινοτομία.

⁵¹ Βλ. σελίδα ερωτηματολογίου από 4 έως 8 ερωτηματολογίου.

Δεν μπορούμε να διακρίνουμε την ίδια αντιμετώπιση απέναντι στην Στρατηγική από πλευράς εθνικού και περιφερειακού επιπέδου καθότι και τα δύο θεσμικά όργανα της πολιτείας δια των διαχειριστών των επικαλούνται Αιρεσιμότητες και Αυτοδεσμεύσεις για την μη ενεργοποίηση και υλοποίηση των παρεμβάσεων προβάλλοντας και εστιάζοντας στην έλλειψη Ψηφιακής Σύγκλησης και στην δυσλειτουργία του πληροφοριακού συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ).

Οι επικληθείσες Αιρεσιμότητες και Αυτοδεσμεύσεις είναι αυτές που δημιουργούν δυσλειτουργία όχι μόνο εντός των Τοπικών Υποθέσεων αλλά επεκτείνεται και στην την Κεντρική Διοίκηση. Η Περιφερειακή RIS3 για να είναι ‘ζωντανή’ και να εισπράξει η επιχειρηματική Κοινότητα της Περιφέρειας την πολυπόθητη χρηματοδότηση μέσω της οποίας θα επέλθει ο μετασχηματισμός της. ζητούμενο της Στρατηγικής “Ευρώπης 2020”, θα πρέπει τουλάχιστον να βρίσκονται σε μια συνεχή ενήμερη, για τις προτεραιότητες στον τομέα ΕΤΑΚ.

Μπορεί η πρόσφατη Καλλικρατική Μεταρρύθμιση Ν.3852 ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010. “Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης” να έχει συνδράμει σε ένα μεγάλο βαθμό στην Αποκέντρωση Αρμοδιοτήτων όμως εξακολουθούν και υφίσταται οι επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες μεταξύ των φορέων της κεντρικής κυβέρνησης και της κεντρικής κυβέρνησης με τις περιφερειακές αυτοδιοικήσεις για πολιτικές ΕΤΑΚ. Τούτο ξεδιπλώνεται κυρίως σε ότι έχει να κάνει με την ροή της χρηματοδότησης των προγραμμάτων των Περιφερειακών Στρατηγικών όπως αυτές θεσμοθετήθηκαν και για τις δέκα τρεις Περιφέρειες.

Τη ροή η Κεντρική Εξουσία την κρίνει και την ελέγχει υπό τη στενή έννοια της χρηματοδότησης του κάθε Περιφερειακού Προγράμματος αν δηλαδή αυτό μπορεί και να χρηματοδοτηθεί σε εθνικό επίπεδο και όχι σε Περιφερειακό. Καθότι η χρηματοδότηση των Περιφερειακών Προγραμμάτων τέθηκε κάτω από την έγκριση του Εθνικού και Προγράμματος και για την ΕΤΑΚ.

Και σε αυτή την Εθνική προσπάθεια μετασχηματισμού της Ελληνικής Οικονομίας εστιασμένη στην παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας, στην ουσία η Περιφέρεια δέχθηκε την εκ άνω εφαρμογή της τόσο σε χάραξη πολιτικών εφαρμογών Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης σε οκτώ (8) επιλέξιμους κλάδους όσο όμως και στην υλοποίησή τους μέσω εγκρίσεως και χρηματοδοτήσεως των ΕΠ από

τα ΕΔΕΤ, κατά παράκληση μιας ακόμη φοράς του άρθρου 102 παρ 1 του Συντάγματος όπου ορίζεται ότι η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Και σε αυτή τη Στρατηγική η εθνική επιλογή επικράτησε η έννοια της “τοπικής υπόθεσης” έναντι της ευρείας έννοιας του “τοπικού συμφέροντος”. Έννοιες που δεν επιλύθηκαν δια μία ακόμη φορά με την τελευταία Αναθεώρηση του Συντάγματος.

Η Κεντρική Διοίκηση λοιπόν διατηρεί το δικαίωμα να κρίνει αυτή πότε και αν, θα χρηματοδοτήσει Περιφερειακό Πρόγραμμα, βάσει του κριτηρίου του Τοπικού ή Δημοσίου συμφέροντος, αν δηλαδή αυτό ξεπερνά τα στενά όρια του τοπικού και μπορεί να καλυφθεί από τα Εθνικά. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση δέχθηκε και σε αυτή την περίπτωση των Στρατηγικών των RIS3, την αρχή δηλ. της δημόσιας υπόθεσης-δημόσιου συμφέροντος να προέχει της έννοιας του τοπικού ενδιαφέροντος. Παρακάμπτοντας και πάλι την βάση της γενικής οργανωτικής αρχής της επικουρικότητας δηλ. το κράτος οφείλει να διεκπεραιώσει μια δημόσια υπόθεση μόνο αν αυτή, δεν μπορεί να διεκπεραιώνεται εξίσου καλά ή καλύτερα από τους τοπικούς οργανισμούς αρχή που περιλαμβάνεται στην Συνθήκη της ΕΕ.

Τα προβλήματα αυτά τα εστιάζει ο ΟΟΣΑ (2011, Πίνακας 3.6) ως προς:

- Διαθεσιμότητα χρηματικών πόρων, οι οποίοι να μην κατευθύνονται προς περιφερειακό επίπεδο αλλά να καλύπτουν εθνικά προγράμματα με πιστεύοντας ότι το εθνικό πρόγραμμα καλύπτει τις ανάγκες και της Περιφέρειας.
- Τα διοικητικά όρια, τα γεωγραφικά σύνορα μιας περιφέρειας μπορεί να μην ανταποκρίνονται στα πραγματικά γεωγραφικά όρια στα οποία λειτουργεί μία οικονομική δραστηριότητα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου όπως τονίσθηκε και στο προφίλ της δεν ταυτίζονται τα γεωγραφικά με τα διοικητικά όρια.
- Τη διοικητική ικανότητα.
- Τη στοχοθεσία, πχ η υιοθέτηση ενός στόχου για ένταση δαπανών Ε&Α 1% σε εθνικό επίπεδο μπορεί να μην είναι υγροποιήσιμη αυτούσια σε περιφερειακό επίπεδο και αυτή η ένταση παρατηρείται στην ΠΠ με τους ισχύος δείκτες Ε&Α.
- Το πλαίσιο πολιτικής – όταν οι αρμοδιότητες των Υπουργείων δεν λαμβάνουν υπόψη τη συμπληρωματικότητα που απαιτούν οι διατομεακές πολιτικές.
- Την ασυμμετρία σε επίπεδο πληροφοριών – όταν διαφορετικά επίπεδα της κυβέρνησης δεν έχουν όλες τις πληροφορίες που χρειάζονται για να σχεδιάσουν και

να υλοποιήσουν τις πολιτικές τους, άμεση η ανάγκη της ΠΠ ΟΠΣ έντονη η έλλειψη ψηφιακών εργαλείων για υποστήριξη της RIS3 όπως σημειώνεται στην απάντηση του ερωτήματος μας περί αντλήσεως στοιχείων για δράσεις της Στρατηγικής⁵².

- Τη λογοδοσία. Τα αποτελέσματα των πολιτικών ΕΤΑΚ δεν είναι «ορατά» στο ευρύ κοινό και συνεπώς οι πολιτικές ηγεσίες αποφεύγουν να αναλαμβάνουν τις σχετικές ευθύνες
- Τα αποτελέσματα των Πολιτικών της ΕΤΑΚ συμβάλλουν στον αργό αλλά σταθερό μετασχηματισμό της οικονομίας, όμως τούτο δεν θα το εισπράξει η πολιτική αρχή που θα το προκαλέσει αλλά οι επόμενες άρα δεν παράγει άμεσο πολιτικό όφελος. Ένας ισχυρός λόγος για την μη ένθερμη στήριξη στην RIS3 να είναι και αυτός. Ο οποίος να δικαιολογεί το έλλειμμα επικοινωνίας και δημοσίου διαλόγου της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την RIS3, με τους εμπλεκόμενους φορείς και κυρίως με την επιχειρηματική της κοινότητα

Η επικοινωνία επομένως πρέπει να κυριαρχεί στις πολιτικές της Περιφέρειας για να καταστήσει κοινωνούς και συμμετόχους, τους Φορείς προς χάραξη μιας πραγματικά καθολικής στρατηγικής που θα καλύπτει τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Η ευαισθητοποίηση, εκτός από ενημέρωση του κοινού για τους στόχους της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τον εντοπισμό πιθανών εταίρων και τη δέσμευσή τους να συμμετάσχουν στη διαδικασία, και εδώ πρέπει να υπάρξει συνεργασία με ομοειδείς Περιφέρειας⁵³.

Επανερχόμενη, αφού λάβουμε υπόψη εδώ ότι, η Περιφέρεια κινήθηκε εν μέσω οικονομικής ύφεσης, με υψηλούς δείκτες ανεργίας, με απουσία σημαντικών χρηματοδοτικών εργαλείων, συνεκτιμώντας επίσης τις διαρθρωτικές και μακροχρόνιες παθογένειες της περιφερειακής επιχειρηματικότητας όπως, του μικρού μεγέθους επιχειρήσεων, την παντελή έλλειψη καινοτομίας, την απουσία κουλτούρας και εμπειριών συνεργασιών δεν ανέπτυξε την Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευση οριζόντια και κάθετα στο Περιφερειακό της Ιστό. Δεν ανέπτυξε συνεργασίες με την Πανεπιστημιακή Κοινότητα, τα Ερευνητικά Κέντρα, τα Οικονομικά Επιμελητήρια, τις Αγροτικές Ενώσεις και τους Συνεταιρισμούς αλλά και με κοινωνικό-πολιτιστικούς φορείς και φορείς του Τουρισμού. Την ίδια πολιτική ακολουθεί ακόμη και σε αυτές τις Νομικές οντότητες που είχαν δημιουργηθεί κάτω από την δική της ευθύνη,

⁵² Βλ. απάντηση ΦΔΠ, σ. 9 ως προς τα οριζόντια προβλήματα.

⁵³ ΟΟΣΑ, 2011, Πίνακας 3.7.

έχοντας ως σκοπό δημιουργίας, την ανάληψη και υλοποίηση δράσεων για παραγωγή και ανάπτυξη έρευνας- καινοτομίας και τεχνολογίας.

Το ζήτημα της επικοινωνίας, της ενημέρωσης για τα τεκταινόμενα είναι και η ενθάρρυνση της συμμετοχής των ως άνω εμπλεκομένων, στις διαδικασίες της RIS3 υπάρχει, ακόμη και μέχρι σήμερα, και είναι ένα σημαντικό έλλειμμα που επιτείνεται από την μη ύπαρξη ορατού αποτελέσματος, για ενίσχυση της καινοτομίας και την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών προς την πλευρά των επιχειρήσεων, με έργα που είχαν συγχρηματοδοτηθεί κατά το παρελθόν.

5.2.2 Προβλήματα Οριζόντια & Προβλήματα ΕΠ όπως καταγράφονται από την Διαχειριστική Αρχή της ΠΠ βάσει του ερωτηματολογίου.

Οι ανωτέρω απόψεις-παρατηρήσεις ενισχύονται από την απάντηση που λάβαμε στο υποβληθέν ερώτημα: “Από την μέχρι τώρα εμπειρία σας παρακαλώ σχολιάστε την μέχρι τώρα πορεία της διαδικασίας σχεδιασμού και έκδοσης προσκλήσεων προς τους δικαιούχους (για παράδειγμα καθυστερήσεις στα στάδια ενεργοποίησης των προσκλήσεων, επάρκεια μηχανισμών αξιολόγησης των προτάσεων που υποβλήθηκαν, διαχείρισης εγκεκριμένων προτάσεων και λύσεις που δόθηκαν).”

Στην απάντηση αναφέρονται τα ακόλουθα:

- I. Υπήρξε καθυστέρηση στη σύσταση και σύγκληση της Επιτροπής Παρακολούθησης στα ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020 καθώς και έγκρισης του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου
- II. Υπήρχαν μια σειρά από αιρεσιμότητες και αυτοδεσμεύσεις που έπρεπε να εκπληρωθούν είτε σε εθνικό, είτε σε περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να καταστεί εφικτό να ενεργοποιηθούν παρεμβάσεις.
- III. Υπήρξαν δυσκολίες στη λειτουργία του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων.
- Ις. Έπρεπε να επιλεγούν Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης για τις δράσεις Κρατικών Ενισχύσεων ΜΜΕ (πλην των ερευνητικών έργων).

Το εγχείρημα για τη δρομολόγηση μιας νέας προσέγγισης στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό όπως είναι η κατάρτιση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ήταν εξ' αρχής ιδιαίτερα δύσκολο λόγω:

- Προβλήματα των επιχειρήσεων λόγω της μακροχρόνιας ύφεση.
- Του πολύ μικρού μεγέθους των επιχειρήσεων.
- Της απουσίας κουλτούρας αλλά και εμπειρίας συνεργασιών (ένθεν και ένθεν) μεταξύ επιχειρήσεων – ακαδημαϊκών –ερευνητικών κέντρων αλλά και την απουσία ενός φορέα/μηχανισμού/σχήματος.
- Της αδυναμίας των συλλογικών φορέων να μετέχουν ενεργά και να αναλάβουν πρωτοβουλίες.
- Της περιορισμένης συμμετοχής / ενεργοποίησης ακαδημαϊκών/ερευνητικών φορέων στις διαδικασίες επιχειρηματικής ανακάλυψης.
- Της μη ύπαρξης ορατού αποτελέσματος για την ενίσχυση της καινοτομίας και της παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις από σχετικά έργα που είχαν συγχρηματοδοτηθεί κατά το παρελθόν.

Περαιτέρω για την εφαρμογή της ΠΣΕΕ της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνεχίζουν ακόμα και σήμερα να υφίστανται προβλήματα που αφορούν :

- Στην απουσία «δικαιούχων» ιδιαίτερα για την υλοποίηση «άυλων (soft) ενεργειών» που απαιτούν την εθελοντική συμμετοχή μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων.
- Το σύνολο των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων, μουσείων κλπ λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού χωρίς να υπάρχει η ώσμωση και η συνεργασία με την Περιφέρεια και πολύ περισσότερο με τις επιχειρήσεις.
- Το γενικότερο πρόβλημα της έλλειψης «κουλτούρας συνεργασίας», της απουσίας συλλογικών οργανώσεων του ιδιωτικού τομέα σε περιφερειακό επίπεδο.

5.3 Προτάσεις βελτίωσης και αναβάθμισης της Στρατηγικής RIS3 εκ των έσω

Η παρούσα δεκαετία που ήδη διανύσαμε τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό/ περιφερειακό επίπεδο, την χαρακτηρίζει η οικονομική ύφεση, και που σήμερα παίρνει άλλη μορφή με τον επέλαση της πανδημίας του Covid 19, έκανε επιτακτική την ανάγκη βελτίωσης τόσο του πλαισίου όσο και του περιβάλλοντος, σε ότι αφορά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων της υγείας, του περιβάλλοντος, της καταπολέμησης της ανεργίας, κυρίως της νεανικής και της αυξανόμενης «φυγής» των πιο δυναμικών ομάδων πληθυσμού προς το εξωτερικό.

Το όχημα που θα αποτελέσει το μοχλό αύξησης παραγωγικότητας και οικονομικής ανάπτυξης, είναι η ενίσχυση της Έρευνας και της Καινοτομίας, που με

την δική τους συνδρομή θα βελτιωθεί ο παραδοσιακός τρόπος άσκησης της επιχειρηματικής και οικονομικής δραστηριότητας.

Στο πλαίσιο της στρατηγικής “Ευρώπη 2020”, αναδεικνύεται η έννοια της Στρατηγικής για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategy for Smart Specialization), έτσι ώστε η χώρα αλλά και κάθε περιφέρεια, να εστιάσει στην ενίσχυση συγκεκριμένων κατηγοριών επενδύσεων, που θα προσδώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στην οικονομία.

Η Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση συνδέει την γνώση με την οικονομική ανάπτυξη μέσω νέων τρόπων όπως είναι η επιχειρηματική ανακάλυψη. Στοχεύει στην αναδιοργάνωση παραδοσιακών τομέων καθώς επίσης και στον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων επιχειρήσεων με όχημα την Εθνική Στρατηγική ΕΤΑΚ για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020

Το ελληνικό σύστημα ΕΤΑΚ, έχει να επιδείξει ισχυρά σημεία όμως, δεν έχουν αξιοποιηθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ξεπεραστούν διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας και να ενσωματωθεί η ερευνητική δραστηριότητα στις παραγωγικές διαδικασίες, βελτιώνοντας τη συνολική εικόνα, σε σύγκριση με τις επιδόσεις των άλλων χωρών της ΕΕ, αναδιοργάνωση παραδοσιακών τομέων καθώς επίσης και στον εκσυγχρονισμό των υφισταμένων επιχειρήσεων με όχημα την Εθνική Στρατηγική ΕΤΑΚ για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020

Στην παρούσα εργασία παρουσιάστηκε η Στρατηγική Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3) 2014-2020, μιας από των εθνικών Περιφερειών η Περιφέρεια Πελοποννήσου τόσο σε επίπεδο θεματικών προτεραιοτήτων της όσο και σε επίπεδο προτεινόμενων παρεμβάσεων, δομημένο σε ενότητες- κεφάλαια, ακολουθώντας σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού την Εθνική Στρατηγική.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, προέκυψε ότι η ποιότητα σχεδιασμού της RIS3 στο Επιχειρησιακό Σκέλος είναι υψηλή, γεγονός που εν πολλοίς οφείλεται και στην εμπειρία που είχε αποκομίσει η Διαχειριστική Αρχή της από την πολυετή ενασχόλησή της με το σχεδιασμό και τη διαχείριση των προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής.

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελεί έναν πρωτοσύστατο-καινούργιο θεσμό στα Ελληνικά Οικονομικά δεδομένα που επιβλήθηκε και στις

περιφέρειες «εκ των άνω», και μάλιστα αποτελεί «εκ των προτέρων αιρεσιμότητα» (ex ante conditionality) για τη χρηματοδότηση των δράσεων Έρευνας και Καινοτομίας από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ. Έτσι συχνά αντιμετωπίζεται με καχυποψία τόσο από τον επιχειρηματικό κόσμο που καλείται να συμμετέχει ενεργά στην Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης αλλά και από το καινοτομικό οικοσύστημα. Η εν λόγω δυσπιστία εδράζει και στην ίδια την λογική της RIS3, η οποία-εξ ορισμού- εστιάζει σε τομείς πρωταθλητές άρα ενέχει τον κίνδυνο αποκλεισμού συγκεκριμένων παραγωγικών ομάδων/κλάδων.

Στην χώρα μας είναι γεγονός ότι υπάρχει έλλειψη καλλιέργειας πολιτικής -οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των φορέων της Τριπλής Έλικας (Επιχειρήσεις, Ερευνητικοί Φορείς, Περιφερειακή-Κεντρική Διοίκηση). Είναι επιτακτική ανάγκη να αντιληφθούν οι φορείς της Τριπλής πολύ δε μάλλον της τετραπλής Έλικας ότι η εκπόνηση της RIS3, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο είναι, ένα Win-Win-Win παίγνιο και ότι όλοι θα βγουν κερδισμένοι από την εφαρμογή του. Τούτο ιδιαίτερα πρέπει και οφείλει να το ενστερνισθεί η κάθε διατελούσα κεντρική ή Αυτοδιοικητική Αρχή. Δηλαδή ότι τα οφέλη σχεδιασμού και της υλοποίησης μπορεί να μη τα γευτεί αυτή κατά την τρέχουσα θητείας της όμως συνδέει το όνομά της και το έργο της με την ανάπτυξη της πόλης, της περιφέρειας, της Χώρα γενικότερα. Ιδιαίτερα τώρα που στην περίοδο σχεδιασμού για την ε νέα Προγραμματική Περίοδο (2021-2027) και θα έπρεπε ήδη να έχουν επιστρατευθεί όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, για να διασφαλιστεί η όσο το δυνατό μεγαλύτερη δυναμική παρουσία των .

Η Διαδικασία που διατρέχει όλα τα στάδια της εκπόνησης της Στρατηγικής, είναι της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης, ένας νέος όρος που καλείται η κάθε δομή διακυβέρνησης να τον επαναλαμβάνει σε τακτά χρονικά διαστήματα για μεγαλύτερη συμμετοχή εντός των ορίων της ευρισκομένων ενδιαφερόμενων μερών αλλά και φορέων εκτός της δικής της εμβέλειας. Σε αυτό το σημείο επισημαίνετε ότι θα έπρεπε η Πολιτεία να δώσει κίνητρα ή να επιβραβεύει τους συμμετέχοντες σε αυτήν την προσπάθεια, ούτως ώστε να ωθήσει τις περιφέρειες να επιδιώξουν την συνεργασία με άλλες ελληνικές και ευρωπαϊκές με κέρδος, τη γνώση από την ανταλλαγή εμπειριών και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών.

Τα ανωτέρω τέθηκαν και ως ερώτημα προς την Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας και προτάθηκε από την πλευρά της⁵⁴ ο Σχεδιασμός και η Προώθηση Διαδικτυακής Πύλης, που θα λειτουργεί ως εργαλείο για την υποστήριξη των αναλαμβανόμενων δράσεων διαχείρισης παρακολούθησης και εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Επίσης προτάθηκε η Ανάπτυξη Βάσης Δεδομένων/Δημιουργία Μητρώου Επιχειρήσεων/Φορέων στο πλαίσιο λειτουργίας της Διαδικτυακής Πύλης που θα διαθέτει πληροφορίες και στοιχεία ανά πυλώνα της RIS3, για την αγορά, για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, για τα μακροοικονομικά μεγέθη της εθνικής, περιφερειακής και τοπικής οικονομίας, για την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια. Και τα δύο θα αποτελέσουν τον δίαυλο επικοινωνίας με τις επιχειρήσεις-αποδέκτες, το ερευνητικό δυναμικό της Περιφέρειας, τους φορείς και το ευρύτερο κοινό, ενώ θα λειτουργήσει ως μέσο διάχυσης πληροφορίας, γνώσεων, εμπειρίας και τεχνογνωσίας που θα έχουν σταδιακά συγκεντρωθεί.

Το ΠΣΕΚ για το οποίο η σημερινή αρχή έχει προκηρύξει πρόσκληση ενδιαφέροντος προς συγκρότηση του όπως αναλυτικά αναφέραμε στην παρούσα εργασία δεν έχει ακόμη επιτελέσει το έργο του όπως ο Ν. 4310/2014 ορίζει. Απαιτείται επείγοντως άμεση σύσταση, για να είναι σε θέση να αναλάβει, ενεργότερο ρόλο κατά την επόμενη Προγραμματική Περίοδο (2021-2027).

Στο προτεινόμενο Μοντέλο Δομής Διακυβέρνησης που προτάθηκε στην παρούσα εργασία ως συγκρότηση ενός ολιγομελούς εκτελεστικού οργάνου με αποφασιστικές αρμοδιότητες στο Φορέας Διαχείρισης και Παρακολούθησης καθότι αυτή είναι η αρχή που θα καλείται να επηρεάσει και τα στάδια σχεδιασμού και την υλοποίηση-παρακολούθηση και αξιολόγηση της RIS3. Θα πρέπει λοιπόν εγκαίρως να θεσμοθετηθεί και να καταστεί «υποχρεωτικό» εργαλείο. Η στελέχωσή του όπως και των υπολοίπων διευθύνσεων των περιφερειών θα πρέπει να δρομολογηθεί με κατάλληλο επιστημονικό προσωπικό. Επομένως απαιτείται να ξεκινήσει έγκαιρα η εκπόνηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης την νέα προγραμματική περίοδο με τον κατάλληλο εκ των προτέρων προγραμματισμό καθώς και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων και των διδαγμάτων της, από την υλοποίηση της τρέχουσας Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης ,κατά τον σχεδιασμό της νέας (2021-2027).

⁵⁴ Βλ. σ.12 ερωτηματολογίου.

Επιπροσθέτως προτείνονται τα εξής:

- Ενεργοποίηση του μηχανισμού υποστήριξης οικοσυστήματος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.

- Άμεση συγκρότηση του ΠΣΕΚ και ενεργός συμμετοχή εκτενή στην διαβούλευση όλων των εμπλεκόμενων φορέων του οικονομικού-κοινωνικού- ακαδημαϊκού και κέντρων ερευνών της Περιφέρειας επιμελητηρίων αγροτικών συνεταιρισμών εκπροσώπων τουριστικών, πολιτιστικών και λοιπών φορέων στους οποίους εμείς αν και απευθύναμε σχετικό ερωτηματολόγιο μέχρι και σήμερα διαπιστώνουμε τη πρόθεση μη ενεργούς συμμετοχής. Δεδομένου ότι άλλοι δεν γνώριζαν περί σχεδιασμού RIS3 και άλλοι όπως τα επιμελητήρια επέδειξαν επιφυλακτικότητα έναντι του θεσμού. Τούτο σημαίνει ότι η Περιφέρεια θα πρέπει να προχωρήσει στις ακόλουθες ενέργειες:

- Καλλιέργεια μιας νέας νοοτροπίας από το σύνολο των ενδιαφερόμενων μερών και υποστήριξη του νέου θεσμού της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

- Μεγιστοποίηση του βαθμού συμμετοχής & ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης των μετόχων της τριπλής έλικας. Παροχή κινήτρων από το κράτος και την περιφέρεια για την συμμετοχή.

- Συμμετοχή των περιφερειών σε «Αξιολογήσεις από Ομότιμους» μέσω της Πλατφόρμας S3 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συνεργασία με άλλες ελληνικές και ευρωπαϊκές περιφέρειες για ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας.

Το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (ΥΠΑΝΕΠ) και η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) θα πρέπει να προσφέρουν μεγαλύτερη υποστήριξη στις ελληνικές περιφέρειες για την διαμόρφωση και υλοποίηση των Περιφερειακών RIS3.

5.4 Προτάσεις βελτίωσης και αναβάθμισης της Στρατηγικής RIS3 με την συνδρομή της Κεντρικής Διοίκησης

Απέναντι στο νεοπαγή αλλά καινοτόμο θεσμό που ήρθε “εκ των άνω” στα χέρια της κάθε εθνικής αλλά κυρίως Περιφερειακής αρχή ήτοι και της Μυθικής Περιφέρειας Πελοποννήσου για να αποτελέσει ένα Εργαλείο στην υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος της μέσω των ενισχύσεων των ερευνητικών υποδομών των επιχειρησιακών επενδύσεων την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ του ηλεκτρονικού εμπορίου και εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική μάθηση υγεία πολιτισμό και κυβέρνηση που όλα αυτά θα συμβάλουν στον μετασχηματισμό της και

από παραδοσιακή αγροτική περιφέρεια να μετασχηματιστεί σε μια σύγχρονη καινοτόμο που προάγει την καινοτομία και αξιοποιεί τις νέες ιδέες και ενισχύει την υπάρχουσα επιχειρηματικότητα για περισσότερες θέσεις εργασίας και αξιοποίηση του ικανού ανθρώπινου δυναμικού της.

Προς επίτευξη του ανωτέρω στόχου θα πρέπει η Περιφέρεια Πελοποννήσου αλλά και κάθε άλλη περιφέρεια να έχει την συνδρομή όλων των συναρμόδιων υπουργείων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της RIS3. Τα Υπουργεία αυτά είναι Ανάπτυξης και Επενδύσεων (ΥΠΑΝΕΠ) και η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, το Υπουργείο Τουρισμού και το Υπουργείο Πολιτισμού.

Υποβάλαμε στο Υπουργείο Τουρισμού σχετικό ερωτηματολόγιο για την RIS3 καθότι διαπιστώσαμε ότι κατά τον σχεδιασμό αυτής δεν συμμετείχαν εκπρόσωποι από κανένα εμπλεκόμενο φορέα τουρισμού της περιφέρειας. Ακόμη και σήμερα, που συντάσσεται η εργασία δεν έχουμε λάβει απαντήσεις. Κρίνουμε σκόπιμο να καταθέσουμε κάποιες απόψεις-προτάσεις που εκτιμούμε ότι θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος που περνά μέσα από συνεργασίες άλλων δυνατών -πρωταθλητών κλάδων της περιφέρειας και αφορούν ένα σημαντικό κύκλο επιχειρήσεων όπως καταγράφονται στην σχετική απάντηση της ΦΔΠ απάντηση⁵⁵ και εμείς θα συμπεριλάβουμε σε αυτές τις χαρακτηριζόμενες ως Ομάδες Παραγωγών οι οποίες βάσει του άρθρου 27 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 μπορούν να αποτελέσουν ένα πολύ ενεργό τμήμα του αγροτικοζωικού τομέα. Στην ενότητα εντάσσονται οι δράσεις που αφορούν σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων οι οποίες θα πρέπει να συνεργήσουν για να παραχθεί ένα σύνθετο τουριστικό προϊόν που περιλαμβάνει γαστρονομία, κατάλυμα, παραγωγό γεωργικού προϊόντος. Τούτο απαιτεί την ύπαρξη ενός φορέα που θα συντονίζει τις δράσεις τουριστικής προβολής την προώθηση και το marketing στις διεθνείς αγορές του τουριστικού προορισμού Πελοπόννησος αναδεικνύοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Αντίστοιχος συλλογικός φορέας με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων που καλύπτουν το σύνολο των «τουριστικών επιχειρήσεων» δεν υφίσταται σήμερα σε επίπεδο Περιφέρειας καθότι αυτό βρίσκεται στην αρμοδιότητα του ΕΟΤ και του αρμόδιου Υπουργείου Τουρισμού

⁵⁵ Βλ. σ. 9 και 10 του ερωτηματολογίου.

Και σε αυτή την περίπτωση παρατηρούμε επικάλυψη Κεντρικών και Περιφερειακών Πολιτικών που σύγχυση δημιουργούν και αποτροπή συμμετοχής των επιχειρήσεων. Πρώτα θα πρέπει να καθοριστούν τα όρια εμπλοκής των δύο αυτών κέντρων λήψεως αποφάσεως ως προς την χάραξη και υλοποίηση στρατηγικών κλάδων της οικονομίας όπως ο Τουρισμός και οι Περιφέρειες να μπορούν και να σχεδιάζουν και να υλοποιούν στρατηγικές όπως η RIS3 αφού αυτές βρίσκονται πολύ κοντά στις επιχειρήσεις και γνωρίζουν τα διαρθρωτικά και μη προβλήματα.

Ο Φορέας Τουρισμού που θα απαρτίζεται από όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό εμπλεκόμενων επιχειρήσεων θα πρέπει να καλύπτει σε εύρος όλες τις περιφερειακές Ενότητες με αντίστοιχα κέντρα αναφορών τουριστικού ενδιαφέροντος χρησιμοποιώντας ΤΠΕ, να είναι στελεχωμένος από ανθρώπους του Τουρισμού εκπροσώπους όλων των ομοειδών κλάδων που κινούνται γύρω από το Προϊόν και να έχουν στην διάθεσή τους όλα τα εργαλεία που παρέχει μια καλά δομημένη Διαδικτυακή Πύλη Τουρισμού συνδεδεμένη και με τα συναρμόδια υπουργεία και με τον ΕΟΤ.

Βασική κατεύθυνση του σχεδιασμού της Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης της Πελοποννήσου εστιάζεται στην ανάδειξη των προτεραιοτήτων που προκύπτουν μέσα από την διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης και στοχεύει στον εντοπισμό νέων επιχειρηματικών ευκαιριών για την αξιοποίηση της νέας γνώσης και την ενσωμάτωσή της σε αλυσίδες αξίας. Η στρατηγική της στον τομέα της αγροδιατροφής, στοχεύει στη μετατροπή των διαρθρωτικών αδυναμιών του τομέα σε ισχυρά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσα από την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας με στόχο την είσοδο σε εξειδικευμένες, υψηλής τιμής, αγορές νωπών και μεταποιημένων γεωργικών προϊόντων και τροφίμων, ακολουθώντας μια στρατηγική διαφοροποίησης με βάση την ανώτερη ποιότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των προϊόντων, όπως είναι η γεύση και το άρωμα, η θρεπτική τους αξία και η συμβολή τους σε έναν υγιή τρόπο ζωής, καθώς και η σύνδεσή τους με την τοπική ιστορία και τον πολιτισμό. Στους στόχους εντάσσεται και η πολιτική της παραγωγής πρώτων υλών υψηλής ποιότητας για τη μεταποιητική βιομηχανία, αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα κλιματολογικά και εδαφικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας.

Οι δράσεις που θα υποστηριχθούν στοχεύουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής στις αγορές,

στην βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των μεταποιημένων προϊόντων στη αιφόρα διαχείριση της πρωτογενούς παραγωγής και μεταποίησης καθώς και στην κατανόηση και διάδοση της σχέσης της παραδοσιακής διατροφής με την υγεία, την ευεξία και την μακροζωία⁵⁶.

Η ανωτέρω αναφορά του σχεδιασμού της RIS3 ήρθε ως απάντηση ερωτήματος για ύπαρξη ανάγκης αλλαγής των στρατηγικών προτεραιοτήτων της, η οποία όμως όπως μας διαβεβαιώνει η Διαχειριστική Αρχή της περιφέρειας παραμένει επίκαιρη τόσο ως προς την στόχευση, το όραμα τις στρατηγικές προτεραιότητες και τους επιμέρους στόχους, αν και έχουν επέλθει μεταβολές στο επιχειρηματικό και παραγωγικό περιβάλλον.

Τούτο έρχεται να αποδείξει ότι το εργαλείο που ονομάζεται RIS3 αποδεικνύεται αρκετά καλό και αποτελεσματικό στα χέρια της κάθε περιφερειακής αρχής.

Για πρώτη φορά η Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση υποχρεώθηκε να προβεί σε εκπόνηση Σχεδίου Δράσης

Να αποτυπώσει και να αναλύσει τις Δυνατότητές της αλλά και της Αδυναμίες της , να εντοπίσει τις Ευκαιρίες αλλά και να εκτιμήσει την ύπαρξη Απειλών, όπως αυτές αναδεικνύονται στο ευρύτερο μακροοικονομικό, μικροοικονομικό, δημογραφικό και ερευνητικό περιβάλλον της μέσα από τις γενικές γραμμές τις SWOT Ανάλυσης. Η οποία ανάλυση συνδιαμορφώθηκε, από βιβλιογραφικά στοιχεία, από συναντήσεις διαβούλευσης, όσες τουλάχιστο έγιναν μέχρι την σύνταξη της, καθώς και από την έρευνα του πεδίου των επιχειρήσεων, που και αυτή επίσης δεν αξιοποιήθηκε πλήρως , λόγω της μικρής ανταπόκρισης των επιχειρήσεων.

Στην χώρα μας είναι γεγονός ότι υπάρχει έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ των φορέων της Τριπλής Έλικας (Επιχειρήσεις, Ερευνητικοί Φορείς, Περιφερειακή-Κεντρική Διοίκηση και Κοινωνία Πολιτών). Είναι αδήριτη ανάγκη να αντιληφθούν οι φορείς της τριπλής ή τετραπλής Έλικας ότι η εκπόνηση της RIS3 για την χώρα μας είναι ένα Win-Win-Win παίγνιο και ότι όλοι θα βγουν κερδισμένοι.

Η ενθάρρυνση όλων των εμπλεκόμενων μερών να ενστερνιστούν ένα κοινό όραμα θα είναι ίσως η μεγάλη επιτυχία της RIS3 δεδομένου ότι, θα θέτει τις βάσεις

⁵⁶ Βλ. Παράρτημα Ι για προτεινόμενες καινοτόμες δράσεις στους τομείς προτεραιότητας.

συνεργασιών σε κάθε επίπεδο Επιχειρήσεων, Ερευνητικών Φορέων, Περιφερειακής-Κεντρικής Διοίκησης και Κοινωνία Πολιτών.

Προς την κατεύθυνση θα πρέπει να εστιάσει και να στοχεύσει η νέα συγκροτούμενη Δομή Διακυβέρνησης- Διαβούλευση για την νέα Προγραμματική Περίοδο (2021-2027) ώστε να οδηγήσει την Περιφέρεια σε εξωστρεφείς δρόμους και να αναπτύξει Δυναμική η Επιχειρηματικότητα του Περιφερειακού Ιστού της και η οποία θα συμβάλει στην δημιουργία των νέων θέσεων εργασίας και σε καλύτερη ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

Η RIS3 της Περιφέρειας Πελοποννήσου θα πρέπει να συμβάλει στο να καταστεί η οικονομία της πιο ανταγωνιστική, να δημιουργηθεί προστιθέμενη αξία στην καινοτομία, να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης υψηλής ποιότητας και να προστεθεί ένα ευρύ φάσμα νέων εμπειριών. Αφού λάβουν υπόψη οι συγκροτούντες την Δομή Διακυβέρνησης ότι θα πρέπει να συντελέσουν στη διάδοση των ορθών πρακτικών και στην ανάπτυξη νέου επιχειρηματικού πνεύματος, σε συνδυασμό με μια λειτουργική ενιαία ψηφιακή αγορά και έξυπνη εξειδίκευση που μπορεί να οδηγήσει σε νέες δεξιότητες, γνώσεις, καινοτομία και απασχόληση προκειμένου να γίνει καλύτερη εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και των πάσης μορφής καινοτομιών.

Για να συντελεί η ανάπτυξη μιας τέτοιας στρατηγικής RIS3 θα πρέπει να αναπτυχθεί μια διαδικασία διακυβέρνησης με στόχο τον εντοπισμό των περιοχών με τις καλύτερες στρατηγικές δυνατότητες, τον καθορισμό στρατηγικών προτεραιοτήτων και τον σχεδιασμό αποτελεσματικής υπηρεσίας στήριξης προς τις επιχειρήσεις ώστε να μεγιστοποιηθούν οι δυνατότητες ανάπτυξης με βάση τη γνώση μιας περιοχής.

Για να επιτευχθεί έγκαιρα και με επιτυχία τα ανωτέρω θα πρέπει να υπάρξει βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας, ως προς την υλοποίηση και στην αξιολόγηση του σχεδιασμού της στρατηγικής εντός του πλαισίου πολιτικής με στόχο την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων στην E&A&K λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ενδεχομένως οι αρχικές εκτιμήσεις ως προς την επιλογή προτεραιοτήτων-δυνατών κλάδων ή κάποιων εξ αυτών να ήσαν περισσότερο γενικές και μη ανεπαρκώς συνδεδεμένες με τις περιφερειακές δομές της οικονομίας και της καινοτομίας της Περιφέρειας γεγονός που σημαίνει ότι οι στρατηγικές της έξυπνης εξειδίκευσης μας θα πρέπει να βελτιωθούν και ως προς αυτό.

Επίσης θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν όλες οι υπάρχουσες πλατφόρμες και να δημιουργούν και άλλες που να βοηθούν στις ανταλλαγές «από τη βάση προς την κορυφή» και μεταξύ ομότιμων, καθώς και στη μεταφορά γνώσης και κάθε μορφή συνεργειών μεταξύ ομοειδών περιφερειών όπως της Στερεάς Ελλάδος, της Αττικής και σε αυτό το σημείο καταθέτω πρόταση προς συζήτηση την ενσωμάτωση και των υπολοίπων Περιφερειακών Ενοτήτων Ηλείας και της Αχαΐας στην νυν διοικητική περιφερειακή Δομή Περιφέρειας Πελοποννήσου για να λειτουργήσουν ως ενιαία Περιφέρεια με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που δημιουργεί αυτή η ενοποίηση. Αυτή η διαδικασία θα πρέπει να τεθεί ως προτεραιότητα όσον αφορά τον μελλοντικό σχεδιασμό λαμβανομένου υπόψη ότι, εμπλεκόμενοι φορείς στην Δομή Διακυβέρνησης όπως τα Επιμελητήρια και Ενώσεις όλων των κλάδων του επιχειρείν εκπροσωπούνται και λειτουργούν ως ενιαίοι φορείς Πελοποννήσου. Σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης που επιδεινώνεται με την επέλαση του Covid-19 και τους ήδη υπάρχοντες δημοσιονομικούς και χρηματοδοτικούς περιορισμούς και με ένα ανταγωνισμό εντός και εκτός να εντείνεται ολοένα και περισσότερο, η συνένωση της Πελοποννήσου σε Μεγάλη Οικονομική Περιφέρεια θα διαδραμάτιζε σπουδαίο ρόλο στο κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι της Ελλάδος και της Ευρώπης και ίσως η Γη του Πέλοπα βρει την θέση που της ανήκει και στο παγκόσμιο οικονομικό και πολιτιστικό γίνεσθαι.

5.5. Μοντέλο Συστήματος Δομής Διακυβέρνησης και η Οργανωτική δομή του.

Παραθέσουμε ένα σχέδιο δομής διακυβέρνησης με χαρακτήρα συμμετοχικό και με εκπροσώπηση όλων των εμπλεκόμενων φορέων όπως τούτο καθορίζεται και απαιτεί η Στρατηγική RIS3.

Είναι δεδομένου πλέον ότι, η οργάνωση του Συστήματος Διακυβέρνησης είναι αναπόσπαστο στοιχείο κάθε στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Όμως, διαπιστώνεται ότι κάθε περιφερειακή οντότητα έχει μια διαφορετική σύνθεση και συμμετοχή οργάνων και φορέων. Τούτο μας οδηγεί στην πεποίθηση ότι η συγκρότηση μιας τέτοιας Δομής Διακυβέρνησης φέρνει το προσωπικό στοιχείο της εκάστοτε Περιφερειακής Αρχής. Αν δηλαδή αυτή πιστεύει στην ανοικτή διαβούλευση και στην πολλαπλή συμμετοχή φορέων, για χάραξη κοινής αναπτυξιακή πορείας της Περιφέρειας ή όχι.

Ανατρέξαμε στις κατευθυντήριες οδηγίες για την οργάνωση συστημάτων διακυβέρνησης στο πλαίσιο διαμόρφωσης στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης⁵⁷, τις σχετικές προβλέψεις του Οδηγού Εφαρμογής⁵⁸, τις συστάσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁵⁹ προκειμένου να κρίνουμε το σύστημα δομής Διαβούλευσης της Περιφέρειας για να το βαθμολογήσουμε, αλλά και να προτείνουμε ένα σχήμα Δομής που κατά την κρίση μας θα είναι αποτελεσματικό λειτουργικά και κυρίως συμμετοχικό.

Σύμφωνα με τους Del Castillo et. al. (2012), ένα καλό μοντέλο χωρικής ανάπτυξης πρέπει να βασίζεται σ' ένα σύστημα διακυβέρνησης και στις κατάλληλες διεργασίες που να επιτρέπουν την αναζήτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μέσω νέων-μελλοντικών-οικονομικών δραστηριοτήτων. Από την προοπτική του συστήματος αναζητείται ένας ρόλος για κάθε συμμετοχο ώστε να μεγιστοποιηθεί η επίπτωσή του στην κοινή προσπάθεια. Από την προοπτική της διεργασίας, αναζητείται ο αποδοτικότερος και αποτελεσματικότερος τρόπος να οριστεί, να εκτελεστεί και να επιτευχθεί, η έξυπνη εξειδίκευση.

Το Μοντέλο θα απαρτίζεται και θα κατευθύνεται από:

- Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας στο οποίο θα εκπροσωπούνται επαρκώς οι συντελεστές της τετραπλής έλικας. Οι βασικές αρμοδιότητες περιλαμβάνουν:

- Την υιοθέτηση ενός συστήματος διοίκησης βάσης στόχων, τη στοχοθεσία και την ανάθεση στόχων στις υποκείμενες δομές και την παρακολούθηση της επίτευξής τους σε περιοδική βάση, τουλάχιστον 2 φορές/έτος. Αποτελεί βέλτιστη πρακτική η πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο του περιφερειακού ιστού για την πορεία επίτευξης των στόχων με χρήση του διαδικτύου.

- Την παρακολούθηση της εξέλιξης του προγράμματος εργασιών.

- Την εξασφάλιση πολιτικής και θεσμικής υποστήριξης προς τις κατώτερες βαθμίδες του συστήματος διακυβέρνησης.

- Την εκπροσώπηση της περιφερειακής RIS3 ενώπιον άλλων περιφερειακών, εθνικών ή ευρωπαϊκών αρχών (γειτονικές περιφέρειες, Υπουργεία, Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

⁵⁷ Κεφ. 5 στο OECD, 2011· Del Castillo et al., 2012· Reek, 2013.

⁵⁸ European Commission, 2012.

⁵⁹ Reid et al., 2012.

-Την άσκηση των αρμοδιοτήτων του Περιφερειακού Επιστημονικού Συμβουλίου που προβλέπονται από το Άρθρο 10 του ν.4310/2014 για την Έρευνα, την Τεχνολογική Ανάπτυξη και την Καινοτομία.

-Τη στελέχωση της Δομής και την παρακολούθηση του έργου της.

Από τα παραπάνω, είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχουν ιδιαίτερα υψηλές απαιτήσεις κύρους, εμπειρίας, επιρροής αλλά και ικανότητας προσφοράς για τη στελέχωση της ΠΣΕ και ιδιαίτερα για το άτομο που προεδρεύει αυτής. Το Περιφερειακό Συμβούλιο Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας, βάσει της απόφασης σύστασής του έχει συμβουλευτικό, προς τον Περιφερειάρχη, χαρακτήρα. Για να λειτουργήσει ως η δομή στρατηγικής εποπτείας της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, αυτό πρέπει ν' αλλάξει.

- Μία ολιγομελής Δομή με εκτελεστικές αρμοδιότητες που ο κύριος κορμός της θα είναι η Διαχειριστική Αρχή έχοντας την ευθύνη της υλοποίησης του προγράμματος δράσης υπό την καθοδήγηση του ΠΣΕΚ. Στις βασικές της αρμοδιότητες περιλαμβάνονται:

- Η συλλογή στοιχείων, μέσω του συστήματος παρακολούθησης

- Η δικτύωση με άλλες περιφέρειες για θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

- Ο συντονισμός της επικοινωνίας της περιφερειακής RIS3 με τον περιφερειακό ιστό και τον υπόλοιπο κόσμο.

- Η αναζήτηση πόρων από άλλες πηγές.

- Η διάχυση των αποτελεσμάτων σχετικών με τη RIS3 δραστηριοτήτων φορέων του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας στο σύνολο του περιφερειακού ιστού.

Πέραν των υπηρεσιακών παραγόντων τα στελέχη που θα απαρτίζουν την Εκτελεστική Δομή θα κατέχουν ένα ευρύ πεδίο συμπληρωματικών δεξιοτήτων και εμπειρίας σε διαχείριση έργων, συστήματα στρατηγικής διοίκησης, διοίκηση , γνώση των κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων, εθνικό κανονιστικό πλαίσιο, γνώση των πεδίων-στόχων της επιχειρηματικής ανακάλυψης, διαχείριση καινοτομίας κα.

- Μια Υποστηρικτική Δομή σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα της ΠΠ σε ρόλο περιφερειακού διαμορφωτή, της στρατηγικής καινοτομίας, της κάθε μιας Περιφερειακής Ενότητας ως προς τις κάθετες προτεραιότητες αλλά και το ρόλο του συντονιστή των αντίστοιχων δράσεων. Οι δομές αυτές θα δρουν ως σημείο πρώτης επαφής των ωφελούμενων με τις Περιφερειακές αρμόδιες υπηρεσίες, για επιτόπια καθοδήγηση και παροχή υπηρεσιών υποστήριξης πρώτου επιπέδου (πχ καταγραφή αναγκών και δρομολόγηση αιτημάτων υποστήριξης, συλλογή δεδομένων, κα) και ως μηχανισμός ευαισθητοποίησης και διάχυσης που υλοποιεί κατάλληλα σχεδιασμένες από τις Περιφερειακές δράσεις (πχ ενημέρωση εν δυνάμει ωφελούμενων μέσω εκδηλώσεων, εντύπων ή ηλεκτρονικών μέσων, μεταφορά γνώσης προς ωφελούμενους μέσω σεμιναρίων μικρής διάρκειας, εργαστήρια με τη

συμμετοχή ωφελουμένων, επισκέψεις επίδειξης των ωφελουμένων σε επιχειρήσεις ή ερευνητικά εργαστήρια ή εκθέσεις, και επί τόπου καθοδήγηση ωφελουμένων).

- Φορέας Υλοποίησης Πράξεων (ΦΥΠ) αποτελεί τη διακριτή μονάδα υλοποίησης μίας ή περισσότερων πράξεων στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης.

Οι ΦΥΠ εκτελούν ένα σαφώς προσδιορισμένο από απόψεως προδιαγραφών, προϋπολογισμού, εισροών και αποτελεσμάτων τμήμα του προγράμματος εργασιών της RIS3-ανεξαρτήτως πηγής χρηματοδότησης-που εξυπηρετεί την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων ως προς τις εκροές, τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις, όπως προβλέπονται από το σύστημα στρατηγικής διοίκησης που εφαρμόζεται.

- Οι Ωφελούμενοι που είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα που απολαμβάνουν των υπηρεσιών των ΚΓΚ ή/και των ΦΥΠ χωρίς να είναι ΦΥΠ.

Αναγκαία προϋπόθεση κάθε μοντέλου είναι να το ενστερνισθεί η Περιφερειακή κοινωνική και οικονομική Κοινότητα. Τούτο προϋποθέτει ότι θα καταβληθούν όλες οι απαιτούμενες ενέργειες από πλευράς Περιφερειακής Αρχής για την διασφάλιση της συμμετοχικότητας. Θα πρέπει να ενταθούν οι ενέργειες ενθάρρυνσης και ενσωμάτωσης των φορέων που εμπλέκονται στην χάραξη και στην εφαρμογή της ερευνητικής και καινοτομικής πολιτικής, ώστε να συμμετέχουν στην πραγματοποίηση του οράματος για την περιοχή τους και κατ' επέκταση στην ολοκλήρωση του Τελικού Σχεδίου Δράσης.

Πηγές-Βιβλιογραφία

Α΄ Νομικό Πλαίσιο

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Publications Office C 83/49 eu

Τα άρθρα της ΣΛΕΕ 162 & 171, από 174 έως 178

Άρθρο 162 (πρώην άρθρο 146 της ΣΕΚ): Για τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων στην εσωτερική αγορά και για τη, κατ' αυτόν τον τρόπο, συμβολή στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου, ιδρύεται Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, σύμφωνα με τις διατάξεις που ακολουθούν:

Άρθρο 175: Τα κράτη μέλη, που ασκούν και συντονίζουν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό, μεταξύ άλλων, να επιτύχουν τους στόχους του άρθρου 174. Η Ένωση ενισχύει επίσης την υλοποίηση αυτή με τη δράση της μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων (Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, τμήμα Προσανατολισμού, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης), της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων.

Άρθρο 176 (πρώην άρθρο 160 της ΣΕΚ): Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης μεριμνά για περιοχές που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην ανάπτυξή τους καθώς και στη μετατροπή των βιομηχανικών περιοχών που βρίσκονται σε παρακμή.

Άρθρο 174 (πρώην άρθρο 158 της ΣΕΚ): Το άρθρο 174 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) προβλέπει ότι προς ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της, η Ένωση πρέπει να αποσκοπεί στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, και ότι ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στις αγροτικές περιοχές, στις περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση και στις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα.

Τα άρθρα 171 & 177 της Συνθήκης περί Ταμείου Συνοχής που αποσκοπεί στη στήριξη σχεδίων στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.

Άρθρο 177 (πρώην άρθρο 161 της ΣΕΚ): "...Τα άρθρα της ΣΛΕΕ ορίζουν τα καθήκοντα, τους πρωταρχικούς στόχους και την οργάνωση των Διαρθρωτικών Ταμείων, γεγονός που μπορεί να επιφέρει συνένωση των Ταμείων..."

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Publications Office 347/289 20.12.2013) κανονισμός (ΕΕ) 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006⁶⁰ είναι νομική βάση που καθορίζει τη «στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης». Σύμφωνα με τις διατάξεις του «Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης» νοούνται οι εθνικές ή περιφερειακές, καινοτόμες στρατηγικές που θέτουν προτεραιότητες για τη αξιοποίηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος με την ανάπτυξη και την αντιστοίχιση της δικής τους έρευνας και καινοτομίας με τις ανάγκες των επιχειρήσεων ώστε να αντιμετωπίσουν τις αναδυόμενες ευκαιρίες και τις εξελίξεις της αγοράς με συνεκτικό τρόπο, ενώ αποφεύγουν την περιττή επανάληψη και τον κατακερματισμό των προσπαθειών.

Ο παρών κανονισμός θεσπίζει, επίσης, τους γενικούς κανόνες που διέπουν το ΕΤΠΑ, ΕΚΤ (αποκαλούνται από κοινού «διαρθρωτικά ταμεία») και το Ταμείο Συνοχής. Ο κανονισμός ορίζει τα καθήκοντα, τους στόχους προτεραιότητας και την οργάνωση των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συ«Ταμεία»), τα κριτήρια επιλεξιμότητας των κρατών μελών και των περιφερειών για υποστήριξη από τα Ταμεία του ΚΣΠ, τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους και τα κριτήρια κατανομής τους.

Με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για

⁶⁰[*Έκθεση σχετικά με την πολιτική συνοχής & τις στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την Έξυπνη Έξειδίκευση \(RIS3\)*](#)

την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 (εφεξής «ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων»).

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 του Συμβουλίου.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού ειδικών διατάξεων για την υποστήριξη του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1302/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1082/2006 για τον ευρωπαϊκό όμιλο εδαφικής συνεργασίας (ΕΟΕΣ) όσον αφορά την αποσαφήνιση, την απλούστευση και τη βελτίωση της διαδικασίας ίδρυσης και λειτουργίας αυτών των ομίλων.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1300/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου.

Β΄ Εκθέσεις-Επίσημα Κείμενα

Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας-ΓΓΕΤ (2015), *«Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014-2020»*, Αθήνα

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης-ΕΚΤ (2018), *«Βασικοί δείκτες E&A στην Ελλάδα»*, Αθήνα .

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011) *«Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των περιφερειών»*, COM(2011) 849, Βρυξέλλες.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2015), *«Έκθεση σχετικά με ένα νέο ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη»*.

European Commission (2010), «*Communication from the commission to the European parliament, the council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*», Brussels.

European Commission (2017) «*Summary of the public consultation on Smart Specialisation: "A fresh approach to European growth and jobs through regional innovation strategies"*».

Γ' Χρήσιμες Ιστοσελίδες

Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ): www.gsrt.gr

Εκτελεστικός Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 215/2014 της Επιτροπής της 7ης Μαρτίου 2014: www.eyde-etak.gr

Ελληνική Δημοκρατία ΠΠ-Απόφαση: www.eydpelop.gr

Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3) Πελοποννήσου: www.mydocman.gr

Έξυπνη Εξειδίκευση στην Ελλάδα 2014-2020 «Στρατηγικές για έρευνα, καινοτομία και παραγωγική ανανέωση»: <http://sev4enterprise.org.gr>

Η Έξυπνη Εξειδίκευση ως Εργαλείο Περιφερειακής Ανάπτυξης: <http://liaison.uth.gr>

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου βάσει στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση-Έκδοση 1.5: <http://www.eysped.gr>

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου βάσει στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση»-Έκδοση 5.0: <http://www.eydpelop.gr>

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΠΠ-Στρατηγικός Σχεδιασμός: www.arcadiaportal.gr

ΕΣΠΑ-Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις και τον αγροτικό τομέα της ΠΠ για την περίοδο 2014-2020: www.espa.gr

Ημερίδα: Επιχειρηματικότητα και αποφάσεις χρηματοδότησης: <http://www.eydpelop.gr>

Περιφερειακή Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS 3) Πελοποννήσου: <http://www.eydpelop.gr>

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου:
<https://pepna.gr>

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020:
<https://ead.gr>

Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3):
www.espa.gr

Σχέδιο Δράσης (Action Plan) της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)
της Περιφέρειας Πελοποννήσου: <http://www.eydpelop.gr>

Συμπεράσματα Μελέτης ΠΠ για την Εφαρμογή της Νέας Κοινής Αγροτικής
Πολιτικής (ΚΑΠ): <http://www.minagric.gr>

European Commission-Smart Specialization Platform «RIS3 Assessment
Wheel»: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-assessment-wheel>

La politique regionale dans votre pays: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

Δ' Άρθρα-Δημοσιεύσεις

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2015), *«Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία 2014-2020: Επίσημα κείμενα και σχόλια».*

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2011), *«Μόνιμος Πληθυσμός κατά ηλικία, φύλο και οικογενειακή κατάσταση. σύνολο χώρας, περιφερειών»*, Αθήνα

Alberto Méndez-Morales, Journal of Technology Management & Innovation (2019), *«Input, Output, and Behavioral Additionality of Innovation»*

EC, (2014), *«The role of Universities and Research Organisations as drivers for Smart Specialization at regional level».*

Elisabetta Marinelli, Mark Boden, Effie Amanatidou & Yannis Toliás (2016) *«Stakeholders' engagement beyond the EDP. The working-groups on governance and human resources in Eastern Macedonia and Thrace»*, JRC Science and Policy Reports.

Elisabetta Marinelli & Immaculada Perianez Forte, European Commission (2017), *«Smart Specialisation at work: The entrepreneurial discovery as a continuous process»*, JRC Technical Reports, S3 Paper Series No. 12/2017.

European Commission, Carlo Gianelle & Alexander Kleibrink, «*Monitoring Mechanisms for Smart Specialisation Strategies*», JRC Technical Reports, S3 Policy Brief Series No. 13/2015.

European Commission (2012), «*Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisations (RIS3)*».

European Commission (2016), «*Implementing Smart Specialization Strategies: A Handbook*».

European Commission (2014), «*National/Regional Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)*», Cohesion Policy Report.

European Commission (2004), «*Project Cycle Management Guidelines*».

Joint Research Centre (2015), «*European Parliament Preparatory Action: "Actual and desired state of the economic potential in regions outside the Greek capital Athens"*», Final Report.

Joint Research Centre (2015), «*European Parliament Preparatory Action: "Actual and desired state of the economic potential in regions outside the Greek capital Athens"*», Final Report.

Mark Boden, Patrice dos Santos, Karel Haegeman, Elisabetta Marinelli & Susana Valero, European Commission, «*Implementing s3 in the Region of Eastern Macedonia and Thrace: Towards a RIS tool box*», JRC Technical Reports, S3 Policy Brief Series No. 20/2016.

OECD (2013), «*Innovation-driven Growth in Regions: The Role of Smart Specialisation, s.l.*».

OECD (2013), «*Knowledge for Growth*», s.l.: s.n.

Ε΄ Βιβλία

Γιωργάκης Θ., «*Η Μετά-Καλλικρατική Αυτοδιοίκηση υπό το Φως της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, Θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση*».

Θεοχάρους Α., «*Η Έξυπνη Εξειδίκευση ως εργαλείο Περιφερειακής Ανάπτυξης*».

Κομνηνός Ν.-Σεφερτζή Ε. «*Έξυπνη εξειδίκευση στην Ελλάδα 2014-2020, Στρατηγικές για έρευνα καινοτομία και παραγωγική ανανέωση*»

Μπέσιλα-Βήκα Ε. (2004), «*Τοπική Αυτοδιοίκηση*».

Παπαγιάννης Δ., «Ευρωπαϊκό Δίκαιο».

Παπαδάκη Ο. (2013), «Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής: Η επιλογή υιοθέτησης στρατηγικών οικονομικού μετασχηματισμού και έξυπνης εξειδίκευσης».

Σωτηρέλλης Γ., «Η Μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης- Προκλήσεις και προοπτικές».